177. Maanantaina 14 päivänä joulukuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi tieliikenteen tietojärjestelmästä annetun lain, liikennetarvikkeiden kaupasta, asennuksesta ja korjauksesta annetun lain, vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annetun lain ja ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 5223

Hallituksen esitys n:o 261
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9

2) Ehdotus laiksi merilain 29 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 262
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 10

3) Ehdotus laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 5224

Hallituksen esitys n:o 298
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14

4) Ehdotus laiksi luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain muuttamisesta 5225

Hallituksen esitys n:o 310
Talousvaliokunnan mietintö n:o 55

5) Ehdotus laiksi työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 274
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

S.

6) Ehdotukset laiksi työsuojeluhallinnosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.... 5225

Hallituksen esitys n:o 328
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 14

7) Ehdotukset laeiksi asumistukilain muuttamisesta 5230

Hallituksen esitys n:o 250
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 14

8) Ehdotus laiksi ilmansuojelulain 9 §:n muuttamisesta 5253

Hallituksen esitys n:o 307
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen käsittely:

9) Ehdotukset laeiksi laintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 123
Lakivaliokunnan mietintö n:o 11

10) Ehdotus laiksi Posti- ja telelaitoksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta 5257

Hallituksen esitys n:o 269
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

11) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1993 ..... „

Hallituksen esitys n:o 170
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

S.

12) Ehdotus rehulaiksi 5257

Hallituksen esitys n:o 260
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26

13) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 31 c §:n muuttamisesta ja 31 d §:n väliaikaisesta muuttamisesta, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 ja 40 §:n, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain 4 ja 16 §:n ja kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 a §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 315
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

14) Ehdotus laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 5260

Hallituksen esitys n:o 161
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16

15) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain 66 ja 68 §:n ja sairausvakuutuslain muuttamisesta sekä laiksi kansaneläkelaitoksen hallintokustannusten enimmäismäärästä vuonna 1993 5261

Hallituksen esitys n:o 322
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 45

16) Ehdotus laiksi työllisyyslain muuttamisesta 5263

Hallituksen esitys n:o 305
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen käsittely:

17) Ehdotus laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1993 perittävästä maksusta 5270

Hallituksen esitys n:o 248
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87

S.

18) Ehdotus laiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 5271

Hallituksen esitys n:o 263
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11

19) Ehdotus lannoitelaiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 226
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 27

20) Ehdotus laiksi näkövammaisten kirjastosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 299
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

21) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 4 ja 32 c §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 332
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18

22) Ehdotukset laeiksi vakuutuksenvälittäjistä ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 323
Talousvaliokunnan mietintö n:o 56

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Aho R., Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Backman, Enestam, Gustafsson, Hacklin, Heikkinen, Hurskainen, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Juhantalo, Järvilahti, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kauppinen, Koistinen, Korhonen, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Laakkonen, Lahti-Nuuttila, Laivoranta, Laukkanen M., Lehtosaari, Liikkanen, Luttinen, Malm, Metsämäki, Miettinen, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mäki-Hakola, Norrback, Nyby, Näsi, Ojala A., Pekkarinen, Puisto, Pura, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Renlund, Riihijärvi, Roos J., Roos

T., Rossi, Ryynänen, Rönnholm, Röntynen, Saari, Salolainen, Suhonen, Särkijärvi, Tiuri, Törnqvist, Varpasuo, Vehkaoja, Vihriälä, Viljamaa, Virrankoski, Vuorensola, Vähäkangas, Väistö, Väyrynen, Wahlström ja Zyskowicz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Hurskainen, Kuuskoski, Juhantalo, Tiuri, Puisto, Heikkinen, Gustafsson, Zyskowicz, Vihriälä ja Enestam.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Kaarilahti ja Viljamaa, virkatehtävien takia edustajat E. Aho, S-L. Anttila, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Norrback, Ryynänen ja Salolainen sekä yksityisasioiden takia edustajat R. Aho, Ala-Nissilä, Alaranta, Backman, Enestam, Gustafsson, Hacklin, Heikkinen, Jouppila, Järvilahti, Kalli, Kallis, Koistinen, Korhonen, Korva, Kuittinen, Laakkonen, Lahti-Nuuttila, Laivoranta, M. Laukkanen, Lehtosaari, Liikkanen, Luttinen, Malm, Metsämäki, Miettinen, Moilanen, Mäki-Hakola, Nyby, Näsi, Puisto, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Renlund, J. Roos, T. Roos, Rossi, Rönnholm, Suhonen, Törnqvist, Varpasuo, Vehkaoja, Vihriälä, Virrankoski, Vähäkangas, Väistö, Wahlström ja Zyskowicz sekä kuluvan kuun 16 päivään virkatehtävien takia ed. Särkijärvi.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Puhemies: Ilmoitetaan, että eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 4 päivänä joulukuuta 1992 annettu

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Liberiaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 546, 560, 567, 568, 570, 578, 579, 591, 593, 594, 598, 599 ja 602. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi tieliikenteen tietojärjestelmästä annetun lain, liikennetarvikkeiden kaupasta, asennuksesta ja korjauksesta annetun lain, vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annetun lain ja ulosottotoimesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 261
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 9

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi merilain 29 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 262
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 10

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 298
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Eduskunta teki päätökset kuntien opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmästä kesäkuussa 1992. Silloin korostettiin sitä, että eri valtio-osuuksien perusteet ja menettelytavat poikkeavat varsin paljon toisistaan. Valtionosuusuudistusta pidettiin merkittävänä ja tärkeänä asiana, jossa myös kuntien itsehallintoa ja omaa vastuuta korostettiin. Suurin osa valtionosuuksista ja -avustuksista on sidottu tällä hetkellä lainsäädännöllä määrättyyn tehtävään. Kuntien mahdollisuuksia valita vaihtoehtoisia toimintatapoja ja järjestää toimintaa paikallisiin oloihin ja tarpeisiin sopeuttaen haluttiin lisätä.

On valitettavaa, että hallitus on nyt tuonut esityksen, jolla siirretään veikkausvoittovaroja vuonna 1993. Periaate koskee myös vuosia 1994 ja 1995. Kunakin vuonna siirretään 100 miljoonaa markkaa lakisääteisten menojen katteeksi. Säästöpäätökseen liittyy tarkoitus siirtää voittovaroista katettavaksi kuntien kulttuuritoimintalain menoja yhteensä 47,1 miljoonaa markkaa, museoiden valtionosuusmenoja 22,3 miljoonaa markkaa sekä teattereiden ja orkestereiden valtionosuusmenoja 13,4 miljoonaa markkaa.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä nyt käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä 298, joka merkitsee sitä, että veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja kohdennetaan kulttuuritoimintalain mukaisiin valtionosuuksiin väliaikaisesti. Muutos tulee merkitsemään tieteen, taiteen, urheilun ja liikuntakasvatustyön sekä nuorisokasvatustyön valtiontuen olennaista supistamista. Samalla tällä lailla kuntien kustannuspaineet tulevat kasvamaan, kun järjestöjen avustukset tulevat entisestäänkin pienenemään. Näillä perusteilla sosialidemokraattinen ryhmä on päätynyt siihen, että emme voi hyväksyä lakiesitystä.

On valitettavaa, että hallitus esittää tällaisia periaatteellisia ratkaisuja muuttamalla veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen käyttöä. Tätä on yritetty jo aiemminkin, minkä olen tuonut aiemmissa puheenvuoroissa esille. Mutta onneksi silloin hallituspuolueista on löytynyt edustajia, jotka ovat ymmärtäneet, että näin ei voida toimia.

Toivonkin, että tämän lain käsittelyn yhteydessä ne kansanedustajat, jotka tietävät, mitä merkitsee kokeilu tai väliaikaiset lait, eivät menisi tähän lankaan. Väliaikaisista muutoksista nimittäin saattaa helposti tulla pysyvä käytäntö. Voi kysyä, haluaako hallitus romuttaa nykyisen järjestelmämme, joka on nuorille tutkijoille ja kulttuuri-ihmisille tärkeä. Tämä on merkittävä periaatteellinen muutos tänä vaikeana aikana. Nyt pitäisi tukea nimenomaan tieteen, taiteen, urheilun ja liikuntakasvatustyön sekä nuorisokasvatustyön tekijöitä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että valiokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisesti lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Tykkyläisen tekemää hylkäysehdotusta.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei myöskään voi kannattaa tätä lakiesitystä, vaan on siis tämän hylkäämisen takana.

Nyt mahdollistetaan 100 miljoonan markan osalta veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen käyttö ns. lakisääteisiin valtion menoihin, valtionosuuteen ja valtionavustuksiin. Mutta ei tämä tähän lopu, vaan hallitus on päättänyt jo periaatepäätöksessään 14.10. tänä vuonna, että näin tullaan tekemään myös vuonna 1994, jolloin näistä varoista otetaan 200 miljoonaa, ja 300 miljoonaa markkaa otetaan vuonna 1995 lakisääteisiin menoihin.

Tavoitteena kai on saattaa kaikki veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat lakisääteisiksi eli ns. yleiskatteellisiksi varoiksi. Arvelen, että näin tulee kyllä käymään. Miksi muuten kulttuuriministeri Tytti Isohookana-Asunmaa olisi esittänyt kannanoton 28.9., jossa hän toteaa, että veikkauksen tuotto pitää edelleen ohjata kulttuurin, urheilun ja tieteen käyttöön.

Pidän tällä hetkellä mahdottomana valtiovarainministeriön suunnitelmia muuttaa veikkausvoittovarojen käyttö budjetin yleiskatteellisiksi eli veronluonteisiksi varoiksi. Siis valtiovarainministeriöllä ilmeisesti on tällainen aie ja tavoite ja tarkoitus meneillään. Näin rikotaan merkittävällä tavalla niitä tavoitteita, jotka veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen jakamiselle on

asetettu. Tämä merkitsee mm. sitä, että harkinnanvaraisten avustusten osuus näistä varoista vähenee. Tämä puolestaan on merkittävä uhka sille omaehtoiselle toiminnalle, kulttuurille, tieteelle, nuorisotyölle ja urheilulle, jonka veikkauksen varojen käyttö on mahdollistanut ja jota varten tämä järjestelmä aikanaan on luotu.

Vasemmistoliitto ei siis voi mitenkään hyväksyä tätä lakiesitystä.

Keskustelu julistetaan päättyneksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

4) Ehdotus laiksi luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 310
Talousvaliokunnan mietintö n:o 55

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 274
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. P. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Tämän asian aikaisemmissa käsittelyissä jo kiinnitin eduskunnan huomiota niihin epäkohtiin, joita tämä hallituksen esitys sisältää. Tämä tie, joka nyt on valittu hallituksen toimesta, aikaa myöten johtaa siihen, että jo nyt koulutuksessa olevat henkilöt voivat keskeyttää koulutuksensa, saati sitten että se ei houkuttele uusia tulijoita koulutukseen, kun koko ajan heidän sosiaaliturvaansa heikennetään.

Jo aikaiseisemmin ja nyt lisäksi esittämilläni perusteilla ehdotan, että tämä lakiehdotus hylätään.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys työvoimapoliittiseksi aikuiskoulutukseksi sisältää huomattavan määrän heikennyksiä tähän koulutusmuotoon huolimatta siitä, että hallitus eri osa-alueilla työllisyys- ja työttömyysasioita käsiteltäessä korostaa koulutuksen merkitystä. Kuitenkin koulutukseen hakeutuvien ihmisten opintososiaalisia ja muita etuuksia tällä lakiesityksellä heikennetään.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. P. Leppäsen hylkäysehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

Ed. Hurskainen merkitään läsnä olevaksi.

---

6) Ehdotukset laiksi työsuojeluhallinnosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 328
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 14

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että nämä työsuojeluhallituksen lopettamista merkitsevät lakiehdotukset hylättäisiin.

Työsuojeluhallitus ja työsuojelupiirithän perustettiin ammattientarkastuslaitoksen tilalle vuonna 1973. Ammattientarkastuslaitos oli peräisin 1800-luvulta. 70-luvulla oli varsin korkeat työtapaturma- ja ammattitautiluvut ja ne osoittivat, että vanha ammattientarkastuslaitos ei ollut tehokas. Vaikka työsuojeluhallinnon toimintaoikeuksia myöhemmin on kavennettu ja käytännön toimintaa on monella tavalla vaikeutettu, ovat aikaansaannokset nykyisen työsuojeluhallinnon aikana olleet pääosiltaan myönteisiä.

Kuolemaan johtaneet työtapaturmat ovat vähentyneet puoleen, ja työtapaturmien määrässä on pitkällä tähtäimellä ollut aleneva suuntaus. Vaarallisille aineille altistumisen vähentämiseksi on kehitetty nykyaikainen aineiden merkintä- ja käyttöturvallisuustiedotejärjestelmä. Vaarallisimpien koneiden aiheuttamat työtapaturmat ovat vähentyneet merkittävästi mm. tehokkaan tyyppitarkastusmenettelyn avulla. Työpaikkatarkastuksen menetelmiä on uudistettu, ja työolot ovat nykyisin suhteellisesti korkealla pohjoismaisella tasolla.

Kaikki ei ole kuitenkaan vielä hyvin, vaan paljon tehtävää edelleen on. Sosiaali- ja terveysvaliokunta tänään aloitti tapaturmavakuutuslain muutosesityksen käsittelyn, jossa tuli esille esimerkiksi asbestisyöpien suuri ja kasvava määrä. 50—60-luvulla altistuminen on ollut suurta, ja 70-luvulla maassa asbestia käytettiin eniten. Itse kun juuri vuonna 73 tulin tarkastajaksi työsuojelupiiriin, muistan hyvin, miten työsuojelupiirin kemisti yritti kovasti puhua asbestin vaarallisuudesta. Silloin asiantuntijat tiesivät, miten vaarallinen aine asbesti on, mutta aivan liian vähän siihen aikaan pantiin painoa asbestin aiheuttamille vaaroille. Oli todella pioneerien työtä se työ, mitä työsuojelupiireissä ja työsuojeluhallinnossa tehtiin asbestivaarojen esiintuomiseksi. Kun on kulunut 20 vuotta, tänä päivänä meille todettiin, että vain yksi kolmasosa asbestisyövistä todetaan. Niiden määrä suurin piirtein tiedetään, koska tiedetään kuinka paljon asbestia on käytetty rakennusaineena, mutta edelleenkin tilanne on näin huono, että kaksi kolmasosaa niistä edelleen jää toteamatta. Se ei tarkoita sitä, etteivätkö nämä ihmiset saisi tätä sairautta ja menehtyisi siihen vuoden kuluessa siitä, kun sairaus on todettu. Suurin osa menehtyy vuoden kuluessa. Vain 5 prosenttia on elossa viiden vuoden kuluttua toteamisesta.

Tämä on yksi varsin karmiva esimerkki siitä, mitä työpaikoilla käytettävät vaaralliset aineet saavat aikaan. Pelkästään näitä asbestin aiheuttamia keuhkosyöpiä on noin 150 vuodessa, elikkä meillä on hyvin paljon todella vaarallisia aineita ollut käytössä ja on edelleen, joiden vaarat tulevat näkyviin vasta vuosikymmenien kuluttua, koska altistumisajat ovat varsin pitkät.

Se työ, mitä on parinkymmenen vuoden aikana työsuojeluhallinnon alueella tehty, tuottaa tuloksia. Mutta vieläkin parikymmentä vuotta tästä eteenpäin, 2000-luvun paremmalla puolella, tulevat olemaan korkeimmillaan esimerkiksi ne asbestisyöpien luvut, joissa altistus on tapahtunut 50-, 60- ja 70-luvuilla.

Näin ollen työsuojelutoimintaan kannattaisi todella paneutua vakavasti ja tehdä kaikkensa, jotta nämä työperäiset sairaudet, ammattitaudit ja myös työtapaturmat voitaisiin ehkäistä. Työterveyslaitoksellahan on laskettu, että voitaisiin säästää noin 75 miljardia markkaa vuodessa, jos pystyttäisiin ihanteelliset luomaan työolosuhteet. Niin hyvään tilanteeseen ei varmasti koskaan päästä, mutta joka tapauksessa me puhumme kymmenien miljardien markkojen säästöistä, jos voimme estää sairauspoissaoloja, jos me voimme estää tapaturmaisia kuolemia, jos voimme estää ennenaikaista eläkkeelle siirtymistä. Tähän todella kannattaisi satsata hyvin paljon.

Mutta valitettavasti nyt, kun porvarihallitus on päässyt valtaan, työnantajapiirit katsoivat tilaisuutensa tulleen ja ovat olleet ajamassa työsuojeluhallinnon alasajoa. Itse työsuojeluhallinnon virkamiehenä varsin hyvin tiedän, minkälaista oli toimia silloin 70-luvulla työsuojelupiirin virassa, kun työnantajapuoli yritti koko ajan etsiä keinoja, millä saisi vaikeutettua tätä toimintaa. Ja se ei ollut suinkaan helppoa, koska jokaista päätöstä syynättiin suurennuslasin kanssa. Jokaista hallinnon tekemää päätöstä mielestäni on syytä tarkastella ulkopuolelta varsin tarkasti, jotta virheellisiä päätöksiä ei tule. Mutta kun tässä tavoitteena nimenomaan oli se, että pyritään estämään se, että puututaan vaarallisiin työoloihin ja puututaan vaarallisiin aineisiin, jotka aiheuttavat työntekijöille suuria kärsimyksiä, jopa hengenmenetyksiä, niin tämän tyyppistä toimintaa ei todellakaan voinut pitää oikeana.

Valitettavasti tämä ei vieläkään ole loppunut, vaan nyt me olemme käsittelemässä esitystä, jossa työsuojeluhallitus lakkautetaan. Tämä on mielestäni todella surullinen päivä sen vuoksi, että työnantajapiirit ovat saaneet tämän porvarihallituksen aikana tahtonsa lävitse.

Viime istunnossa täällä puhuttiin porvaripuolueiden edustajien taholta siitä, että henkilöstö aina vastustaa esityksiä, joissa heidän omat työpaikkansa ovat vaarassa. On sinänsä ymmärrettävää, että ihmiset, joilla on työpaikan menetyksen pelko, puolustavat omaa työpaikkaansa, mutta näissä kokoomuksen ja keskustan edustajien puheenvuoroissa ei ole yhdessäkään vaivauduttu pohtimaan, minkä takia 600:sta työsuojeluhallinnon virassa ja työsuhteessa olevasta henkilöstä 400 oli allekirjoittanut kirjelmän, jossa

vedottiin siihen, että tätä lakia ei hyväksyttäisi elikkä työsuojeluhallitusta ei lopetettaisi, minkä takia nämä ihmiset ovat tämän kannan ottaneet. Missään puheenvuorossa ei tuotu esille sitä, etteivät nämä ihmiset ole vain lakkauttamista vastaan. Mutta te annoitte ymmärtää, että heillä ei olisi mitään muuta perustetta tälle lakkauttamisen vastustamiselle kuin oma etunsa.

Mielestäni on todella tämän alan työssä työskentelevien ihmisten kannalta valitettavaa, että heidän todella korkealle ammattitaidolleen ei anneta mitään arvoa. Heidän keskeinen perustelunsa on ollut se, että ensin täytyisi katsoa, mihin tätä työsuojeluorganisaatiota tarvitaan eli mitkä ovat ne tehtävät, jotka sen pitäisi tehdä, ja sen jälkeen pitäisi katsoa, mikä on se oikea organisaatio. Mutta tässäkään asiassa ei ole edetty, niin kuin ei monissa muissakaan organisaatiouudistuksissa, mitä valtionhallinnossa on viime aikoina tehty.

Mielestäni tämä on erittäin pätevä ja hyvä perustelu sille, minkä takia he vastustavat käsittelyssä olevaa esitystä. He eivät vastusta organisaatiouudistusta eivätkä työsuojelun kehittämistä. He ovat parhaita asiantuntijoita tietämään, mitkä ovat tämän hetken järjestelmässä ongelmat ja millä tavalla ne tulisi korjata, jotta tätä työtä voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti tehdä.

On päivänselvä asia, että työsuojelun pitää ennen kaikkea tapahtua siellä työpaikalla työntekijöiden ja työnantajien välisessä menettelyssä. Tämän valvontaorganisaation täytyy tukea työpaikoilla tapahtuvaa työsuojelua ja sen lisäksi tietysti myös hoitaa tämä valvontatehtävä, jotta lakeja noudatetaan ja jotta voidaan todella ne kymmenien miljoonien markkojen menetykset ehkäistä, joita työsuojelun laiminlyönti aiheuttaa.

Herra puhemies! Olen jokaisen käsittelyn yhteydessä puhunut tästä asiasta. Nyt kun meillä on kolmas käsittely, niin riittäköön tämä perusteluiksi hylkäysehdotukselleni.

Ed. Kuuskoski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Työsuojelu on ollut hedelmällistä suomalaisessa työelämässä. Aikanaan 70-luvun alkupuolella työssänikin jouduin tutkimaan onnettomuustapauksia, joissa selvästi ilmeni, että työntekijän turvallisuudesta ei ollut huolehdittu esimerkiksi rakennustyömailla: kaiteet puuttuivat jne. ja aiheuttivat onnettomuuksia. Se oli sitä aikaa. Porvarihan oli riistäjä. Niin se on kai tänä päivänäkin, en tiedä. Mutta työsuojelutoimenpiteisiin ei uhrattu varoja.

Sittemmin työsuojeluasioita on käytetty työpaikalla väärinkin. Tietämäni mukaan eräälläkin työpaikalla työsuojelullisin perustein riideltiin ja pidettiin työnseisauksia sillä perusteella, että jokin lapio tai moukari jossakin seinällä oli 15 senttimetriä väärässä paikassa ja vähän tällaisia. Eli se on keikahtanut toiseen suuntaan ja on ollut tämänkin tyyppisiä ilmiöitä. Siis työsuojelu on ollut hedelmällistä ja siitä on hyvä jatkaa.

Minä lähden henkilökohtaisesti kuitenkin siitä, että tätä byrokratiaa, jota nykyisin on, ei tarvita, vaan työvoimaministeriö ja toisaalta työsuojelupiirit pystyvät hoitamaan nämä asiat. Toisin sanoen, jos organisaatiota ja byrokratiaa puretaan, niin tässä on yksi esimerkki siitä, missä varmasti mennään positiiviseen suuntaan, ilman että ajattelisin, että pitäisi tinkiä työsuojelullisista menetelmistä ja suuntauksista. Ei sitä byrokratialla saada vaan joustavalla toiminnalla. Olen sitä mieltä. Hallituksen esitys tältä osin on ihan hyväksyttävä.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin aikaisemmin olen täällä todennut, niin täytyy ed. Aittoniemelle todeta vielä kertaalleen, että tässähän byrokratia lisääntyy, kun osastot laitetaan ministeriön sisälle. Täytyy hakea päätös ministeriöstä, kun nyt työsuojeluhallituksen kollegio on pystynyt tekemään päätökset hyvin nopeastikin. Byrokratiahan tässä lisääntyy ja nähtävästi ei tule yhtään kustannussäästöjäkään.

Ed. S t e n i u s -K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi näköjään yhtyy edustajien Häkämiehen ja Kemppaisen täällä viime viikolla lausumiin näkemyksiin selvästi täysin asiaan perehtymättä. Yritin juuri tuoda esille, että ei työsuojeluhallinnon henkilöstö vastusta työsuojelun kehittämistä ja organisaatiomuutosta, mutta se vastustaa tätä juuri sen vuoksi, että tässä on nyt lähdetty vain kiipeämään latvasta puuhun. Ei ole pohdittu, mitä tehtäviä varten tämän organisaation pitää olla olemassa. Ensin pitää listata ja pohtia, mitkä kaikki ovat tehtävät, ja sen jälkeen pohtia, mikä on paras organisaatio. Tässä on lähdetty siitä, että organisaatio pitää uudistaa ja piste,

pohtimatta mihin sitä tarvitaan, ja silloin lopputulos on juuri näin harkitsematon. Sen takia me esitämme tämän hylkäämistä, jotta saadaan vielä lisäaikaa siihen, että tehdään perustavat selvitykset ja nimenomaan, että henkilöstö itse on mukana suunnittelemassa, minkälaisella organisaatiouudistuksella edetään.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kannatan kyllä erinomaisen lämpimästi ed. Aittoniemen ajatuksia. Siellä vasemmalla puolen voisi kyllä hieman lukea semmoisen yhden miehen komitean kuin Ojalan mietinnön ja katsoa vähän, mihin ollaan menossa ja mitä tarvitaan. Ei siellä mitään työsuojelun tehtäviä ole esitetty purettavaksi eikä niitä esitetä tässäkään. Päinvastoin nythän ne menevät sinne työpaikoille, missä se paras asiantuntemus teidän mielestänne on. Eikö ole hyvä, että ei tarvitse olla tällaisia kolmiportaisia hallinnon rakenteita, jotka ovat ihan turhaa byrokratiaa? Päinvastoin asiat pitää hoitaa siellä, missä ne ongelmat ovat, eli työpaikoilla.

Se, mitkä ovat ne lait, joiden perusteella asioita hoidetaan, määrätään ministeriössä ja eduskunnassa ja sillä siisti. Siihen ei kolmiportaista hallintoa, keskushallintoa, tällaisten asioiden hoitamiseen tarvita. Lukekaa se Ojalan komitean mietintö, niin näette, että on tulossa vielä vähän enemmän lisääkin, kunhan aika tässä ennättää.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suomalaisessa hallinnossa on kummallinen piirre tämä hallitusten ja ministeriöiden päällekkäisyys, joka todella pitäisi purkaa kaikilta osiltaan ja siirtyä mahdollisimman yksinkertaisiin toimistoihin, byrokratioihin, joten olen hyvin samalla kannalla kuin ed. Aittoniemi. Minä en siis kannata ed. Aittoniemeä, vaan sattumalta olen tässä asiassa samalla kannalla.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viitaten ed. P. Leppäsen ja Stenius-Kaukosenkin puheenvuoroon olen käsitellyt tätä työasiainvaliokunnassa. Olen siitä lähtien, kun keskeiset työmarkkinajärjestöt oli STK ja SAK sekä työministeriö ovat tehneet yhteisen sopimuksen työsuojeluhallinnon lopettamisesta, tullut siihen tulokseen, että tämä hallituksen esitys on kannatettava.

Kuten täällä on sanottu, varsinaisia säästöjä tästä ei varmaankaan synny, on puhuttu 5 miljoonasta markasta. Lähdin siitä, kun kuuntelin asiantuntijoita, että meidän pitää kunnioittaa näitä. Kun kerran keskeiset työmarkkinajärjestöt ovat tehneet tällaisen sopimukseen, niin miksi me laittaisimme sormiamme väliin?

Sitä vastoin täytyy tietysti seurata jatkossa, kuten mietinnössäkin on korostettu, mikä on näiden henkilöiden asema, joutuvatko he esimerkiksi muuttamaan muulle paikkakunnalle tai saavatko he työpaikan. Tästä me tietysti olemme huolissamme. Mutta kuten ed. Aittoniemikin sanoi, niin minä myös olen ja varmaan eduskuntaryhmämmekin on tämän hallituksen esityksen kannalla.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt näyttää olevan sellainen vimma maassamme, että organisaatiomuutoksista alkaa tulla itsetarkoitus. Kyllä minäkin näen tarpeelliseksi, että vakavasti pohdimme keskushallintomme ja keskusvirastojen tarpeellisuutta. Täytyy muistaa, että työsuojeluhallinto poikkeaa nimenomaan siinä, että se nimenomaan on asiantuntijaelin, joka antaa konkreettisia ohjeita nimenomaan kentälle. Se poikkeaa siinä hyvin huomattavasti monien ministeriöiden alaisista keskusvirastoista. Minusta on erikoista, että tässä salissa niin vähälle huomiolla jää myös se, että todellakaan näitä tehtäviä ei ole riittävän perusteellisesti mietitty, mitkä tehtävät tullaan säilyttämään, mikä instanssi tai organisaatio on paras ne suorittamaan, vaan nyt lähdetään tällaisella puhtaalla hallinnon rationalisoinnilla liikkeelle.

Toinen asia, mikä on mielekiintoinen, on se, että tässä salissa ei tunnu ollenkaan huolettavan se, että työsuojeluhallitus on niitä harvoja keskusvirastoja, jotka sijaitsevat Helsingin ulkopuolella. Ei ed. Aittoniemeäkään, joka on Hämeestä, tunnu ollenkaan huolettavan, että yksi keskusvirasto joka vihdoin on sijainnut Helsingin ulkopuolella, tullaan lakkauttamaan. Aikoinaan suunta oli toisenlainen. Pyrittiin nimenomaan siirtämään keskusvirastoja pois Helsingistä. Nyt se ei tunnu paljoakaan täällä painavan.

Arvoisa puhemies! Olen todella vahvasti sitä mieltä, että tämä lakiesitys pitää hylätä.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä on eräissä puheenvuoroissa todettu, että asian ensimmäisessä keskus-

telussa käytettiin asiantuntemattomia puheenvuoroja tästä asiasta. Itse ainakin silloin siteerasin erästä palkansaajajärjestön edustajaa, joka valiokunnassa oli kuultavana, kun hän sanoi, että "työtähän ei tehdä keskushallinnossa, sitä tehdään kentällä". Tämän toistaisin myös ed. O. Ojalalle, joka ehkä vähän itseltään huomaamatta sanoi, että keskushallinnossa on asiantuntijat, jotka jakavat neuvoja kentälle. Minä uskon vakaasti siihen, että myös kenttätyössä, piiriorganisaatioissa, on asiantuntemusta ja sinne sitä tulee lisätä ja moniportaisuus tulee poistaa. Minä tietysti ymmärrän kyllä salin siellä puolella istuvien edustajien viehtymyksen moniportaiseen hallintoon, jossa ihminen vartioi toista ihmistä työkseen.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä voin omasta puolestani sanoa, että minäkin ymmärrän edellisen edustajan puheenvuoron siltä pohjalta, että on pääasia, kun saa kaiken vanhan kuitenkin revittyä alas, jos tällä linjalla puhutaan.

Mutta mielestäni asiallisemmin asiaan voi kyllä ottaa kantaa, kuten ed. O. Ojala aikaisemmin totesi, sikäli että ei pitäisi ihastua mihinkään hallintomalliin. Kaikissa hallintomalleissa on hyvät ja huonot puolensa. Nyt tuntuu siltä, että tämän uuden moduulin herättämä ihastus on niin suuri, ettei ajatella, että tämä todella on sentapainen tutkimukseen keskittyvä laitos, joka aivan kuten sosiaali- ja terveyshallintokin olisi voitu pitää yhdessä paikassa. Se, että se oli Helsingin ulkopuolella, ei nyt kovasti tunnu saavan enää kannatusta. Vain me pääkaupunkiseudun kansanedustajat kai enää sitä kohta puollamme Tampereelle jääväksi.

Toivottavasti tästä eteenpäin pidetään huoli, että tämä ei ollut siis alasajo eikä tappolinja, vaan nimenomaan hallinnon ja työsuojelun kehittämislinja. Toivon, että edustajat voivat olla myös oikealla laidalla vielä kahden vuoden kuluttua asiasta samaa mieltä.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Työmarkkinajärjestöjen sopimukseen on siltä osin turha viitata, että vasemmistoliiton edustajat ovat olleen koko ajan tätä hanketta vastaan, myös monet sosialidemokraatit; ed. Halonen tai muut sosialidemokraatit voinevat antaa tarkempaa selostusta.

Mitä tulee edustajien Aittoniemi ja Mäkipää puheenvuoroihin, on todella valitettavaa, että pirkanmaalaiset kansanedustajat ovat ensimmäisenä työsuojeluhallitusta lopettamassa.

Kaiken kaikkiaan on varsin masentavaa, että kuullun ymmärtäminen on todella huonoa tässä salissa. Olen moneen kertaan sanonut, että ei ole vastustettu organisaatiouudistusta ja työsuojeluhallinnon ja -valvonnan kehittämistä, mutta pitäisi kiivetä puuhun juuresta ja katsoa, mikä on oikea tapa tehdä. Mutta tämä ei mene perille erityisesti ed. Häkämiehelle.

Ojalan komitean esitykset on luettu. Siinä on myös sama ongelma: Lähdetään vain kymmeniätuhansia virkamiehiä sanomaan irti tehtävistään miettimättä, mitä tehtäviä varten he ovat ja mihin näitä laitoksia tarvitaan. Koko ajan on välttämätöntä kehittää erilaisia organisaatioita ja katsoa, että ne vastaavat nyky-yhteiskunnan tarpeita. Mutta ei se tarkoita sitä, että kaikki pitää lyödä ensin maahan ja sitten vasta miettiä, mitä tehdään.

Työsuojelupiirejä ja työvoimapiirejä ei myöskään saa yhdistää. Onneksi se on tässä vaiheessa nyt jätetty toteuttamatta. Varmuudeksi vuoksi, jos tämä hanke vielä uudestaan tuodaan esille, totean, että siinä on sama asiantuntemattomuus. Nämä piirit tekevät aivan tosenlaisia töitä ja tehostaminen tälläkin alueella voi tapahtua jatkamalla työsuojelupiirien itsenäistä toimintaa.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä kiinnitettiin huomiota alueelliseen kysymykseen. Se on todella hyvin tärkeää, että valtion laitoksia on myös hajautettu maakuntiin, ja työsuojeluhallituksen olo Tampereella on ollut aluepoliittisesti ja myös työvoimapoliittisesti erittäin tärkeä asia.

Mitä tulee siihen, kun täällä on monessa puheenvuorossa tuotu esiin, että työsuojeluhallituksen työntekijät ovat parhaita asiantuntijoita tässä asiassa, niin se todella pitää paikkaansa. He eivät ole esittäneet sitä, että he eivät ole uudistusvalmiita, vaan he ovat eri yhteyksissä ja antamissaan lausunnoissa tuoneet esiin uudistushalukkuutensa, tuoneet esiin erilaisia vaihtoehtoja. He todella toivoivat sitä, että tämä kokonaisuus voitaisiin kaikessa rauhassa selvittää, ja esittivät ainoastaan yhden vuoden lisäaikaa. Yhtenä perusteluna oli mm. se, että Eta-määräykset ensi vuoden alusta ja myöskin mahdolliset EY-määräykset tulevat muuttamaan työsuojeluhallinnon asioita tietyiltä osiltaan ja silloin olisi tämän vuoden aikana voitu tehdä hyvinkin tarkka kokonaisselvitys. Senkin vuoksi yhden vuoden lisäaika olisi ollut välttämätön.

Ed. Lindroos: Arvoisa puhemies! Aivan aluksi kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta siitä, että nämä lakiehdotukset hylättäisiin.

Toisekseen haluaisin sanoa, että varsin nopeasti tapahtuva organisaatiomuutos seuraa toinen toistaan. Noin puolitoista vuotta sitten työsuojeluhallinnossa tehtiin edellinen organisaatiomuutos, jota nyt oltiin ajamassa sisälle. Nyt sitten ollaan romuttamassa koko hallintoa. Minun käsitykseni mukaan myöskin työsuojeluhallinnon organisaatiossa on ollut löysää ja on aina varaa ottaa löysät pois, mutta tuhoaminen onkin jo aivan taas asia erikseen.

Ed. Rimmi kuulutti perään tällaista ylimenokautta, vuotta, paria. Olen henkilökohtaisesti samaa mieltä, koska nyt nämä käytännön asiat ovat edellenkin selvittämättä, sopimatta, mitenkä mennään tästä eteenpäin.

Täällä on aika monessa puheenvuorossa vedottu siihen, että keskusjärjestöt ja heidän edustajansa ja liittojen edustajat ovat olleet tämän hallinnon purkamisen ja lopettamisen kannalla. En tiedä, mistä johtuu, että eteeni on joku jostain tuntemattomasta syystä tuonut Kasimir Leinon runon "Kunnon mies", josta haluan lukea tähän yhteyteen yhden säkeistön. Tässä sanotaan näin:

"Kun katsot miehiin johtaviin,
kuin kansa katsoo jumaliin,
niin olet kunnon mies".

Ei se nyt ole niin ratkaiseva tekijä, mitä ne edusmiehet ovat mieltä asiasta, vaan kyllä pitäisi erityisen suurta painoa antaa niille tunnoille, joita koetaan sekä työmailla että nimenomaan työsuojeluhallinnon sisällä olevien toimesta.

Ed. Rimmi: Arvoisa puhemies! Vielä yksi näkökulma hallituksen perusteluihin tämän lain voimaan saattamiseksi on se, että siinä esitetään säästöjä 5 miljoonaa markkaa. Asiantuntijakuulemisessa tuli hyvin selkeästi esiin se, että nämä säästöt ovat hyvin kyseenalaisia ja jos joltakin hallinnonalalta tulee säästöjä, vastaavasti muilta aloilta saattaa mennä huomattavasti enemmänkin. Viittaan mm. siihen, että tämän asian yhteydessä huomattava määrä hyviä ja tehokkaita virkamiehiä siirretään lakkautuspalkalle.

Kannatan myöskin tämän lakiesityksen hylkäämistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Ehdotukset laeiksi asumistukilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 250
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 14

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinen lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Ympäristövaliokunnan mietintöön sisältyvästä toisesta lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä. Toinen lakiehdotus voidaan nyt, jollei muuta ehdotusta tehdä, äänten enemmistöllä hyväksyä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Asuntoneuvoston tuoreessa kannanotossa todetaan, että asumistuki on kaikkein oikeudenmukaisimmin kohdennettavissa oleva ja sosiaalisesti oikeudenmukaisin tarveharkintainen asumisen tukimuoto. Tänä vuonna asumistukea kuluu yhteensä 1 870 miljoonaa markkaa. Tämän vuoden talousarvioon oli varattu rahaa 1 300 miljoonaa. Tulopoliittisessa sopimuksessa tälle vuodelle sovittiin kuitenkin, että asumistukiehtoihin ei puututa, joten liian pieneksi osoittautunutta määrärahaa korotettiin lisäbudjetissa.

Mikä on syy, että rahaa kului ennakoitua enemmän? Yksiselitteinen ja ensimmäinen yksittäinen syy on työttömyyden kasvu. Asumistuen saajista työttömiä ruokakuntia on 36 prosenttia. Asumistukea on tänä vuonna saanut reilut 190 000 ruokakuntaa. Valitettavasti työttömyys on vain jatkanut kasvuaan ja tämän seurauksena myös pitkäaikaistyöttömyys lisääntyy ja pelkän peruspäivärahan varassa elämään joutuvien kotitalouksien määrän ennustetaan kasvavan ensi vuonna 40 000—50 000 perhettä. Tämä merkitsee kasvavaa painetta asumistukeen.

Mikäli asumistukea maksettaisiin niiden perusteiden mukaan, jotka nyt ovat voimassa, lisää rahaa ensi vuonna tarvittaisiin 750 miljoonaa markkaa. Mutta hallitus on päättänyt toisin. Se

on talousarvioehdotuksessaan leikannut ensi vuoden määrärahaa 420 miljoonalla markalla siitä, mitä asumistukeen on tänä vuonna jo kulutettu tai tullaan kuluttamaan vuoden loppuun mennessä. Hallituksen omien arvioiden mukaan leikkaus merkitsisi 30 000 perheen putoamista kokonaan asumistuen ulkopuolelle. Tarkennettujen asuntohallituksessa tehtyjen laskelmien mukaan putoajien määrä on 70 000 perhettä. Siis 70 000 perhettä, jotka nykykriteerien mukaan saisivat asumistukea, jää kokonaan sen ulkopuolelle ja muilta perheiltä asumistuki putoaa 200—700 markkaa kuudessa.

Kuten aivan aluksi totesin, asuntoneuvosto, joka on koostumukseltaan parlamentaarinen, on todennut, että asumistuki kohdistuu kaikesta asumisen tukemisesta kaikkein oikeudenmukaisimmin, siis auttaa todella pienituloisia perheitä. Nyt joudutaan vielä nämä pienituloiset laittamaan riviin ja pudottamaan lähes joka toinen pois. 60 prosentilla tuen saajista on enintään 6 000 markan kuukausitulot.

Hallitus ei myöskään ole luottanut siihen, että eduskunta kykenisi arvioimaan, millä periaatteilla asumistukea olisi jatkossa maksettava. Siksi se pyrkii nyt käsillä olevan lakiehdotuksen avulla ottamaan itselleen valtuudet muuttaa rajoittamattomalla valtuudella lain perusteita ja asumistuen suuruutta. Päätös tällaisesta puuttumisesta voitaisiin tehdä milloin tahansa. Eduskunnan hyväksymällä lailla ja talousarviolla ei olisi enää lainkaan merkitystä. Hallitus voisi päätöksellään romuttaa koko asumistukijärjestelmän. Asumistuen saajien oikeusturva olisi samalla mennyttä. Näin karkeaan järjestelmään ei onneksi tässä eduskunnassa ole mahdollisuutta mennä. Tältä osin, kun laki käsitellään valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisena lakina, laki voidaan nyt kolmannessa käsittelyssä äänestää lepäämään yli valtiopäivien, ja näin tulee tapahtumaan.

Se, että hallitus ja asuntoministeri ajoivat lakia eteenpäin vielä senkin jälkeen, kun oli saatu perustuslakivaliokunnan tulkinta asian vaatimasta perustuslain mukaisesta säätämisjärjestyksestä, osoittaa, että hallituksessa ei kanneta lainkaan huolta eduskunnan mielipiteestä. Vaikkakin valtuuspykälä saadaan eduskunnassa torjuttua, ei tällä päätöksellä valitettavasti kuitenkaan saada yhtään markkaa lisää asumistukeen. Järjestelmään tulevat heikennykset tehdään nyt toista kautta: muuttamalla asumistuen normeja, mikä tapahtuu hallinnollisilla päätöksillä.

Useat tutkijat ovat kiinnittäneet huolestuneen huomionsa tilanteeseen, johon asumistuen leikkaamisen seurauksena ajaudutaan. Erityisesti yksinhuoltajaperheet joutuvat vaikeuksiin. Yhä useammat perheet joutuvatkin ensi vuoden aikana turvautumaan kunnan toimeentulotukeen. Tämä kasvattaa kuntien sosiaalitoimistoissa jonoja edelleen. Tällä hetkellähän monin paikoin jonot ovat jo kahden kuukauden mittaisia, ja tällä jälleen kerran yhdeltä taholta heikennetään akuutissa hädässä olevien ihmisten mahdollisuutta saada apua.

On laskettu, että yksin Helsingissä se, että täysimääräistä asumistukea saavilta leikataan asumistukea, tietää 15 miljoonan lisätarvetta toimeentulotukimenoihin. Kun tämä kertautuu kaikissa maamme kunnissa, on kyse sadoista miljoonista markoista. Tämä on jälleen kerran yksi menojen siirto valtiolta kunnille.

Tämäkään ei olisi niin vaikea kysymys, mutta kun samaan aikaan puhutaan yhden luukun periaatteesta, niin tämä jos mikä lyö kovasti tätä pyrkimystä korville. Siis kysymys ei todellakaan ole säästämisestä, vaikka tätäkin lakiehdotusta on säästämisellä perusteltu.

Asumistuen leikkaamisella ei ainoastaan lisätä perheiden ahdinkoa. Iso osa asumistuen saajista asuu aravavuokra-asunnoissa, ja jo nyt arvioidaan, että 5 prosenttia vuokrista jää rästiin. Mikäli tämä luku nousee, joutuvat vuokratalot todella suuriin vaikeuksiin: Tulee häätöjä ja lopulta vuokratalojen konkursseja. Mitähän tämä mahtaa maksaa yhteiskunnalle? Kun asiat menevät tähän pisteeseen, asumistukirahat ovat suolarahoja siihen nähden, mitä silloin tarvitaan. Vai jätetäänkö ihmiset heitteille?

Omistusasumista on perinteisesti Suomessa tuettu voimakkaasti. Tämä on tapahtunut ja tapahtuu ns. yleistuen eli korkovähennysjärjestelmän kautta. Tämä tuki on noussut jyrkästi koko 80-luvun ajan ollen nyt noin 4,5 miljardia markkaa. Asumistuki on tuona aikana pysynyt lähes samana lukuun ottamatta tätä vuotta, noin 1,5 miljardina markkana.

Asumistuesta hyötyvät kaksi alinta tuloryhmää ja verovähennyksestä kolme ylintä tuloryhmää, kuitenkin niin, että kaikkein suurituloisimmat eli tuloryhmittäin tarkasteltuna ylimpään viidennekseen kuuluvat hyötyvät siitä suhteellisesti kaikkein eniten saaden koko postista 1,3 miljardia markkaa. Tuo summa on melkein sama määrä, joka valtiolla on vuosittain osoittaa asumistukimenoihin.

Nyt, kun Suomessa on hätä ja lama, tästä suurituloisimman viidenneksen asumistuesta halutaan pitää kiinni. Tätä varten hallituspuolueiden kansanedustajien toimesta haettiin 400 miljoonaa markkaa lisää rahaa. Siis suurin piirtein sama määrä, joka tänä vuonna kulutetuista asumistukirahoista vähennettiin ensi vuodelle, löytyi suurituloisimpien verovähennysten säilyttämiseen. Tämä on joka tapauksessa hyvin selkeä osoitus koko siitä asuntopoliittisesta linjasta, jota porvarihallitus on harjoittanut.

Asumistuessakin voitaisiin toki säästää, jos asuntopolitiikka olisi muutoin kunnossa, jos yhtenäislainajärjestelmää ei romutettaisi ja jos ei ehdoin tahdoin tuotettaisi kalliita arava- ja korkotukivuokra-asuntoja.

Kokoomuksen puheenjohtaja Salolainen oli viikonloppuna todennut, että kaikkitietävät sosialidemokraatit halusivat rakentaa lisää julkisia vuokra-asuntoja 1980-luvun lopulla, jolloin asuntojen hinnat ja rakennuskustannukset olivat korkealla. Nyt näihin asuntoihin joudutaan haeskelemaan vuokralaisia. Salolainen tietänee varsin hyvin, että pääasiassa juuri sosialidemokraatit, mm. maapoliittisin keinoin, tosin laihoin tuloksin, pyrkivät vaikuttamaan asuntojen hintoihin. Eikä siitä tosiasiasta päästä mihinkään, että vuokra-asunnoista oli ja on huutava pula. On kuitenkin muistettava, että aravatuotannon keskihinta oli tuolloin pääkaupunkiseudullakin noin 7 000 markkaa neliö, kun kovanrahan tuotanto oli reilusti yli 10 000 markkaa neliö.

Mutta jos ollaan todella huolestuneita siitä, että aravatuotannossa neliöhinnat nousevat liian korkeiksi, niin miksi jatketaan hallinnollisin toimin sitä, mihin markkinavoimat aiemmin pakottivat? Hallituksen tekemät esitykset koron korottamisesta, vuosimaksun korottamisesta ja lainoitusehtojen heikennyksistä merkitsevät esimerkiksi omassa kotikaupungissani Joensuussa sitä, että aravavuokrien hintoihin tulee pahimmillaan 10 markan korotus siihen nähden, mikä hinta olisi jos yhtenäislainajärjestelmän ehdot pysytettäisiin sellaisina, miksi ne yhtenäislainajärjestelmässä edellisen hallituksen toimin aikaansaatiin. Siis ellei valtio vetäisi välistä, voitaisiin vuokrantasausjärjestelmän avulla tasata vuokria.

Edelleen jos kokoomus on todella huolestunut siitä, mitä vuokra-asuminen maksaa, niin miksi arava-asuntojen tilalle vaihdetaan korkotukiasuntoja? Korkotuetut vuokra-asunnot käyvät valtion kukkarolle kalliimmiksi sinä aikana, minä tukea maksetaan, kuin arava-asunnot. Tukivuosien jälkeen vuokrat korkotukiasunnoissa nousevat sellaisiksi, että niitä ei kukaan kykene maksamaan. Tässä ollaan järjestämässä varsinainen vuokra-asuntojen hävittämistemppu.

Kokoomus on myös ollut ponnekkaasti sillä kannalla, että asumismenot saadaan pidettyä kohtuullisina, kun vuokrasääntely saadaan lopullisesti purettua. Tämä on toiveajattelua ainakin taas sen jälkeen, kun hallituspuolueiden eduskuntaryhmät tekivät kuuluisan veropakettinsa. Asuntolainojen korkovähennyksen palauttaminen entiselleen myös suurituloisimmille tulee merkitsemään sitä, että kun noususuhdanne koittaa, myös suuri asuntobuumi on odotettavissa. Yksityiset vuokramarkkinat romuttuvat tätä kautta.

Arvoisa puhemies! Suomessa on ollut tämän hallituksen toimiajan historiamme ensimmäinen asuntoministeri. Asuntopolitiikka on ollut Suomessa jatkuvan kritiikin kohteena ja pääasiassa aiheesta. Asuntopolitiikka on ollut poukkoilevaa. Pitkäjännitteisyys on puuttunut. Yhteiskunnan tukeman asuntotuotannon osuus on lopultakin ollut vain marginaalinen, joskin sosiaalisesti merkittävä osa asuntotuotantoa.

Edellisen hallituksen toimesta asiaa pyrittiin korjaamaan. Perustettiin asuntorahasto ja sen sisälle yhtenäislainajärjestelmä. Asuntorahaston sisälle tuli korkotukea lukuunottamatta koko yhteiskunnan tukema tuotanto: vuokra-asunnot, asumisoikeusasunnot ja omistusaravat. Tätä järjestelmää kehittämällä ja siihen aukottomasti liittämällä asumistukijärjestelmä olisi Suomeen kehitettävissä toimivat asuntomarkkinat ja tyydyttävät asumisolosuhteet kaikille ikä- ja tuloryhmille.

Nyt tätä järjestelmää ollaan romuttamassa. Asuntotuotantomäärä supistetaan alle 10 000 asunnon, lainoitusehtoja heikennetään niin, että näitäkään tuskin saadaan rakenteille, ja asumistukea leikataan. Mikäli yhteiskunnan tukema asuntotuotanto ei tasapainota markkinoita, ollaan nopeasti samanlaisten kysyntäpaineiden edessä, joista meillä on karvaita kokemuksia viime vuosikymmenen lopulta.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asumistukilain muuttamiseen liittyvä toinen lakiehdotus hylättäisiin.

Koska Suomessa ei tämän esityksen jäljiltä enää voida puhua asuntopolitiikasta, emme myöskään tarvitse asuntoministeriä. Siksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Asuntoministeri Rusanen esitellessään asumis-

tukijärjestelmän tuntuvaan heikentymiseen johtavan lakiehdotuksen ja ajaessaan sen hyväksymistä eduskunnassa on laiminlyönyt kohtuulliset asumiskustannukset turvaavan asuntopolitiikan hoidon. Kun ministeri on lisäksi ajamassa aravalainoitettua asuntotuotantoa alas, aravajärjestelmän romuttamista ja asuntohallinnon rampauttamista, eduskunta toteaa, että ministeri Rusanen ei nauti eduskunnan luottamusta."

Ed. Tiuri merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Myller on kyllä oikeassa siinä, kun hän puhuu etujen romuttamisesta. Toisin sanoen käsiteltävänä olevan lain ja meneillään olevan järjestelmän kautta monet köyhät ihmiset joutuvat todella vaikeaan tilanteeseen asumistuen muuttuessa ja kaiken lisäksi joutuvat tavattoman epävarmaan tilanteeseen, koska aina ennakolta ei voida laskea, mikä on kunkin perheen kohtuullinen asumistuki. Tästä johtuen me tuemme varmasti eduskuntaryhmässä ed. Myllerin esitystä.

Olen sitä mieltä myös, kun hän puhui, että vuokratalot ovat taloudellisesti vaikeassa asemassa, ne saattavat joutua konkurssiin jne., että se johtuu siitä, kuten olen aikaisemmin todennut, että ei lasketa tulevaisuuden kustannuksia realistisesti vaan lähdetään liian pienillä vuokrilla, ei pystytä maksamaan korkoja, ei pääomalyhennyksiä, ei pystytä tekemään remontteja ja eräänä päivänä korot jäävät pääomaan. Sen hyvin tietää, miten tavallisille ihmisillekin käy, yksityisille ihmisille, jos korot aletaan liittää pääomaan. Se on konkurssi. Siis epärealistisilla laskelmilla on lähdetty liikkeelle vuokrataloissa ja montakin kertaa. Toisin sanoen ei ole otettu huomioon tulevaisuuden kustannuksia vaan etupäässä poliittista kannatusta.

Mutta epäluottamuslause on pahasti yliammuttu. Ei ministeri Rusanen ole yksin vastuussa näistä asioista. Se on koko hallitus, jota yritettiin kaataa juuri hiljattain kankien ja paasien avulla eikä saatu nurin. Toisin sanoen yhdelle ministerille epäluottamuslauseen osoittaminen on mielestäni tarpeetonta.

Ministeri Rusasella on hyviäkin ajatuksia. Hän on pyrkinyt satsaamaan aivan oikein tänä aikana voimakkaasti työllistävään korjaustoimintaan, joka on jäänyt vuosien ja vuosikymmenien aikana aravatuotannossa kokonaan sivuun osin muista syistä, osin siitä syystä, että taloyhtiöiden taloudelliset tilanteet ovat olleet niin vaikeat. Minä en tiedä, miten eduskuntaryhmä suhtautuu epäluottamusäänestykseen, mutta itse en missään tapauksessa tule yhtymään tämän tyyppisiin toimiin. Tämä on populismia, joka meille politiikassa on toki sallittua, enkä arvostele mitenkään ed. Mylleriä tässä mielessä, mutta tällaiset epäluottamuslauseet ovat täysin tarpeettomia.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi tietenkin ratkaisee asiat omassa mielessään niin kuin ratkaisee, mutta itse asiaan, jonka ed. Aittoniemi otti puheenvuorossaan esille. Kun olisikin kysymys, kun vuokratalot ovat ajautumassa konkurssiin, vain siitä, että silloin, kun ne on rakennettu, olisi lähdetty väärillä vuokrilla liikkeelle. Mutta siitä ei ole kyse, vaan siitä, että nyt hallinnollisin päätöksin hallitus on lisäämässä kuormaa näille vuokrataloille. Se, että asumistukea leikataan, nimenomaan pienentää vuokralaisten vuokranmaksukykyä ja tätä kautta aiheuttaa ahdinkoa. Mutta siis kysymys on myös hallituksen nyt hallinnollisesti tekemistä päätöksistä, jotka lisäävät tätä kuormaa.

Sama ongelma liittyy korjaustoimintaan. Kun valtion laina pudotetaan 50 prosenttiin kustannuksista, näillä vuokrataloilla ei ole mahdollisuutta ottaa vastaan lainaa ja lähteä sillä korjaamaan, koska toinen 50 prosenttia otetaan heliborilla. Se nostaa vuokria 5 markalla neliöltä. Totean vain ed. Aittoniemelle, että näihinkin hyviin asioihin, joita hän luetteli, liittyy huonouksia.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myller ei ole havainnut sitä, että valtiokin joutuu nykyään lainaa ottaessaan pitkälti markkinoiden ehdoilla toimimaan. Ei valtiokaan saa enää peruskorkosidonnaista lainaa. Itse asiassa myös ne varat, joita valtio osoittaa lainoina vuokrataloyhtiöille tai aravaasuntojen rakentamiseen, on pääasiassa lainattu markkinoilta. Niiden korkotason me jokainen tiedämme.

Itse asiassa on suuri ongelma, että peruskorjauksessakaan valtion laina ei voi kattaa koko peruskorjausta, mutta se on tietysti koko asuntopuolen peruskorjauksen ongelma. Jos meillä arava-asuntojen osuus kokonaisasuntokannasta liikkuu viidenneksen paikkeilla, koko loppuosaan asuntokannasta, jota myös ajoittain jou-

dutaan peruskorjaamaan ja korjaamaan, ei saada tätäkään luokkaa edes valtion lainaa vaan se joudutaan tällä hetkellä lainaamaan yksityisiltä markkinoilta. Meidän pitää saada asuminen sillä tavalla kustannusvastaavaksi, ettei liiaksi luoteta siihen, että valtio lopulta tulee avuksi vaikka ilmaisella rahalla.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva asumistukilain muutos on monella tavoin erittäin kyseenalainen esitys. Se puuttuu kansalaisten perusturvaan, asumisen tukemiseen, ja siirtää valtioneuvostolle eduskunnan mahdollisuudet vaikuttaa tuen määrään ja kohdentumiseen. Lakiehdotus romuttaisi asumistuen saajien oikeusturvaa. Voinee todeta, että se romuttaisi myös kansanedustajien oikeutta päättää ihmisten perusturvaan liittyvistä asioista.

Lain käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunnassa tapahtunutta arvalla ratkaistua äänestystä voidaan pitää myös surullisena näytelmänä siitä, mitä perusturva merkitsee hallituspuolueiden edustajille. Sillä ei näytä olevan mitään arvoa, vaan puhtaasti poliittiset intressit ovat sen sijaan ensisijaisia.

Asumistuki on ollut tavallaan viimeinen oljenkorsi, johon kansalaiset ovat voineet tukeutua asumistaan koskevissa taloudellisissa vaikeuksissa. Sitä kuvaa voimakkaasti se, että juuri kuluneen vuoden aikana sen piiriin on tullut lähes 68 000 uutta ruokakuntaa ja näistä peräti 40 000 työttömyyden vuoksi. Asumistukea onkin pidettävä pitkälti myös työttömyyteen liittyvänä perusturvan osana.

Hallituksen esityksestä tulee ensi vuonna jäämään 70 000 nykysäädösten perusteella avustusta saavaa ruokakuntaa sen ulkopuolelle. Näistä olisi helsinkiläisiä yli 4 000, muualta pääkaupunkiseudulta yli 3 000 ja muualta Suomesta lähes 63 000 ruokakuntaa, joten voin vakuuttaa teille, arvon kansanedustajat, hallituspuolueiden edustajat mukaan lukien, että palautetta tullaan saamaan joka puolelta maata.

Asumistuki ei nykyisellään kohdennu myöskään vain yhteiskunnan tuottamien vuokratalojen asukkaille. Asumistuki kohdentuu yhä useammin myös vapaarahoitteisissa vuokra- ja omistusasunnoissa asuville. Nykyisen lainsäädännön perusteella keskimääräinen asumistuki on ollut vuokra-asunnoissa 836 markkaa kuukaudessa, omistusasunnoissa 717 markkaa kuukaudessa, omakotitaloissa 754 markkaa kuukaudessa ja osakeasunnoissa 661 markkaa kuukaudessa, mikä osaltaan kuvaa tuen jakautumisen laajuutta ja myös sitä, että se on toiminut hyvin harkintaperusteisesti.

Käsiteltävänä oleva lakiesitys on kuitenkin vain yksi osa asuntopolitiikkaa, ja siten se on nähtävä myös osana kokonaisuutta. Eduskunta käsitteli ja valitettavasti myös hyväksyi viime viikolla aravatuotantoon, peruskorjaukseen ja asp-järjestelmään liittyviä heikennyksiä. Myös niiden osuutta on tarkasteltava, kun päätetään siitä, kuinka asumistuki tulee jatkossa kohdentumaan. Tulevat heikennykset ovat osaltaan omiaan luomaan korotuspaineita myös asumisen tukemiseen.

Asuntopolitiikka on kokonaisuutena hyvin laaja yhteiskunnan osa-alue. Siihen liittyy niin monia talous- ja suhdannepoliittisia sekä rakentamiseen yleensä kohdentuvia intressejä, että sen hallitseminen yhteiskunnan päätöksin on hyvin vaikeata, mistä osoituksena on mm. 80-luvun käsistä ryöstäytynyt asuntojen tuotanto- ja hintakehitys, mutta se oli myös kokemus, josta olisi syytä oppia jotakin. Niinpä nykyisessä taloustilanteessa yhteiskunnalla olisikin paremmat mahdollisuudet kuin ehkä koskaan aiemmin korjata epäkohtia oikein suunnatulla rakentamis-, peruskorjaus- ja tukipolitiikalla. Sitä tukisivat myös työllisyyspoliittiset näkökohdat.

Kokoomuksen puheenjohtaja, ministeri Salolainen esitti hiljattain seuraavaa: "Nykyisen hallituksen ja asuntoministeri Rusasen toiminnan vaikutuksesta vuokrasääntely on purettu uusista vuokrasuhteista. Vuokra-asuntoja onkin nyt runsaasti tarjolla. Vuokrapyynnöt ja vuokrat ovat laskeneet ja vuokralaisten asema markkinoilla parantunut. Asuntojen hintatason lasku yhdessä tiukan finanssipolitiikan seurauksena toteutuneen korkotason laskun kanssa mahdollistaa asunnon ostamisen kohtuukustannuksin. Aravavuokra-asuntoja rakennetaan ennätysmääriä kasvaviin kaupunkeihin. Opiskelija-asunnoista on ylitarjontaa, ja niitä vuokrataan muillekin kuin opiskelijoille jne."

Yleiskommenttina ei voi muuta kuin todeta, että kokoomuksen asuntopoliittinen analysointi on perin heppoisissa kantimissa. Ilmeisesti kepukin sen siunaa, koska kipeimminhän asuntovaikeudet kohtelevat kaupungissa asuvia perheitä, yksinäisiä ja nuoria. Koko hallitus, ei yksin vastuussa oleva ministeri, ansaitsisi epäluottamuksen. Olen tästä samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa. Mutta jos hallitus todella on sitä mieltä, että sen ansiosta vuokra-asuntojen tarjonta on lisääntynyt ja vuokrat laskeneet, se varmasti ottaa ansiokseen myös sen, että meillä

on 400 000 työtöntä ja tyhjiä asuntoja mm. rakennusliikkeiden konkurssien, ihmisten henkilökohtaisten konkurssien ja puhtaasti ihmisten rahattomuuden vuoksi.

Muun muassa Helsingin seudulla on tyhjiä opiskelija-asuntoja puhtaasti sen vuoksi, että yhä harvemmalla on varaa lähteä opiskelemaan ja yhä useampi nuori jättää itsenäistymishaaveensa ja tyytyy asumiseen vanhempien tai sukulaisten luona tai alivuokralaisena. Lisäksi kyseessä olevat tyhjät asunnot sijaitsevat Helsingin ulkopuolella kehyskunnissa, mm. Vantaalla, mistä matkustaminen Helsinkiin on yhä kalliimpaa, koska kunnat eivät pysty enää, kiitos hallituksen kustannussiirtojen, tukemaan opiskelijoiden matkakustannuksia.

Hallitukselle tulee tässä suhteessa varmasti riittämään myös uusia ilonaiheita. Mikäli asumistukea leikataan, vapautuu varmasti lisää asuntoja, koska jo nyt yli 10 prosentilla vuokrataloista on niin suuret taloudelliset vaikeudet, että ne ovat käytännössä konkurssikypsiä. Eihän se toki ole asuntopoliittinen vaan sosiaalipoliittinen ongelma, jos perheet hajoavat ja lapset sijoitetaan lastenkoteihin. Ovatpahan silloin edes vanhemmat täyttämässä tyhjiä hotellihuoneita ihan yhteiskunnan tukemana ja kustannuksella.

Tätä ministeri Salolaisen kannanottoa pisti kuitenkin miettimään se, että ministeri Rusanen on viikonloppuna ilmestyneessä Länsi-Savossa myöntänyt osittain nykyisen tilanteen mutta muistuttaa, että syynä ei ole asuntopolitiikka vaan yleinen taloudellinen tilanne. Ilmeisesti joitakin keskustelunaiheita taitaa olla myös hallituksen sisällä siitä, mistä eri asiat johtuvat ja miten niitä kommentoidaan.

Samassa jutussa todetaan: "Rusanen pelkää sitä, että tuen parista pudonneet siirtyvät hakemaan kunnallista toimeentulotukea. Hän sanoo vielä hakeneensa ratkaisuja siihen, että maksajana säilyisi edelleen valtio. On katsottava, voisiko esimerkiksi työvoimahallinto tulla avuksi. Siltä puolelta, kasvavasta työttömyydestä, koko tilannekin on lähtöisin." Tämän perusteella ei voi muuta todellakaan kuin kysyä, minkälaista yhteiskunnallista säästöä esitys aiheuttaisi. Ministeri myöntää, että leikkaus tehtäessä joudutaan lisäämään kuntien kustannuksia tai toisena vaihtoehtona se työnnettäisiin valtionhallinnon sisällä toiselle sektorille. Minun laskuoppini mukaan siitä ei mitään hedelmällistä tulosta ole.

Uskon myös, että monia asuntovelkaisia ilahduttavat erityisesti hallituksen terveiset korkotason laskusta. Se varmasti lohduttaa mm. niitä, jotka ovat velkaloukussa kahden asunnon kanssa tai maksavat pelkkiä lainoja korkoineen, kun asunto on jo menetetty pankille.

Myös hallituksen nimissä esitetty väite, että "aravavuokra-asuntoja rakennetaan ennätysmääriä kasvaviin kaupunkeihin" on kuin kirjeestä joulupukille esitetty toive. Se jos mikä osoittaa, että hallituksen piirissä ei kuulla lainkaan asuntojen tuottajien, rakentajien tai kuntien kannanottoja. Kaikki nämä asiantuntijaryhmät esittivät aravalain heikennyksien yhteydessä niin ympäristövaliokunnassa kuin julkisuudessa samoin kuin budjettiin liittyvissä kannanotoissa, että tehdyt muutokset ja leikkaukset tulevat kumoamaan mahdollisuudet niin aravavuokrakuin aravaomistusasunto- ja peruskorjaustuotannon toteutumiselle. Asumistuen leikkaaminen tulee osaltaan syventämään tätä onnetonta kehityssuuntaa.

Arvoisa puhemies! Surullisena täytyy todeta, että jos aiemminkin on tehty asuntopolitiikassa monia virheitä, niin nyt tehdään vielä enemmän ja vielä suurempia. Nyt tehtävien virheratkaisujen hintaa maksetaan useat vuodet. (Ed. Rinne: Vuosikymmenet!)

Jotta edes pöytäkirjoihin kirjautuisi, ettei suunta ole ollut yksimielinen, kannatan ed. Myllerin tekemiä ehdotuksia.

Ed. Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska ed. Kauton puheenvuoron alusta saattoi saada sen käsityksen, että perustuslakivaliokunta käsitellessään 15 a §:ää olisi ratkaisunsa tehnyt perusturvan näkökulmasta, totean, että perustuslakivaliokunta asettui sille kannalle, että kyseinen pykälä pitää käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaan siksi, että se antoi valtioneuvostolle liian suuren valtuutuksen tehdä asumistukeen liittyviä perustemuutoksia, eikä kyse ollut perusturvaan liittyvästä arvioinnista. (Ed. Rinne: Aina pahempaa!)

Sinällään voidaan arvioida, olisiko parempi, että hallituksella olisi valtuutus sopeuttaa tukea pitkin vuotta tilanteen mukaan, kuin se, että SDP, kuten edellisessä puheenvuorossa uhattiin, äänestää tämän lain yli valtiopäivien. Tilannehan johtaa siihen, että vuoden alussa joudutaan asumistukiperusteet määrittelemään budjetin määrärahan mukaisesti. Perusteet määritellään ehkä liiankin tiukoiksi. Sen takia minusta olisi parempi, että hallituksella olisi mahdollisuus elää hieman joustavammin tilanteen mukaan.

Mitä tulee ed. Kauton ihmisten tämän päivän hätää koskevaan puheenvuoroon muutoin, niin näin on. Mutta samalla on todettava, että suuri osa siitä hädästä, äärimmäisen kalliilla ostetuista asuntojen hinnoista ja korkeasta korkotasosta, johtuu siitä SDP:n vedolla tehdystä viime vuosien politiikasta, joka saattoi ihmiset muutama vuosi sitten tähän tilaan. (Ed. Rinne: Se on työttömyys!)

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle on sinänsä aivan sama, kun ajattelen tavallisten ihmisten kannalta, joita tämä päätös tulee koskemaan, minkä pykälän mukaan joku päätös on tehty. Se tulee nimenomaan olemaan näille ihmisille sitä, että he menettävät useita satoja markkoja kuukaudessa siitä vähäisestä perusturvastaan, mikä heillä on. Minusta on todella yksi lysti, minkä pykälän mukaan täällä sinänsä selitetään tapahtunutta kehitystä.

Mitä tulee sosialidemokraattien vetämään asuntopolitiikkaan, voin todeta, että varmasti jos me olisimme sitä yksin saaneet noudattaa, tulos ei olisi se, mikä tänä päivänä on. Mutta olemme aina joutuneet siinä myös ottamaan huomioon muiden kannanotot. Toivoisin, että myös keskustan edustajille selviäisi, että tosiaan asuntotuotanto on niin monien yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutuksen alaisena, että sitä ei voi yksin yhteiskunnan päätöksillä vetää, vaan erilaisia lohkoja täytyisi ottaa huomioon ja muistaa ne myös lainsäädäntöä tehtäessä.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle eivät kyllä täysin mene perille vakuuttelut, että supistukset asumistukeen joudutaan tekemään sen takia, että rahaa ei ole, erityisesti sen jälkeen, kun hallituspuolueiden eduskuntaryhmät sopivat että 400 miljoonaa löytyi lisää rahaa hyvätuloisimpien ihmisten korkotukeen.

Mutta sanoisin vielä siitä, kun sosialidemokraatteja niin kärkkäästi asuntopolitiikasta syytetään. Kuten sanoin, meillä on kortemme kannettavana tähänkin kekoon ilman muuta. Mutta en voi olla samalla toteamatta, että viime kaudella, kun asuntorahasto perustettiin, myös keskusta oppositiopuolueena oli erittäin voimakkaasti, kiitos keskustapuolueen silloisen ryhmäjohdon, vaikuttamassa siihen, että saimme aikaan laajan asuntorahaston, johon kuuluivat sekä vuokra-asunnot että omistusasunnot. Tätä järjestelmää kehittämällä — saattamalla se toimivammaksi — kykenemme hoitamaan suomalaista asuntopolitiikkaa niin, että se on hyvä kaikille tuloryhmille ja kaikille ikäryhmille.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen puolusteli mielenkiintoisella tavalla kyseistä 15 a §:ää. Minun mielestäni hänen toteamuksensa, että kun nyt joudutaan tekemään niin tiukaksi nämä periaatteet — kun vuodeksi tavallaan jouduttaisiin tekemään asumistukipäätökset — se heikentäisi tuen määrää, on kiinnostava. Minun käsitykseni mukaan kyseessä on arviomääräraha. Tuntuu oudolta, että jos kesken vuoden huomataan, että työllisyys heikkenee ja ihmiset joutuvat yhä enemmän ja enemmän turvautumaan asumistukeen, niin hallitus voisi kesken vuoden, esimerkiksi syyskuussa, ilmoittaa, että nyt on tilanne, että ei ole rahaa, ja hallituksella olisi sen mukaisesti mahdollisuus jättää jopa maksamatta asumistuki. Näinhän ainakin valtiosääntöasiantuntijat tulkitsevat asian.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos sallitte, niin totean lyhyesti ed. Vanhasen puheesta, että kyllä hänen näkemyksensä ovat kovin erikoisia. Kyllähän tässä perusturvapohjainen päätös on joka tapauksessa tullut, vaikka pyritään esittämään perusteeksi, että valtioneuvostolle ei tulisi eduskunnan yli liiallista valtaa.

Mitä tulee edustajien Myllerin ja Kauton näkemyksiin siitä, kuka on maan saattanut siihen tilanteeseen, missä ollaan, lyhyesti totean, että ne olivat kokoomus ja sosialidemokraatit viime hallituskaudella, kun ei uskottu SMP:n varoitteluja. Me lähdimme 1990 elokuun lopussa hallituksesta. Olisitte uskoneet meidän varoittelujamme, niin ei oltaisi tässä tilanteessa ja mekin olisimme vielä hallituksessa, jos olisi jatkettu sen tyyppistä toimintaa.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Asuntoministeri Rusasen esitys asumistukilain muuttamiseksi on erittäin epäsosiaalinen. Se on viemässä asumistuen 70 000 asumistuen saajalta. Tämä on tylyä kovaa oikeistolaista politiikkaa, jossa rokotetaan niitä, jotka kaikkein huonoimmassa asemassa ovat. Vasemmistoliitto yhtyy ehdotukseen siitä, että ministeri Rusanen saa epäluottamuslauseen ja siirtyy siis pois tehtävästään. Asuntoministerinä pitää olla ihminen, joka haluaa sosiaalista asuntopolitiikkaa ja nimenomaan ensinnäkin sitä, että asuntoja rakennetaan, ja

toiseksi sitä, että asumista tuetaan niiden osalta, joiden tulot ovat pienet.

Asumistukea maksetaan vuoden 1992 marraskuussa yli 180 000 ruokakunnalle. Näistä asuu vuokra-asunnossa 141 000 eli 80 prosenttia. Vuoden 92 loppuun meneessä eli tämän kuun lopulla arvoidaan asumistuen saajia olevan jo 190 000 ruokakuntaa. Kasvu johtuu keskeisesti työttömyyden lisääntymisestä. (Välihuuto: On jo yli!) — Vauhti on ehkä vielä kovempi kuin on edes osattu arvioida.

Vuoden 1993 talousarvioesityksessä asumistukeen osoitetaan määrärahaa 1 450 miljoonaa markkaa. Nykyisen tasoisilla perusteilla todellinen maksatustarve nousee kuitenkin arviolta 2,3—2,4 miljardiin markkaan. Ehdoton pidättäytyminen vuoden 1993 budjettiraamissa merkitsisi siis erittäin huomattavaa asumistukiehtojen kiristämistä. Asumismenojen omavastuuosuuksia olisi korotettava nykyisestä tasosta 5—6 prosenttiyksikköä. Määrärahaesityksessä pysyttäytyminen edellyttäisi arviolta 60 000—70 000 ruokakunnan pudottamista pois asumistuen piiristä vuoden 1993 vuositarkastuksen yhteydessä, kuten jo totesin. Näin kova on linjaus, joka asuntoministeriössä on tehty: 60 000—70 000 ihmistä putoaa pois, ja sen lisäksi tukiperusteiden kiristämisen osalta omavastuu kasvaa, mikä tulee merkitsemään sitä, että asumistuen väheneminen on keskimäärin 100—200 markkaa kuukaudessa ruokakunnalta, koska pienituloisia ruokakuntia tuen saamisen piirissä on eniten.

Kyllä tämä on todella rajua politiikkaa, kovaa politiikkaa. Asuntoministeri voi tietysti selittää, kuten varmasti tekeekin, tätä nyt sillä, että asumistuen saajat ovat lisääntyneet niin nopeasti. Tällekin on kuitenkin selityksensä, ja se on juuri työttömyys. Kuka siitä kantaa vastuun? Nykyinen hallitus, joka ei ole lähtenyt elvyttämään taloutta. Eikä se edes jää tähän, vaan hallitus on lisäksi romuttamassa työllisuuslainkin, jolloin työttömiä tulee koko ajan lisää. Kun työttömiksi joutuneiden tulot putoavat, he tulisivat oikeutetuksi asumistuen saajiksi, mutta nyt tulorajoja kiristetään. Näinhän tämä meininki nyt on.

Lama ja porvarihallitus on jo sinällään vaarallinen yhdistelmä. Mutta kun kokoomuksella on vielä nämä tavallisen ihmisen kannalta ratkaisevat ministeriöt käsissään, se on vielä vaarallisempaa.

Ministeri Viinanen vetää monetaristista talouspoliittista linjaa, joka johtaa juuri siihen, mihin on jouduttu, eli leikataan julkista sektoria, leikataan sosiaaliturvaa, leikataan terveyspalveluja.

Ministeri Kanervalla on käsissään työministeriön asiat eli työllisyyskysymykset, ja sieltä tulee esitys työllisyyslain romutuksesta.

Ministeri Rusanen pitää käsissään asuntoministerin salkkua. Asuminen on työn ohella tietysti tavallisten ihmisen kannalta se toinen aivan oleellinen perusoikeuksiin liittyvä asia, perusturva.

Näin tämä pyhä kolminaisuus aiheuttaa sen, että huonoimpaan jamaan joutuvat kaikkein huono-osaisimmat ihmiset tässä maassa. Tätä linjaa vedetään tunnottomasti ja säälittä ja nähtävästi se pystytään viemään myös läpi, ällistyttävää kyllä. Vastarintaa on vasemmalla, mutta kyllä oudolta kuulostaa, kun SMP:nkin taholta jotenkin ryhdytään tukemaan ministeri Rusasen asuntopolitiikkaa. Ainakin ed. Aittoniemen puheenvuorot tähän suuntaan viittaavat. Sitä kyllä suuresti ällistelen.

Herra puhemies! Kun asumistukilakia on käsitelty, siitä on pyydetty perustuslakivaliokunan mietintö. Perustuslakivaliokunnassa on käyty kova keskustelu ja kiista 15 a §:stä, jossa valtuuksia olisi siirretty valtioneuvostolle. Arpa on ratkaissut sen, että tällä kertaa on tullut edistyksellinen tulkinta, jos näin rohkenen sanoa. Omalaatuista tilanteessa on se, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja on ollut hävinneellä kannalla. Arpakin on siis ollut tältä osin mielestäni pätevämpi tulkitsemaan perustuslakia kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja. (Ed. Rinne: Arpa on puolueeton!)

Tähän koko tilanteeseen liittyykin mielestäni tarve tarkastella uudelleen perustuslakivaliokunnan asemaa tai ainakin sen puheenjohtajan asemaa ja valintatapaa. Minä teenkin eduskunnan harkittavaksi sellaisen esityksen, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja valittaisiin jatkossa täällä suuressa salissa suorassa äänestyksessä eikä enää nykyisen tavan mukaan jossakin ryhmässä, sen jälkeen kun ryhmät ovat puheenjohtajan paikat jakaneet. (Ed. Aittoniemi: Tulos on ihan sama!) — Enpä usko, että tulos on välttämättä sama, koska jokainen ymmärtää, että perustuslakivaliokunnan asema on erittäin tärkeä. — Ensinnäkin se tulkitsee perustuslakeja. Sitä paitsi perustuslakivaliokunnan asema korostuu nyt koko ajan, kun on enemmistöparlamentarismiin siirrytty. Juuri perustuslakivaliokunnassa katsotaan, mikä on lakisääteistä perusturvaa mikä ei. Toisekseen myös perusoikeu-

det tullaan kirjaamaan perustuslakiin. Jatkossa tullaan käymään kiistaa myös siitä, mikä on perusoikeuden piiriin kuuluvaa, nimenomaan perustuslakivaliokunnassa. Mielestäni on äärettömän tärkeätä, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana on henkilö, joka objektiivisesti näitä asioita tarkastelee ja siten, että saa mahdollisimman suuren tuen ja luottamuksen eduskunnasta. Tähän vaikuttaa mielestäni myös se, miten tämä henkilö valitaan.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja on mielestäni äärettömän paljon vartija. Mihin johtaa se, että jossakin ryhmässä, kuten nykykäytäntö on, valitaan puheenjohtaja myös perustuslakivaliokuntaan, joka on korkein perustuslain tulkitsija meillä, kuten on nykyinen tilanne? Mielestäni nykyinen perustuslakivaliokunnan puheenjohta Ben Zyskowicz ei ole kyennyt nousemaan oman oikeistolaisen ideologiasta yläpuolelle, vaan tulkitsee kaikkea perusturvaan liittyvää ja muuhunkin lainsäädäntöön liittyvää hyvin ahtaista lähtökohdista opposition vaikutusmahdollisuuksien kaventamiseen tieten tahtoen pyrkien ja sinnepäin vääntäen. Tämä on nähty nyt ihan jatkuvasti. Perusturvan osalta on käynyt nimenomaisesti niin, että jos ed. Zyskowiczin tulkinnan mukaan elettäisiin, nähtävästi loppujen lopuksi, kun asteittain edetään, perusturvaa ei ole olemassakaan. Tähänhän tämä kierros päättyy, jos näin jatketaan tulkintatapaa, mikä nyt on vallalle päässyt. Minusta tähän pitää puuttua. Meiltä viedään asteittain kaikki. Kun pikkuisen kerralla heikennetään, niin milloinkaan ei tule se oleellinen muutos perusturvaan. Lopuksi perusturvasta ei jää jäljelle muuta kuin silakan ruoto, jos sitäkään.

Minä siis esitän eduskunnan harkittavaksi sitä, että muutetaan koko valtiopäiväjärjestystä tältä osin ja perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja valitaan niin kuin eduskunnan puhemieskin täällä suuressa salissa salaisella lippuäänestyksellä. Näin siihen tehtävään saadaan semmoinen ihminen, johon kaikki tai ainakin suurin osa eduskuntaa voi luottaa ja uskoa, että hän pyrkii oikeaan, objektiiviseen tarkasteluun, kun niin isoista asioista kuin perustuslain tulkinnasta on kysymys.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä tuli aika mielenkiintoisella tavalla perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan asema esiin. Kautta Suomen historian kovimmat kommunistit ja tiukimmat oikeistolaisporvarit ovat aina pitäneet perustuslakivaliokunnassa kunnia-asianaan olla politikoimatta ja ottamatta ideologioita päätöksen perustaksi. Se on varsin kunnioitettavaa. Nyt on muutamissa asioissa kyllä tapahtumassa toisin. Esimerkiksi työllisyyslain ja hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin osalta näkyy aivan selvästi, että ideologiset syyt ja intohimot ovat painaneet. Eritoten kun meillä ei ole perustuslakituomioistuinta, niin tällainen elin on sitäkin tärkeämpi. Se, että tässä salissa valittaisiin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, on varsin kannatettava, aivan niin kuin puhemiehet valitaan täällä ja he nauttivat suurta yksimielistä arvostusta. Minun mielestäni tällä tavalla pitäisi kyllä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan asema nostaa yhtä korkealle ja se antaisi myöskin liikkumavaraa tehdä objektiivisia puolueettomia päätöksiä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perustuslakivaliokunnalla on tietyllä tavalla pyhä imago, täällä eduskunnassa ei niinkään mutta kansalaisten keskuudessa. Siihen on myöskin perusteita. Silloin on eletty sellaisia aikoja, että perustuslakivaliokunnan ja mahdollisesti sen puheenjohtajan ei ole tarvinnut olla valtiovarainministerin käsikassara niin kuin nykyisin. Toisin sanoen nykyään pyritään viemään perustuslakivaliokuntaa päätöksissään siihen suuntaan, että se palvelee valtiontalouden hoitoa hinnalla millä hyvänsä.

Minä en kuitenkaan näe ratkaisua siinä, jos poliittisesti täällä valitaan joku henkilö. Sen täytyisi olla ihmeellinen ihminen. Jos poliittisesti sitoutunut henkilö valitaan esimerkiksi perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaksi, hänellä on omat paineensa siinä vaiheessa, jos tulevat näin vaikeat ajat. Ja poliittisia pyrkyreitähän tässä tietysti ollaan vähän jokainen, ainakin minä pidän itseäni sellaisena, kaikki muut eivät varmaan ole sitä, jos näin sanoisin. Minä en oikein tiedä poliittisissa paineissa, kuinka loppujen lopuksi käy, pystytäänkö löytämään täältä henkilöä, joka toimii pyyteettömästi.

Ihan samaa olen puhunut siitä, että perustuslakivaliokunta ei saa olla ministereiden tuomioistuin. Se on poliittinen tuomioistuin, jossa ratkotaan poliittisesti. Esimerkiksi kaikki ministerivastuulain mukaiset asiat pitää käsitellä eduskunnan ulkopuolella.

Minä olen sitä mieltä, että perustuslaillisia kysymyksiä ja perusturvakysymyksiä pitäisi käsitellä loppujen lopuksi eduskunnan ulkopuolisen asiantuntijakollegion, jossa ei ole poliittista edustusta lainkaan. Silloin ollaan lähempänä

totuutta. Minä uskon, että ratkaisua ei kyllä täältä löydy.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Olen varmaan kaikissa niissä yhteyksissä, joissa toimeentulon lakisääteistä perusturvaa on perustuslaissa tulkittu tämän syksyn aikana, ottanut kantaa nimenomaan perustuslakivaliokunnan rooliin ja erityisesti sen puheenjohtajan rooliin. Puheenjohtajan johdolla valiokunta teki jo hallituksen esityksestä poikkeavat tulkinnat mietinnössään, ja nyt sumeilematta puheenjohtajan johdolla tulkitaan tämän valiokunnan omaperäisesti itse luoman linjan pohjalta. Kaikkein erikoisinta on se, että valiokunnan mietinnössä oli osittain parannuksia hallituksen esittämään linjaan elikkä todettiin, että toimeentulon lakisääteinen perusturva koskee kaikkia sosiaalietuuksia täyden kansaneläkkeen määrään asti, siis myöskin niitä etuuksia, joissa vähimmäisetuus on tämän tason alapuolella. Sen jälkeen sanottiin, että jonkin verran näihin vähimmäisetuuksiinkin voidaan puuttua, kunhan ei kohtuuttomasti niitä heikennetä. Minulla ei ole sitä sanamuotoa tässä, mutta ajatuksenkulku on suurin piirtein näin.

Nyt kun perustuslakivaliokunta tulkitsee näitä, se unohtaa kokonaan tämän paremman linjansa elikkä sen, että kansaneläkkeen täyden määrän tason piti olla turvattu kaikissa etuuksissa. Ainoa, mihinkä se vetoaa, on joka kerta se, että jonkin verran voidaan kaikkia etuuksia leikata. Tästähän juuri seuraa se, että kun jokaisesta etuudesta nipistetään jonkin verran, niin lopputuloksena paljon heikennetään perusturvaa. Kokonaisuutena asiaa ei ole katsottu, ja se olisikin mielestäni hallituksen tehtävä. Sen takia eduskunta hyväksyi seitsemän pontta tämän lakiehdotuksen liitteeksi, jotka tietysti kaikki eivät koskettaneet juuri tätä asiaa. (Puhemies koputtaa) — Täällä ei ole valomerkki toiminut. Minun on täysin mahdoton arvioida, milloinka ...

Puhemies: Nyt on kaksi minuuttia kulunut, ed. Stenius-Kaukonen.

Ed. Stenius-Kaukonen: Minä toivoisin, herra puhemies, että nämä valomerkit saadaan toimimaan, että sen perusteella osaa oman puheenvuoronsa mitoittaa.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu perustuslakivaliokunnasta, ja oikeastaan tuntuu vähän yllättävän näköalattomalta, että ed. Tennilä pohtii tätä sinänsä vaikeata ongelmaa ja näkee ratkaisuksi jollakin tavalla sen, että yksi 17 henkilöstä valittaisiin jollakin muulla tavalla kuin muut perustuslakivaliokunnan jäsenet. Minusta tämä on todella, niin kuin ed. Aittoniemikin sanoi, aivan riittämätöntä. Mielestäni eduskunnan pitäisi todella vakavasti paneutua siihen, että saataisiin erillinen perustuslakituomioistuin, jossa täysin riippumattomat ja mahdollisimman pitkälle objektiivisuuteen pyrkivät tuomarit todella itsenäisesti ratkaisisivat näitä asioita ilman minkäänlaista sidonnaisuutta poliittiseen päätöksentekoon. Vain tällainen minun nähdäkseni voisi kestävällä tavalla ratkaista tätä ongelmaa. Siitä on tietysti hyviä kokemuksia monista monista maista. Esimerkiksi Saksan liittotasavallassa se toimii varsin arvostetulla ja luotettavalla tavalla.

Varsinainen kysymykseni olisi ollut oikeastaan ed. Tennilälle, joka on jo poistunut salista. Kun hän kritisoi kielteistä kehitystä, jonka osaltaan voisi tiivistää markkinavoimiin, niin olisi todella myönteistä, jos hän pystyisi hieman kertomaan, mikä olisi vasemmistoliiton vaihtoehtoinen talouspolitiikka sen jälkeen, kun markkinavoimien jyllääminen on myös vasemmistoliiton taholta hyväksytty ja ikään kuin sinetöity Eta-ratkaisun myötä. Olisi todella mielenkiintoista nähdä, mitä vasemmistoliitossa oltaisiin valmiit tekemään, kun kädet on sidottu Eta-ratkaisun myötä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me varmasti joudumme eduskunnassa perusteellisemminkin pohtimaan sitä, tarvitsemmeko me perustuslakituomioistuimen vai tulemmeko toimeen perustuslain tulkinnassa nykyisellä järjestelmällä. Ei perustuslakituomioistuinkaan niin aukoton ja yksiselitteinen ole kuin ed. Aittoniemi ja ed. V. Laukkanen antoivat ymmärtää. Vaikka tuomarit tällä hetkellä ovatkin ehkä irrallaan tai ulkopuolella poliittisen järjestelmän, niin auta armias, kun tällainen tulisi voimaan, niin sen jälkeen ryhtyisi tämäkin lohko meidän vallankäytöstämme politisoitumaan sellaista vauhtia, että emme tietäisi, missä olemme. Esimerkiksi Amerikassahan tuomarinvirat ovat selkeitä poliittisia virkoja. Tätäkö halutaan myös Suomeen? Tähän tämä järjestelmä varmasti johtaisi.

Eli täytyy avoimesti myöntää ne vaarat, mitkä eduskunnan ulkopuoliseen perustuslain tulkin-

taan liittyvät. Minä en mielelläni haluaisi siihen järjestelmään mennä, että myös tuomarit olisivat poliittisia. Sehän meidän yhteiskuntamme ongelma onkin, jota ei ole missään muussa länsimaassa — esimerkiksi Englannissahan ei kerta kaikkiaan valtion virkamiehiä, civil service, valita poliittisin perustein — että meillä ei mitään muuta tehdä kuin valitaan poliittisin perustein. Kunnan siivoojatkin valitaan poliittisin perustein. Sen me joudumme ratkaisemaan, mikä järjestelmä perustuslain tulkinnassa on otettava käytäntöön. Mielestäni oli onneton tapahtuma se, että enemmistöparlamentarismiin tuli tämä lakinippu, joka ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa herra puhemies! Asuntopolitiikan ongelmat ovat syntyneet ja kasvaneet pitkän prosessin tuloksena. Monet näköjään haluaisivat saman linjan yhä jatkuvan. Kaiken a ja o asuntopolitiikan onnistumiselle on talouspolitiikan uskottavuus ja sen seurauksena korkotason alentuminen. Suomen yli 2 miljoonasta asunnosta vuokra-asuntoja on vajaat 30 prosenttia ja omistusasuntoja noin 70.

Vaikka yhteiskunta on panostanut vahvasti aravatuotantoon, ei sillä kyetty korvaamaan markkinoilta poistunutta vapaarahoitteista vuokra-asuntokantaa. Samaan aikaan, kun rakennettiin 250 000 aravavuokra-asuntoa, poistui 170 000 vuokra-asuntoa, joten nettokasvuksi jäi vain 80 000 asuntoa. Jos tämä todella oli asuntopolitiikan onnistumisen kulta-aikaa, ei se kestä kriittistä arvostelua.

Yksityisen sektorin kannattavuuden ja työpaikkojen vähetessä nopeasti valtiontalous sukelsi ylijäämäisestä voimakkaan alijäämäiseksi. Verotulot supistuivat, työttömyys- ja perusturvamenot räjähtivät kasvuun. Budjettitalouden alijäämästä huolimatta elvytysluonteisiin investointitarpeisiin kuten asuntotuotantoon ja julkisten rakennushankkeiden toteuttamiseen on vuosina 91—92 panostettu määrätietoisesti, jotta koviin sopeutumisvaateisiin törmänneen ja koko kansantalouteen laaja-alaisesti säteilevän rakennusteollisuuden asemaa on voitu edes valtion osalta lievittää ja työllisyyttä ylläpitää.

Asuntorakentaminen on tänä vuonna supistunut noin 20 prosenttia nousukautta edeltänyttä tasoa pienemmäksi siitäkin huolimatta, että aravarakentamisen määrä on tänä vuonna 20—30 prosenttia suurempi kuin nousua edeltäneinä vuosina. Suhteellisesti laskien asuntorakentamisen pudotus on ollut vähäisempää kuin muun rakentamisen.

Kuluvalle vuodelle asetettu alkavan aravatuotannon tavoite on 22 850 asuntoa. Vastaava tavoite perusparannettavien asuntojen määrälle on 9 200. Molemmat tavoitteet tultaneen saavuttamaan, eli tulos on näissä oloissa hyvä. Joulukuun alkuun mennessä aravavuokra-asuntoja, asumisoikeusasuntoja ja aravaosakeasuntoja oli yhteensä lähtenyt liikkeelle lähes 18 130 kappaletta. Lisäksi omakotitaloja oli aloitettu ja lainoitettu noin 1 900 kappaletta eli kaikki lainoituskelpoiset hakemukset. Kuluvana vuonna alkavien aravavuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen yhteismääräksi tullee ennätykselliset lähes 18 000 asuntoa. Tämän lisäksi markkinointivaikeuksista johtuen noin 500 omistusasunnoksi tarkoitettua asuntoa on lainoitettu vuokra-asunnoiksi.

Kuluvan vuoden myöntämisvaltuudesta eli 8,9 miljardista markasta oli 27.11. käyttämättä 887 miljoonaa markkaa. Tavoitteiden mukainen aravatuotanto voidaan tänä vuonna turvata käytettävissä olevan myöntämisvaltuuden ja maksatusrahojen puitteissa.

Myös arvarakentamista olisi pystytty painottamaan vuosille 91—92 vielä toteutunuttakin enemmän ja vähentämään korkeimpien aravavuokrien ongelmia, mikäli vuosina 88—90 olisi ollut mahdollista lykätä voimakkaassa kustannusnousukierteessä ollutta aravarakentamista. Tämäkö on kysyjien väittämää aravatuotannon alasajoa?

Valtio kantaa vastuuta siitä, että julkisen taloudet menot ja etuudet ovat päässeet nousemaan tasolle, jolta niiden sopeuttaminen tuotannollisen sektorin laskeneeseen suorituskykyyn on tuskallista ja hidasta. Valtio kantaa myös vastuuta siltä osin kuin julkisen talouden ongelmat ovat seurausta tuporatkaisujen sosiaalipaketeista, joissa ostettiin työrauhaa tunnetuin seurauksin. Nykytilanteessa on oltava kaikille selvää, että julkisen talouden mittava velanotto aiheuttaa ongelmia ja heikentää valtion muita perusteltuja rahoitustarpeita ja siirtää raskasta veroperintöä seuraavalle sukupolvelle. Halutaanko lisää velkaa ja lapsemme mukaan maksamaan meidän elintasoamme?

Julkisen menojen ja etuuksien supistukset, joista on tehty päätökset vuodelle 1993, ovat väistämättömiä, välttämättömiä kansantaloutemme vipuamiseksi jälleen kasvu-uralle ja julkisen hyvinvointipalvelujen taloudellisen perustuksen säilyttämiseksi mahdollisimman vahin-

goittumana tämän vuosikymmenen loppupuoliskolle. Supistustarpeet ovat niin mittavia, ettei niiltä voi ajatella välttyvänsä mikään taho.

Hallituksen päättämät säästötoimet kajoavat kipeästi koetulla tavalla monenlaisten etuuksien tasoon. Tälle toimintalinjalle ei valitettavasti ole nähtävissä vaihtoehtoa, eikä kunnillekaan saisi sälyttää lisää rasitteita, vaikka perusturvan takaaminen on tehtävä, joka on mahdollista arvioida vain kunnissa. Myös kuntien valtionosuusjärjestelmä uudistuu vuoden 93 alusta. Menoja lisänneestä kustannusperusteisuudesta siirrytään säästäväisyyttä ja innovatiivisuutta palkitsevaan laskennalliseen järjestelmään.

Vaikka varsinaista asuntolainoitusta jouduttiinkin valtiontaloudellisista syistä vähentämään, lisättiin korkotukilainoitusta voimakkaasti siten, että ensi vuonna voidaan lainoittaa noin 22 000 uuden asunnon rakentaminen. Samalla korkotuettavan asuntotuotannon varmistamiseksi parannetaan tukiehtoja mm. nostamalla rakentamista varten myönnettävän korkotukilainan enimmäismäärää 90 prosenttiin, lisäämällä lainansaajille maksettavaa korkotuen määrää ja pidentämällä eräin rajauksin korkotuen maksuaikaa. Lisäksi vakuusvaatimusten tiukentamisesta aiheutuneiden ongelmien ratkaisemiseksi korkotukilainoille myönnettäisiin valtion takaus. Onko tämä väärää tukipolitiikkaa, kun valtion velkaantumista voidaan hillitä siirtymällä osittain korkotuettuun ja lainoitettuun tuotantoon tinkimättä rakentamisen määrästä?

Asuntolainoitetun tuotannon rakennuskustannukset ovat tähän mennessä pienentyneet vuonna 91 hyväksyttyihin kustannuksiin verrattuna noin 15,5 prosenttia ja vuoteen 90 verrattuna 22,5 prosenttia. Tästä seuraa, että alkuvuokrat pysyvät yhtenäislainojen ensimmäisten vuosimaksujen nostamisesta huolimatta vuonna 93 lainoitettavissa asunnoissa saman suuruisina, jopa vähän matalampina, kuin vuonna 91 lainoitetuissa taloissa samana ajankohtana. (Ed. Tuomioja: Olivatko kohtuullisia?) Onko tämä aravalainajärjestelmän muuttamista?

Mitä tulee vuokrasääntelun purkuun, Tilastokeskuksen selvitysten mukaan näyttää vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen tarjonta kasvaneen uusina vuokrasuhteina mitattuna tänä vuonna nettomääräisesti noin 14 000 asunnolla. Kun vuokrapyynnöt ovat samalla tulleet alaspäin, helpottavat nämä muutokset osaltaan asunnontarvitsijoiden asemaa. Onko väärin, että vuokra-asuntoja on tarjolla? Olisiko vuokra-asuntopula taas osoitus siitä, että Suomessa on sosiaalista asuntotuotantoa ja sosiaalista asuntopolitiikkaa? Ovatko nämä toimet vastoin kohtuulliset asumiskustannukset korvaavan asuntopolitiikan hoitoa? Eli oliko palo väärin sammutettu, kun ei käytettyt valtion varoja?

Sosiaalisesta vuokra-asuntotuotannosta huolestuneet piirit ovat esittäneet, että aravavuokra-asuntojen vuokralaisten tulorajaehdoista pitäisi nyt poiketa, kun vuokra-asunnot eivät mene kaupaksi. Tulorajoista voidaan kyllä poiketa, mutta samalla se julistaa räikeästi sitä, että aravavuokra-asuntopainotteinen politiikka on tullut tiensä päähän. Tarvitaanko enää valtion rahaa, jos ei tarvita tulorajoja? Sosiaalisen vuokra-asuntotuotannon hellijät tunnustavat nyt, että heidän linjansa on johtanut liian kalliisiin asuntoihin — kuulimme ed. Myllerinkin puheenvuorosta — joihin on varaa vain suurituloisilla. Jo on aikoihin eletty, kun yhteiskunnan tuella pitäisi järjestää asunto suurituloisille.

Oman aikansa asuntopolitiikan tuote oli asuntohallitus, joka on nyt osoittautunut työnsä tehneeksi. Asuntohallitus perustetttiin vuonna 1966. Ajan kuluessa asuntolainoitus on myös muodostunut monimutkaiseksi ja valtion valvontaa korostavaksi. Asunnontarvitsijoille, lainansaajille ja asuntorakentamisen osapuolille on tästä aiheutunut viivästystä ja kustannuksia ja ehkä jopa ylikalliita asuntoja. Hallituksen esittämä asuntohallinnon uudistaminen perustuu ennen muuta tarpeeseen tehostaa valtionhallintoa, purkaa päällekkäisiä toimintoja ja lisätä kuntien päätäntävaltaa. Asuntohallituksen lakkauttaminen ei merkitse asuntopolitiikan loppumista eikä sosiaalisen asuntotuotannon loppumista. Asuntohallituksella ei ole ollut merkittävää roolia kovanrahan asumisessa, omistusasumisessa, tuotannossa, rahoituksen ehdoissa, lainoituksessa, ja sen rooli on sittenkin ollut vähäinen koko asuntopolitiikan sisällössä, asuntokaupassa, kuluttajasuojassa, vastuukysymyksissä, kaavoituksessa ja maapolitiikkassa. Asuntohallitus ei ole aikaansaanut kuin osan säästöistä hintavalvonnalla asuntorakentamisessa. Suurimpien säästöjen voidaan arvioida tulleen rakentamisen tehostuneen kilpailun tuloksena.

Asuntorahaston tehtäväksi tulee valtion talokohtaisten asuntolainojen myöntäminen ja siihen liittyvästä hinta- ja laatuvalvonnasta huolehtiminen edelleen. Uudistuksessa ei puututa asumisen tukijärjestelmien sisältöön eikä sosiaalisen asuntorahoituksen määrään tai ehtoihin.

Viime vuosikymmeninä nopeasti laajentunut keskushallinto ei ole hallinnossa työskentelevien

aiheuttama, vaan viime kädessä poliittisen päätöksenteon tulosta. Hallintoa uudistettaessa tulee siten erityistä huomiota kiinnittää tarvittavien henkilöstöjärjestelyjen toteuttamiseen mahdollisimman pitkälle yhteistyössä henkilöstön itsensä kanssa. Nykyisessä valtiontaloudellisessa tilanteessa tämä ei voi kuitenkaan merkitä sitä, että tarvittavat uudistukset tai muutokset jätettäisiin tekemättä. Valtionhallinto on ollut ja sen tulee olla vain kansalaisia varten. Tätäkään periaatetta tuskin voidaan sanoa vääräksi.

Herra puhemies! Asumistukilain muutokseen liittyy ongelmia, jotka ministeriössä tunnetaan hyvin. Jo aiemmin totesin, että valtiontalouden nykyinen tila ja nopea velkaantuminen pakottaa karsimaan valtion menoja kaikilla hallinnonaloilla. Tämä valitettavasti koskee myös asuntotoimen määrärahoja, asumistuki mukaan lukien. (Ed. Astala: Kaikkein köyhimpiä ihmisiä!)

Ensi vuoden talousarvioesityksessä on asumistukeen osoitettu 1 450 miljoonan markan suuruinen määräraha ja todettu, että määrärahan riittävyyden turvaamiseksi asumistuen perusteita on tarkoitus tiukentaa. Kuluvana vuonna varsinaisessa talousarviossa asumistukeen osoitettin 1 300 miljoonan markan suuruinen määräraha. Kun tuen saajien määrä kuitenkin lähinnä työttömyyden lisääntymisen ja yhä kasvavan ylivelkaantumisen vuoksi on kasvanut huomattavasti ennakoitua enemmän, on määrärahaa kesken vuotta jouduttu lisäbudjetilla ja arviomäärärahan ylitysluvalla lisäämään yhteensä 570 miljoonalla markalla valtiontalouden huonosta tilasta huolimatta. Näin siksi että voimassa olevan lainsäädännön mukaan asumistukien määriä ei voida kesken tukikauden tarkistaa.

Asumistuen mitoittaminen valtion talousarviossa ja kerran vuodessa vahvistettavissa tuen määräytymisperusteissa on nykyisissä muuttuvissa olosuhteissa osoittautunut huomattavan vaikeaksi. Tästä syystä tukia pitäisi voida tarkistaa kesken tukikauden, jos esimerkiksi työllisyystilanne tai yleiset asumiskustannukset olennaisesti muuttuvat tavalla, jota tuen määräytymisperusteita vahvistettaessa ei ole pystytty ennakoimaan. Jos tukea ei voida kesken tukikauden tarkistaa, on budjetissa asumistukeen osoitetun määrärahan riittävyyden turvaamiseksi tuen vuotuiset määräytymisperusteet varmuuden vuoksi vahvistettava kireämmiksi kuin sellaisissa tilanteissa, joissa valtioneuvostolla olisi valtuudet myös kesken vuoden muuttaa tekemäänsä päätöstä tuen tasosta. (Ed. Tennilä: Pankaa riittävästi rahaa!) Onko väärin varautua vai pitäisikö luvata enemmän kuin mihin yhteiskunnalla on varaa. Turhista lupauksistako rakennetaan sosiaalinen asuntopolitiikka? Muuta jaettavaahan meillä ei ole kuin se, mitä itse ansaitsemme tai mitä meiltä kerätään.

Kun asumistuen saajien määrä käytettävissä olevien määrärahojen vähentyessä supistuu, jäävät tuen piiristä pois ensin ne tuen saajat, joille tuki on ollut pienintä. Pienin maksettava tukihan on 100 markkaa kuukaudessa. Tuen saajien nettovähennys olisi noin 50 000 ruokakuntaa, nettovähennys. Keskimääräisen tuen arvioidaan olevan noin 775 markkaa kuukaudessa. Tuen alenemisen arvioidaan vaihtelevan perheen koosta ja tuloista riippuen 100—800 markkaan kuukaudessa, siltä väliltä. (Ed. Tennilä: Joillekin se on paljon rajaa!) Tukiperusteet pyritään määrittelemään siten, että tuki alenisi vähiten niillä, joilla tuen tarve on suurin. Tuki siis alenisi vähiten suurilla ruokakunnilla ja eniten pienillä.

Arvioitaessa asumistuen saajien määrän kehitystä on syytä muistaa, että erityisesti 1980-luvun hyvinä vuosina alun perin lapsiperheille tarkoitetun tuen piiriin otettiin jatkuvasti mukaan uusia tuensaajaryhmiä. Samalla tuen tasoa korotettiin ja sitä alettiin myöntää yhä tilavampiin asuntoihin. Kaikki nämä tekijät ovat kasvattaneet ja laajentaneet tuen saajien piiriä. Viime vuosina kasvanut työttömyys on sitten tuonut kasvuun oman merkittävän lisänsä. On kuitenkin syytä todeta, että ansiosidonnainen työttömyysturva jatkuu vielä ensi vuonnakin eikä peruspäivärahan varaan joudu vielä merkittävästi lisää työttömiä. (Ed. Tennilä: Yrititte leikata sitäkin!)

Keskeisiltä periaatteiltaan tarveharkintainen asumistukijärjestelmä on hyvä. Toimeentulotuen menojen kasvupaine on varmasti tosiasia, mutta arvioita on vaikea esittää kasvusta ja erittäin vaikea saada niitä arvioita. Asumistuki on kuitenkin järjestelmänä toimeentulotukea parempi tarvepohjaisena. Toimeentulotuki myös aiheuttaisi kunnille kustannuspaineita.

Asumistuesta huolestuneilta on kysyttävä vaihtoehtoja, miten rahoitetaan puuttuva asumistuki, noin 700 miljoonaa markkaa. Asuntorahaston lainoittamina asuntoina se merkitsisi 7 000 keskikokoista, noin 60 neliön asuntoa. Pitäisikö nämä asunnot nyt jättää rakentamatta ja syventää näiltäkin osin työttömyyttä?

Arvoisa puhemies! Epäluottamusponsi nojaa aikansa eläneisiin asuntopoliitikkojen mielikuviin eikä todellisiin asuntopolitiikan tuloksiin.

Korostan vielä sitä, että nyt hallitus asumistukilain muutosesityksellään hakee valtuuksia mitoittaa tuki resurssien mukaiseksi. Tämä ei merkitse sitä, etteikö edelleen etsittäisi valtion varojen käytössä sellaista tasapainoa, joka pitäisi jo myönnetyt asumistuet tuen tarpeen mukaisina.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rusanen näyttää julkisuudessa puolustautuneen arvostelulta mm. viittaamalla siihen, että sosialidemokraatit olisivat 80-luvun lopulla vaatineet merkittävää lisäystä vuokra-asuntotuotantoon ja että tämä oli tyhmää, kun vuokra-asuntoja nyt on aivan liikaa.

Haluaisin muistuttaa häntä, että tämän kaltaisia esityksiä on tehty monia. Merkittävin niistä oli kokoomuksen tulevan presidenttiehdokkaan Raimo Ilaskiven ehdotus. Eri asia on, oliko se todella ihan suhdannepoliittisesti sopusoinnussa, mutta joka tapauksessa se perustui todellisen asumistarpeen analysointiin, asumisen tilanteeseen ja siihen, että nähtiin välttämättömäksi edelleen toimia siten, että Suomessa saataisiin asumisolot edes lähemmäksi sitä tasoa, jossa muissa Pohjoismaissa asumisolot ovat. Suomen asumisolot ovat edelleenkin enemmän itäeurooppalaisia kuin länsieurooppalaisia.

Tällaista asuntopolitiikkaa, joka johtaisi tasapainoisiin asuntomarkkinoihin ja asumistarpeen tyydyttämiseen, ei ole missään maailmassa yksin markkinavoimien avulla pystytty ratkaisemaan eikä pystytä myöskään Suomessa. Ministeri Rusanen on kuvannut, kuinka hyvin asiat nyt ovat, kun vuokra-asuntojakin on niin runsaasti tarjolla ja tuotantokustannukset ovat laskeneet. Se on kyllä totta, mutta kaikki on seurausta lamasta, Suomen taloushistorian syvimmästä lamasta. Sekö on ratkaisu asumisongelmiin?

Jos tästä lamasta hallituksesta huolimatta vielä selviydytään, olemme tilanteessa, jossa hallituksen ja nimenomaan ministeri Rusasen asuntopolitiikan alasajo johtaa meidät todelliseen asumiskatastrofiin. Missä ovat silloin vastuunkantajat? On parempi, että pääsemme nyt uuteen asuntopolitiikkaan kuin katastrofin edessä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tilastot osoittavat, että asumistuen tarvitsijoiden määrä on parin viimeisen vuoden aikana lisääntynyt peräti 65 prosenttia ja suurinta osaa tästä lisäyksestä näyttelee nimenomaan työttömyys. Ministeri Rusanen puheenvuorossaan totesi, että ensi vuonna on vielä ansiosidonnainen työttömyysturva voimassa. Haluaisin muistuttaa siitä, että kohta esille tulevassa lakiesityksessä työllisyyslain romuttamisesta lähdetään siitä, että ensi vuonna on 100 000 pitkäaikaistyötöntä, ja rohkenen epäillä, että on paljon enemmän. Todella on syytä olla erittäin huolestunut siitä, miten kansalaiset tulevat sitten toimeen, kun työttömyys koskettaa hyvin usein nimenomaan pienituloisimpia ihmisiä, myös juuri yksinhuoltajia, jotka mahdollisesti saattavat jäädä kokonaan tuen ulkopuolelle.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta ministerille, että tietääkseni yksikään sosialidemokraatti ei ole väittänyt, että 80-luvun loppu olisi asuntopolitiikan kulta-aikaa, vaan olemme hyvin pitkälle kritisoineet niitä ratkaisuja, mitä silloin tehtiin, mutta todenneet myös sen, että valitettavasti ratkaisut eivät olleet yksin hallituksen käsissä tai yhteiskunnan ohjattavana.

Samoin vähän ihmettelen sitä, että ministeri Rusanen perustellessaan asioita luetteli hartaasti sitä, kuinka paljon tämän vuoden päätöksillä on nyt lähtenyt rakenteille asuntoja. Se on tietysti hyvä asia, mutta haluaisin huomauttaa, että se perustuu viime vuoden ratkaisuihin ja myös niihin ehtoihin, jotka olivat ennen kuin arava ja peruskorjauksia koskevat lakiheikennykset tehtiin. Kaikki, jotka ovat tilannetta ulkopuolelta analysoineet, ovat todenneet, että näillä heikennyksillä, jotka tehtiin arava- ja peruskorjauslakeihin, ei tuotanto lähde liikkeelle. Edelleen ministeri väitti, että nyt on tuhansia ja tuhansia korkotukiasuntoja tulossa. Haluaisin tietää, mihin faktaan ministeri perustaa tätä väitöstään, kun kaikki tuottajat, rakennuttajat, kaikki jotka ovat alan kanssa tekemisissä, sanovat, että korkeintaan niitä lähtee muutama sata.

On hyvä, että vuokra-asuntoja on nyt tarjolla, mutta olemme huolissamme nimenomaan siitä, että niitä olisi jatkossakin.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Rusanen kyseli meiltä vasemmistolaisilta, mistä saisi rahaa, jotta asumistukijärjestelmän piirissä voitaisiin pitää ne, jotka asumistukea tarvitsevat, eikä mentäisi siihen, mitä hän esitteli, että 70 000 ihmistä putoasi

siitä pois. Minä annan yhden vihjeen teille käytettäväksi: Perutaan pääomaverotuksen uudistaminen, pääomaverokannan alentaminen Euroopan alimmaksi, mitä te esitätte. Uudistus vähentää valtion verotuloja 1,1 miljardia markkaa. Jo se summa riittää siihen, että asumistukijärjestelmä voidaan pitää edes kohtuullisena, jollainen se korkeintaan nytkin on.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedän, että kuntiin on lähetetty tiedustelu siitä, kuinka paljon ollaan valmiita siirtymään aravatuotannosta korkotukituotantoon. Haluaisinkin tietää, miten kunnat ovat tähän vastanneet. Itselläni on se käsitys, että yksikään kunta ei tähän siirtoon suostu. Täällä olen moneen kertaan kertonut, mikä siihen on syynä. Eli yksiselitteisesti ne luvut, joita ministeri esittää ensi vuoden tuotantoluvuiksi, ovat tuulesta temmattuja. Näillä ehdoilla, joihin nyt ollaan aravatuotannossa menossa ja joilla korkotukiasuntoja pyritään saamaan liikkeelle, ei ole vetoa erityisesti, kun kunnat tietävät, että kymmenen vuoden kuluttua korkotukiasuntoja ei enää ole vuokrakäytössä, tai jos on, kunnat joutuvat subventoimaan niitä todella suurilla summilla.

Mistä rahat -kysymykseen sanon vielä kerran, että jos on 400 miljoonaa varaa edelleen laittaa ja löytää hyvätuloisten ja kaikkien hyvätuloisimpien korkotukihyötyyn, miksi sitä samaa hyvää tahtoa ei löydy myös asumistuen saajien kohdalla?

Sitten vielä siitä, että korkotuella kyettäisiin säästämään valtion varoja. Ympäristövaliokunnassa valtiovarainministeriön edustajat totesivat, että valtion täydellä takauksella on aivan sama efekti valtion lainanottoon kuin suoralla lainanannolla. Eli tästäkään ei voi olla kysymys, vaan politiikasta, halusta siirtää sosiaalista asuntotuotantoa markkinavoimien hoidettavaksi.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On varsin traagista se, että kun maassa on ensimmäinen asuntoministeri, niin samaan aikaan ollaan sosiaalista asuntotuotantoa ja yhteiskunnallista asuntotoimintaa alasajamassa. Mutta ei kai se mikään suuri ihme ole, sillä asuntoministeri on todennut, että ideologista politiikkaa tässä ollaan tekemässä ja kokoomuslainen asuntoministeri tekee tietenkin asuntopolitiikkaa porvarillisten arvojen pohjalta, joten se on selvä asia, että näin on. Köyhien asuminen joutuu todella kovien markkinavoimien alaiseksi, eivätkä siinä tunne näköjään asuntoministeri Rusanen eivätkä markkinavoimat minkäänlaista yhteisvastuuta, eivät minkäänlaista oikeudenmukaisuuden tunnetta. Niin se on, ja siltä kyllä tuntuu, kun kuuntelee täällä asuntoministerin puheenvuoroa.

Hallitus on muuten tehnyt 14.10. periaatepäätöksen, millä tavalla asuntotuotantoa leikataan, ja asuntoministeri varmaan tietää, millä tavalla se käy vuonna 1993, 1994 ja 1995. Siitä on tarkat luvut olemassa, varsin karmeat luvut sinänsä.

Mutta kaiken huippu on tämä asumistukilain muutos, että asuntoministeri sanoo hyvin kepein äänensävyin täällä, että nettovähennys on 50 000 perhettä. Mahtaako hän lainkaan tietää, mitä se tarkoittaa näiden perheiden elämässä? Kun hän puhuu siitä, että pitää säästää, niin ei tässä asiassa mitään säästetä, sillä näiden ihmisten on asuttava jossain, sillä Suomessa vain jotkut pärjäävät veneen alla hengissä. Täällä on asuttava asunnossa, ja jos asumistukea ei saa, niin mitä nämä ihmiset tekevät? He menevät kuntien toimeentuloluukulle, ja siinä on asuntoministerin säästäminen.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astala totesi, kuinka katastrofaalista on se, että kun maassa on nyt asuntoministeri, niin asuntopolitiikka loppuu. Sehän on ihan loogista tälle hallitukselle: Kun maassa on ensimmäinen kehitysyhteistyöministeri, niin kehitysyhteistyö loppuu. Taivas varjelkoon meitä uusilta ministereiltä!

Keskustelussa on syytetty edellisiä hallituksia talouden tämänhetkisistä vaikeuksista. Se sopii, sillä ihan varma asia on se, että rahamarkkinoiden vapautumiseen ei osannut varautua Suomen Pankki, ei eduskunta, ei hallitus, eivät kotitaloudet, eivät pankit eikä kukaan. Mutta se ei oikeuta tällä hetkellä tekemään samanlaisia virheitä varautumatta siihen, että mahdollisen nousukauden aikana ja ylipäätään niiden muutosten aikana, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, tullaan tarvitsemaan entistä enemmän vuokra-asuntoja.

Esimerkiksi kun Suomi kansainvälistyy, se joutuu avaamaan ovensa ja rajansa pakolaisille ja siirtolaisille. Muukalaisvihan kaikkein keskeisin peruste on se, että kun Suomessa ei ole nuorille asuntoja, niin nuoret ja aikuiset eivät

hyväksy sitä, että joku vierasmaalainen tulee ja tälle järjestetään asunto. Meille kaikille, jotka emme hyväksy muukalaisvihamielisyyttä, ja uskon, että ministeri Rusanenkin näin ajattelee, jo tämäkin on yksi perustelu sille, että vuokra-asuntoja pitää tuottaa.

Vuokra-asunnoista on edelleen kova puute. Tiedän omasta läänistäni useita kuntia ja kaupunkeja, Raahe kärkiesimerkkinä, missä jopa teollisuuden tuotannon laajentamisen esteenä on tällä hetkellä laman aikana se, että ei ole tarpeeksi vuokra-asuntoja. Vuokra-asuntoja tarvitaan, ja niihin elvyttämisen, työllisyyden ja monen muun näkökulman kannalta olisi tällä hetkellä erittäin hyvä panostaa, mutta hallitus lopettaa koko asuntopolitiikan.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ministeri Rusanen: Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin ed. Jaakonsaaren esittämiin näkemyksiin, että vuokra-asuntoja tarvitaan, ja esitinkin edellisessä puheenvuorossani näitä lukuja, joilla edelleenkin tämänkin hallituksen aikana taloudellisesta heikosta tilanteesta huolimatta on satsattu niin aravavuokratuotantoon kuin muuhunkin valtion tuella rahoitettavaan asuntotuotantoon.

Erityisesti tämän hallituksen toimenpiteiden kohteena on ollut nuorten asumisolojen järjestäminen, joka on merkinnyt sitä, että asp-järjestelmää on jouduttu hiomaan käyttökelpoisempaan kuntoon, niin kuin se ensi vuoden alusta toteutuukin. Asumisoikeusasuntojen määrää on lisätty ja niitä on kohdennettu nimenomaan, niin kuin muutakin vuokra-aravatuotantoa, alueille, missä on kysyntää ja tarvetta, eli kasvukeskuksiin ja kaupunkeihin. Uskallan silti väittää, että jos ei vuokrasääntelyn purkua olisi toteutettu, niin tämä lama ei olisi näitä 14 000:ta asuntoa paukauttanut kentälle, vaikka ed. Tuomioja olikin vähän sitä mieltä, että pelkästään lamasta johtuen on nyt näin. (Ed. Tuomioja: En suinkaan!) — Siihen suuntaan sen ajatuksenkulun saattoi kyllä olla lukevinaan, mutta tietysti se saattaa olla osatekijä. (Ed. Tuomioja: Eikö ministeri muista, kenen tuella tuo toteutettiin?) — Kyllä muistan, ja ihmettelen, miksi sitä ei ole aikaisemmin toteutettu. Kun se kerran näin hyvin toimii, niin se olisi pitänyt jo vuosikausia sitten paiskata päälle. (Ed. Jaakonsaari: Eikö se ole harvoja uudistuksia Suomessa, jotka toteutettiin oikeaan aikaan?)

Mitä tulee kysymykseen, että näillä korkotukiehdoilla eivät peruskorjaukset mukamas lähtisi liikkeelle, niin on tietysti katsottava, mitä ensi vuonna tapahtuu. Mutta jos on tarvetta, jos on työstä pulaa, uskon, että niin kunnat kuin muutkin yleishyödyllistä tuotantoa harjoittavat lähtevät mukaan sekä työllistämis- ja aluepoliittisessa mielessä että yhteisessä hyvässä, jos on tarvetta asunnoista. Työllä on hintansa. Tietysti on kysymys siitäkin, joustavatko tässä yhteiskunnassa mitkään muut elementit kuin raaka-aineet ja korot. Palkkojenkin pitäisi tietysti vähän joustaa. (Ed. Jaakonsaari: Palkat ovat joustaneet!) — Palkat ovat joustaneet, mutta tässähän on vasta päästy nollatupoihin eikä sen alle. (Ed. Jaakonsaari: Sekö on ministeri tavoite?)

Mitä ed. Astalan tiedusteluun tulee siitä, tietääkö ministeri, mitä leikkaukset asuntopuolella 14.10. sopimuksessa ovat olleet, niin tietää. Tietää niin hyvin, että kun ensi vuonna on miljardi, seuraavana 2,2 ja sitä seuraavana 2,9 miljardia valtion lainanottoa jo supistettu asumisen osalta, niin en katso enää olevan muita keinoja kuin lähteä siitä raamista asumistuen osalta, 1 450 miljoonasta, joka myös on mitoituksena olemassa. Niin kuin täällä on todettu, jos valtioneuvostolle ei voida antaa väljempää raamia, niin tätä asiaa joudutaan tarkastelemaan arviomäärärahan puitteissa mahdollisesti eteen tulevissa vaikeissa tilanteissa ensi vuoden puolella.

Ed. Rimmi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rusanen kysyi puheenvuorossaan, raaka-aineet ja korotko ne vain joustavat. Haluaisin huomauttaa, että nimenomaan rakentamisen osalta on tapahtunut hyvin huomattavaa laskemista kokonaiskustannuksissa, useita kymmeniä prosentteja, ja siinä on varsin huomattava osuus työvoimakustannuksilla. Työntekijöiden palkat ovat laskeneet varsin roimasti. Töitä tehdään enää todella työehtosopimuksen alimmalla tasolla, kun ennen palkoissa rakennusalallakin oli huomattaviakin liukumia.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytän vastauspuheenvuoroni vain yhden asian selvittämiseen. Kysymys on korkotukivuokra-asunnoista.

On arvioitu, kun korkotuen ehtoja parannetaan ja valtio antaa korkotukiasunnoille täyden takauksen kymmenen vuoden ajan, mille myös tuki tulee, että tänä aikana, kun korkotukea maksetaan, vuokrataso on jokin verran alle 50 markan ja sen jälkeen, kun korkotuki

loppuu, vuokrataso nousee lähemmäksi 100:aa markkaa.

Kellä suomalaisella missään tilanteessa on varaa tällaisiin vuokriin? Todennäköisesti onkin niin, että jos kunnat näitä rakentavat, kunnat joutuvat kymmenen vuoden jälkeen myös subventoimaan näitä vuokria. Todennäköisempää on, että nämä korkotukivuokra-asunnot myydään vapailla markkinoilla kymmenen vuoden kuluttua, ja silloin se valtion satsaus, toistan: sama kuin tuon kymmenen vuoden aikana arava-asuntoihin, lentää kuin taivaan tuuliin. Sen sijaan aravatuotannossa se palautuu pikkuhiljaa korkojen ja lyhennysten kautta asuntotuotantoon takaisin.

Eli vaikka korkotuen ehdot onkin tehty hyviksi tällä hetkellä, tilanne johtaa siihen, kun aravatuotantoa vähennetään ja sitä korvataan korkotuella, että kunnat eivät ole tähän yksinkertaisesti valmiita sen takia, että ne tietävät, mikä tilanne on kymmenen vuoden kuluttua.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua ihmetyttää se kepeys, millä ministeri täällä vastaa. Voin vakuuttaa hänelle, että kyllä on pulaa työstä ja kyllä on pulaa asunnoista. Mutta on myös se tosiasia, kuten ed. Myller totesi, millä ehdoilla kuntien on varaa lähteä tähän leikkiin mukaan. Niinpä yhä jaksan ihmetellä sitä, jos todella pakko on tehdä leikkauksia, miksi niitä ei lähdetty tekemään määristä sen sijaan, että lähdettiin romuttamaan koko järjestelmää niin, että se estää yleensäkin asuntojen tuotannon ja peruskorjauksen.

Ministeri totesi, että asp-ehtoja on parannettu. Minua hämmästyttää ja kummastuttaa sen takia, että tosiasiassa näitä ehtoja heikennettiin. Nuorten säästämisosuutta nostettiin. Se tietää keskimäärin 20 000 markkaa lisää. Se on käytännössä vähintään kaksi vuotta useimmille. Ikäryhmää, mikä pääsee sen piiriin, myös leikattiin. Ennen kaikkea tästä lähtien joka ikinen nuori joutuu itse käymään pankissa neuvottelemassa, millaisella korolla hän saisi säästettyä, ja sen jälkeen ressukat neuvottelevat vielä sitä, millaisella korolla mahdollisesti pankki armeliaasti lainaa ulos antaisi. Varmasti nuori on heikommassa asemassa silloin, kuin jos sanotaan, että valtion asuntorahasto neuvottelee ehdoista.

Välillä tuntuu ihan siltä, halutaanko tosiaan sulkea tosiasioilta silmät ja korvat vai halutaanko antaa mennä kaiken pieleen ihan tieten tahtoen. Jos se on todella sitä porvarillista asuntopolitiikkaa, niin muistutan vain, että jumalan kiitos ainakin vaalit vielä kerran on eduskunnassa edessä.

Ed. I i v a r i : Arvoisa puhemies! Oli hyvin kiinnostavaa kuulla ministeri Rusasen varsinaista puheenvuoroa ja sen sävyjä, kun hän puhui sosiaalisesta asuntotuotannosta. Siinä tuli sellainen tunne, että ministeri Rusanen käsitteli sosiaalista asuntotuotantoa, kuin se olisi jokin suomalainen ja suomalaisten sosialidemokraattien luoma kummallisuus, joka on nyt tiensä lopussa.

Ministerille tekisi hyvää mennä opintomatkalle vaikka New Yorkiin, jossa on 70-luvulta alkaen ja myöhemmin luotu nimenomaan sosiaalisen vuokra-asuntotuotannon ja sosiaalisen asuntotuotannon nimissä hyvin kiinnostavia uusia asuinalueita. Nämä alueet eivät ole mitään slummeja, joissa slummien romahtamaisillaan ja rottia täynnä olevissa vuokrataloissa on yksityiset omistajat, vaan ne on rakennettu juuri sen takia, että lasten ja heidän perheittensä ei tarvitsisi asua slummeissa, vaan heillä olisi terveellisempi elämänympäristö, sitä kautta parempi mahdollisuus rakentaa tulevaisuuttaan. Näyttää siltä, että kun muualla maailmassa pyritään slummeista pois, meillä kokoomuslaisen asuntoministerin avulla ollaan rakentamassa niitä pitkällä tähtäyksellä.

Hallituksen asuntopoliittinen linja, sellaisena kuin se näkyy viimeaikaisissa toimenpiteissä, ensi vuoden budjetissa ja siihen liittyvissä säästöehdotuksissa, on huono ja kyseenalainen. Hallitus puhuu julkisten varojen säästämisestä, kuten ministeri Rusanen äsken, ja se on tietysti aivan oikein. Asuntosektorilla hallituksen linja on tässä suhteessa kuitenkin täysin epäonnistunut useassa suhteessa.

Ensinnäkin hallitus kertoo ja osin uskoo säästävänsä, kun aravalainoitusta korvataan korkotukilainoituksella. Tosiasiassa valtion menot kuitenkin lisääntyvät, koska uudesta korkotukilainoituksesta on pitänyt tehdä hyvin edullinen, jotta se yleensä kiinnostaisi.

Toiseksi on todettava, että säästöjen varjolla romutetaan kokonaisia järjestelmiä. Tämä koskee erityisesti asuntojen peruskorjausten lainoitusta. Monilla paikkakunnilla on jo todella suuria paineita ja tarpeita kiireelliseen vuokra-asuntojen korjaamiseen. Lainoitusehtojen huononta-minen tekee kuitenkin korjaustoiminnan täysin

mahdottomaksi. Haluaako hallitus, että tällaiset huonossa kunnossa ja huonossa taloudellisessa tilanteessa olevat talot puretaan lainavarojen puutteen vuoksi?

Kolmantena hallituksen asuntopolitiikan epäonnistumisen osoituksena on pidettävä sitä, että se haluaa leikata asumistukea hyvin voimakkaasti. Näin se haluaa puuttua perusturvaan ja niiden väestöryhmien asuntotilanteeseen, joilla menee monessa suhteessa kaikkein heikoimmin. Samanaikaisesti hallitus lisää, kuten esimerkiksi ed. Myller äsken totesi, 400 miljoonaa markkaa korkovähennysoikeuksia, jotka menevät pääosin hyvin toimeentuleville ihmisille ilman tarveharkintaa.

Neljäntenä asiana on syytä mainita nuorten tilanne. He kärsivät työttömyydestä eniten, ja sosiaalisen asuntopolitiikan romuttaminen heikentää eniten nuorten tilannetta. Heillähän on suurimmat tarpeet ja odotukset asunto-olojen parantamisen suhteen. Hallitushan heikentää asp-järjestelmää aikana, jolloin tuen tarve on lisääntynyt ja asunnon hankinta olisi hintojen alenemisen vuoksi aikaisempaa edullisempaa.

Kyseenalaisinta tässä hallituksen asuntopoliittisessa linjassa on se, että nämä suuret ja periaatteelliset muutokset tuodaan eduskunnalle pieninä, ikään kuin teknisinä asioina. Kysymys on kuitenkin sosiaalisen asuntopolitiikan täydellisestä romuttamisesta, vaikka eduskunta ei olekaan sellaiseen antanut valtuuksia. Selvää on, että hallituksen asuntopolitiikka on sotkenut pahasti asuntoasioiden hoitoa kunnissa ja yksittäiset asunnon tarvitsijat joutuvat kärsimään tästä tilanteesta. Hämmästyttävältä tuntuukin se, että hallitus ei ole vielä riittävästi aistinut itse aikaansaamaansa kaaosta, joka on kentällä näkyvissä. Vastuun tästä asuntopolitiikan sekasotkusta ja heitteille jättämisestä kantaa tietysti asuntoministeri ja hänen kauttaan koko muu hallitus.

Yleinen asumistuki luotiin 70-luvun puolivälissä. Tarkoituksena oli saada aikaan hyvin toimiva, tarveharkintainen asumisen erityistukijärjestelmä. Järjestelmän tavoitteena oli alentaa nimenomaan pieni- ja keskituloisten ruokakunnissa asumisen osuutta tuloista. Selvityksen mukaan asumismenorasitus oli suurin näillä ryhmillä. Asumistukijärjestelmän kulmakivenä onkin ollut määritellä kohtuulliset asumismenojen tulonkäyttöosuudet, joiden perusteella asumistukea myönnetään. Eikä minun mielestäni sitä tarvitse ministeri Rusasen eikä kenenkään muunkaan täällä päivitellä ja kauhistella, että näitä tuen ehtoja on myöhemmin muutettu ja kehitetty, ja tavoitteena on ollut, että lapsiperheet eivät joudu enää asumaan hellahuoneessa niin kuin aikaisemmin.

Asumistukijärjestelmä on käytännössä toiminut hyvin. Alkuvaikeuksien ja keinotekoisten rajoitusten poistamisen jälkeen järjestelmä on vuodesta 87 alkaen kehittynyt yleiseksi, kaiken kattavaksi asumisen tukijärjestelmäksi. Käytännössä on osoittautunut, että asumistukijärjestelmä reagoi odotetulla tavalla niin asumismenojen kuin tulojenkin muutoksiin. Tämä asumistukijärjestelmäkään, ministeri Rusanen, ei ole suomalainen kummallinen erikoisuus.

Asumistuen kohdentamistarkkuus on ollut erinomainen, ja sitä kutsutaankin asumisen täsmätueksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että asumistuki on kaikkein tarveharkintaisimmin ja oikeudenmukaisimmin kohdistuva asumisen tuen muoto. Järjestelmä on joustava ja tarkka. Sitä onkin usean vuoden ajan haluttu kehittää korvaamaan epätarkempia yleistuen muotoja. Porvarit puhuvat mielellään tarveharkinnasta, mutta silloin kun joku tarveharkinta toimii, sitten se ei yllättäen kelpaakaan.

Asumistukijärjestelmä on ratkaisevasti laajentunut vuosina 91 ja 92, ja tähän ei ole todellakaan ollut syynä nykyhallituksen hyvä tahto, vaan syynä on ollut työttömyyden voimakas kasvu ja siitä aiheutunut tulojen lasku asumismenojen samanaikaisesti noustessa. Asumistuesta on faktisesti tullut työttömyysturvan osa.

Asumistukea on pyritty kehittämään tarvetta vastaavasti vielä edellisen hallituksen aikana. Vuonna 1992 kehitys olisi pysähtynyt, ellei tulopoliittisen kokonaisratkaisun yhteydessä olisi sovittu siitä, että asumistuki hoidetaan tarvittaessa lisämenoarviolla. Tupon perusteella asumistukimäärärahaa jouduttiinkin pyytämään lisämenoarviolla ja arviomäärärahan ylityksellä yhteensä 570 miljoonaa markkaa.

Vuoden 1991 tupo pelasti siis asumistuen suunnitellulta alasajolta, jota ollaan kuitenkin toteuttamassa nyt valmisteltaessa vuoden 1993 asumistuen määräytymisperusteita. Asumistukea on vuonna 1992 maksettu 1 870 miljoonaa markkaa. Maksatustarve olisi 2 200 miljoonaa markkaa, mikäli vuositarkistus tehtäisiin vakiintuneen käytännön mukaan. Nyt kuitenkin jo kehysbudjetin alkuvaiheessa asumistuen määräraha on täysin alimitoitettu asuntoministerin siunauksella. Se olisi vuoden 1993 talousarvioesityksen mukaan 1 450 miljoonaa markkaa. Asumistuessa pitää siis säästää 750 miljoonaa

markkaa sillä kaudella, jolloin työttömyyden pelätään nousevan jopa puoleen miljoonaan ihmiseen.

Säästö saadaan aikaan pienentämällä asumistukea kauttaaltaan 100—800 markkaa kuukaudessa. Lisäksi tuen maksaminen lopetetaan vuoden 1993 huhtikuussa 70 000—75 000 ruokakunnalta. Tukia pienennetään eniten pieniltä, 1—3 hengen ruokakunnilta. Tämä on varsin kohtalokasta, sillä kaksihenkisistä asumistukea saavista ruokakunnista on yksinhuoltajia vuokra-asunnoissa 61 prosenttia ja omistusasunnoissa melkein 76 prosenttia. Kolmihenkisissä ruokakunnissa yksinhuoltajia on vuokra-asunnoissa 60 prosenttia ja omistusasunnoissa 74 prosenttia, siis kaikesta päättäen yksin lapsiansa huoltavia ihmisiä, jotka ovat pyrkineet hoitamaan asiansa mahdollisimman hyvin. Kaiken kaikkiaan vuoden 1991 lopussa yksinhuoltajia oli vuokra-asunnoissa 41 prosenttia ja omistusasunnoissa 31 prosenttia.

Hallitus on saattamassa huomattavan joukon pienituloisia kansalaisia tukalaan asemaan. Arvioitaessa asumistukimomentilta saavutettavia säästöjä unohdetaan paitsi inhimillinen kärsimys myös rahoitusvastuun siirtyminen kunnille toimeentulotukimenojen kasvaessa 300—400 miljoonalla markalla. Kun tähän 300—400 miljoonaan markkaan lisätään korkovähennyksen 400 miljoonaa, siitähän se aukko olisi jo täytettävissä. Mutta hallitus haluaa kaikesta päättäen tehdä Suomesta köyhäinhoitoyhteiskunnan, jossa köyhän vielä lisäksi on oltava nöyrä, ja se tapahtuu mm. asumistukea leikkaamalla.

Edustajat Heikkinen ja Gustafsson merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Tässä salissa on keskusteltu asuntopolitiikasta ja sen linjauksesta koko sen ajan, minkä minä olen täällä ollut. Vuosi sitten, kun vuokrasääntelystä päästiin eroon, vasemmalla laidalla ja nimenomaan sosialidemokraattien keskuudessa sanottiin, että nyt tulee tuho ja kaikki vuokra-asunnot menevät. Aivan toisin on käynyt, eikä se ole pelkästään laman syy, vaan sen ansiosta, että lopultakin myös vuokranantajalla on tietynlaisia vapauksia ja asuntoja pystytään antamaan ja uskalletaan antaa vuokralle. Kysymys on nimenomaan siitä, että niitä uskalletaan antaa vuokralle. Sen vuoksi niitä nyt on myös tullut tarjolle sen jälkeen, kun sosialidemokraatit markkinavetoiset kovanrahan vuokra-asunnot tuhosivat 20 vuotta kestäneellä asuntopolitiikallaan.

Ed. Tuomioja sanoi pari helmeä puheenvuorossaan. Hän sanoi, että markkinavoimin ei ole koskaan eikä missään maassa ratkaistu asuntopolitiikkaa. Se pitää paikkansa, ei varmasti olekaan, mutta eihän sitä yritetä Suomessakaan. Eihän ministeri Rusasen asuntopoliittinen linja lopeta, tuhoa sosiaalista asuntotuotantoa. Päinvastoin se tuo siihen järkeä ja sopeuttaa sen muuhun, markkinoiden ehdoilla toimivaan asuntopolitiikkaan.

Toisenkin helmen hän sanoi eli suomalainen asuntopolitiikka on enemmän itäeurooppalaista kuin länsimaista. Niin se totta vieköön on ollutkin. Se on ollut itäeurooppalaista asuntopolitiikkaa 20 vuotta. Se on ollut niin säänneltyä, ja sen takia asuntopolitiikka on mennyt pieleen. Voi oikeastaan kysyä teiltä, sosialidemokraatit, miksi meillä on edelleenkin asunnoista pulaa ja asuntopolitiikasta joudutaan keskustelemaan, vaikka asiat ovat olleet teidän hallussanne, teidän asuntohallituksenne ja teidän asunnoista vastaavan ministerinne hallussa 20 vuotta, minkä vuoksi meillä on edelleenkin asunnoista pula ja minkä vuoksi me täällä keskustelemme. Minä yritän antaa vastauksen tähän ongelmaan.

Asuntopolitiikkaa ei ole koskaan harjoitettu sosialidemokraattien kaudella asunnontarvitsijoita varten vaan sitä mafiaa varten, joka on hallinnut koko asuntotuotantoa. Sitä on harjoitettu rakentajia, rakennuttajia, puolueita ja rakennusliikkeitä varten. Nämä ovat määränneet kaupungeissa ja yhdyskunnissa sen politiikan, jolla on rahastettu myös ns. kovanrahan markkinoilla. Eivät edes kovanrahan markkinat ole olleet tässä maassa markkinavetoisia vaan ne ovat aina olleet säädeltyjä.

Minä muistan, kun muutama vuosi sitten keskusteltiin, minkä vuoksi Suomeen ei tule ulkomaisia rakennusliikkeitä. Kun ulkomaiset rakennusliikkeet tutustuvat suomalaiseen järjestelmäämme, jossa ostetaan rakennuspaikkoja, jossa puolueet ottavat omat tantieeminsa rakennusoikeuksista, jossa rakennusliikkeet maksavat ja lahjovat niin asuntohallituksen kuin kuntienkin virkamiehiä, ne sanovat, että eihän tällaiseen maahan voi tulla, että tämähän on mafian vallassa.

Jos meillä jokin on ollut mafian vallassa, se nimenomaan on ollut rakentamis- ja asuntopolitiikka. Järjestelmä, jolla asuntopolitiikkaa on hoidettu, on ollut niin sairas, että sen vuoksi

mikään mahti ei ole siihen puuttunut. Sen vuoksi meillä ovat hinnat nousseet ylös eikä meillä ole ollut vuokra-asuntoja eikä ole ollut myöskään kohtuuhintaisia kovanrahan asuntoja. Asuntojen hinnat ovat nousseet niin pilviin, että niitä eivät ole tavalliset ihmiset pystyneet ostamaan. Ensimmäistä kertaa nyt on jokin järki tulossa asuntopolitiikkaan, ja minä olen erittäin tyytyväinen.

Olen kauhuissani, kun ministeri Rusaselle yritetään tästä hänen suuresta urotyöstään, kun hän on saanut jonkin verran vapautta asuntopolitiikkaan, antaa epäluottamuslause. (Ed. Gustafsson: Kenelle vapautta?) Ei varmasti onnistu.

Minä haluaisin teidän menevän keskuuteenne ja kysyvän, minkä vuoksi meillä asuntopolitiikka on edelleenkin pielessä, kun te olette hoitaneet sen. Mutta ette te uskalla mennä asioiden ytimiin, mistä se johtuu. Se johtuu kaikkien asioiden kytkemisestä kaikkeen ja asuntohallituksen epäterveestä roolista. Kehotan teitä lukemaan esimerkiksi viime sunnuntaisen Kortteen haastattelun. Siitä saa erinomaisen käsityksen siitä, mikä on ollut asuntohallituksen rooli asuntopoliitikassamme. (Ed. Tuomioja: Mitä puolue rahasti, kertokaa!)

On erinomainen asia, että asuntohallitus lopultakin romutetaan, koska koko ajan sen sääntely on ollut niin toivotonta. Se on puuttunut jopa vessan oven paikkaan. Sen takia tämä on tullut kalliiksi, että jokainen asia on täytynyt, rakennettiinpa kouluja tai omakotitaloja, käydä hyväksyttämässä asuntohallituksessa. Sääntelyn purkaminen, jota ministeri Rusanen on yrittänyt ja yrittää saada läpi asuntopolitiikassa, on mielestäni kaikkein tärkein uudistus.

Sen sijaan on luotu tiettyjä sosiaalisia asuntopoliittisia järjestelmiä, jotka mielestäni täytyy säilyttää. Aravarakentaminen on tietenkin yksi, ja toinen on asumistukipolitiikka. En ole näiden järjestelmien romuttamisen kannalla. Annan kiitosta jopa sinipunahallituksen aikana tehdylle eräällä ratkaisulle eli asumisoikeusasuntojärjestelmän käynnistymiselle, koska tällä nimenomaan luodaan nuorille paikkakunnalle muuttaville ihmisille mahdollisuus kohtuurahalla kunnolliseen asuntoon. Tätä tietenkin täytyy jatkaa. Näitä järjestelmiä missään nimessä en olisi romuttamassa.

Tietysti esimerkiksi hallituksen esitys n:o 250, jota parhaillaan käsittelemme, on eräiltä osin arveluttava. Vaikka periaatteessa sitä voidaankin kannattaa sillä perusteella, että se mahdollistaa nopean puuttumisen sellaisiin tilanteisiin, joissa perheen tulot suurenevat ja voidaan tietyllä tavalla tarkistaa kesken vuotta sitä, tarvitseeko perhe asumistukea, tämä toimii myös toisin päin, eli jos valtion varat loppuvat, silloin otetaan kaikilta, ja se on tietenkin mielestäni epätyydyttävä asia tässä lakiesityksessä.

Toinenkin ministeri Rusasen aikana tehty asuntopolitiikan uudistus, jota en erityisemmin hyväksynyt, oli juuri asuntosäästöpalkkiolain ehtojen heikentäminen. Mielestäni se olisi tietenkin saanut olla ennallaan, ja toivon, että ministeri Rusanen jossakin vaiheessa, kun valtion taloudellinen tilanne antaa siihen myöten, korjaa ne heikennykset, joita siihen tällä hetkellä tuli. Mutta eräs asia on tietenkin myönnettävä. Jos pankit eivät anna millään ehdoilla lainaa, ellei sääntöjä muuteta joustavammiksi tämänkin lain kohdalla, tietenkin on ymmärrettävää, että lakia ryhdyttiin osittain myös sen takia muuttamaan.

Tässä on muutamia inhottavia kysymyksiä sosialidemokraateille, joitten hallussa on asuntopolitiikka ollut 20 vuotta: Miksi meillä edelleenkin on asuntopula? Siihen teiltä ei koko sen puolentoista vuoden aikana, mitä on käyty asuntopoliittista keskustelua, ole tullut vastausta. Teidän asuntopolitiikkanne syytä oli se, että 80-luvun lopussa asuntojen hinnat kiipesivät pilviin niin, että niitä ei ollut kenelläkään varaa ostaa. Nyt ne ovat tulleet alas. Se on osittain uuden asuntopolitiikan ansiota ja toki osittain myös totta kai lamankin ansiota.

Mutta minä huomautan teille vielä yhdestä asiasta. Ensi vuonna kirotun pääomaverouudistuksen, jota te niin haukutte, ansiosta asuntovelalliset saavat useiden tuhansien ylimääräisen edun itselleen. Tätä te ette muista ollenkaan tässä keskustelussa.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola on hyvin oikeassa siinä, että meidän asuntopolitiikassamme ja varsinkin asuntopoliittisessa keskustelussamme on paljon sairasta. Siitä hänen puheenvuoronsa oli oiva esimerkki.

On totta, että asuntotuotantoon ja -politiikkaan on liittynyt hämäriäkin piirteitä ja niistä viime viikonvaihteen lehdessä kerrottiin. Siinä muistutettiin siitä, että se puolue, joka nimenomaan näissä on kunnostautunut, on ollut hänen vaaliliittokumppaninsa keskusta. (Ed. Ukkola: Ei ole vaaliliittokumppani!) Minulla on aika hyvä tuntemus Helsingin asuntopolitiikan oloista. Siellä sosialidemokraatit tosin eivät ole olleet enemmistöasemassa, mutta tällaisia ongel-

mia ei ole esiintynyt. Minä en väitä, etteivät myös sosialidemokraatit jossakin ole voineet virheitä tehdä.

Muistuttaisin kuitenkin, että ed. Ukkolan muisti pätkii todella lyhyellä välillä. Nimenomaan sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä halusi myötävaikuttaa vuokrasäännöstelyn purkamiseen siksi, että näimme, että nyt ajankohta oli oikea. Ei sitä ainakaan noususuhdanteessa pitänyt tehdä vaan tällaisessa. Mutta silloin myös samalla huomautimme, että se edellyttää ei sosiaalisen asuntotuotannon heikentämistä vaan vahvistamista ja ellei tähän varauduta, tulevassa nousukaudessa ongelmat voivat olla huomattavan paljon isompia kuin konsanaan säännöstelytalouden aikana. Tämä meillä on vielä näkemättä. Varaumat nimenomaan kohdistuivat siihen, ja nyt se, mitä on asuntopolitiikassa tapahtumassa, tekee ne varoitukset entistäkin ajankohtaisemmiksi.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdestä asiasta ed. Ukkolan puheenvuorossa olen erittäin iloinen. Hallitus on saanut ensimmäisen puolustajan. Mutta en ole aivan varma, onko ministeri Rusanenkaan kiitollinen kaikilta kohdin tästä puolustuksesta.

Asuntopoliittista ja asuntokeskustelua ylipäätänsä salissa on haitannut hyvin voimakkaasti se, että keskustelu on ollut varsin yksipuolista. Kaikista keskusteluista ovat kokonaan puuttuneet hallituspuolueitten edustajat. Olen siitä kovin pahoillani, koska itse pidän asiaa erittäin tärkeänä. Tässä suhteessa lausun tunnustuksen sanat ministerille, että hän useimmissa keskusteluissa on ollut paikalla mutta ainoana koko hallitusrintamassa.

Mutta kun ed. Ukkola on niin huolissaan mahdollisista väärinkäytöksistä, menneistä ja tulevista, pyydän, että hän hyvin täsmällisesti myös tutustuu siihen, mitä ollaan suunnittelemassa tulevan kaavoituksen varalle.

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon, että ed. Ukkola joskus rauhoituttuaan perehtyisi esimerkiksi siihen taisteluun, jota sosialidemokraatit ovat käyneet sellaisen maapoliittisen lainsäädännön aikaansaamiseksi Suomeen, joka on yleistä länsieurooppalaisissa maissa ja joka meiltä edelleenkin puuttuu.

Olen samaa mieltä ed. Tuomiojan kanssa siitä, että ed. Ukkola olisi voinut siteerata todella Kai Kortteen haastattelua Helsingin Sanomissa hieman tarkemmin. Ne tapahtumat, joista Kai Kortteen haastattelu kertoi, ennen kaikkea ja nimenomaan keskustapuolueen suhteen ajoittuvat sille ajalle, jolloin liberaalinen kansanpuolue myi itsensä keskustapuolueelle vaalivelkojen maksamiseksi.

Toivon myös hartaasti, että ed. Ukkola ei liberalistisessa innossaan mene sentään niin pitkälle säätelyn purkuun, että meilläkin alkavat talot romahtaa ihmisten päälle niin kuin todella liberaalin rakentamisen maissa tapahtuu.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka minulla onkin se käsitys, että mafia on pitkälti ed. Ukkolan omissa mielikuvissa ja omassa päässä, haluaisin yhdestä asiasta muistuttaa. Kun hän otti esille sen huonon kehityksen tai sanotaan sen huonon toiminnan, jota aikoinaan oli ja on vieläkin rakennusyhtiöiden osalta ollut, niin kun hän mainostaa myös tutkivaa journalismia paljon, suosittelisin hänelle, että hän perehtyisi siihen, mitä nyt on tapahtumassa. Kun rakennusyhtiöitä menee nurin pilvin pimein, meille on todella syntymässä vain yksi suuri, kaunis monopoli. Haluan vain muistuttaa, että mielestäni se on silloin sitä kehitystä, jonka jälkeen tosiaankin olisin erittäin huolissani siitä, minkälaista mafiapolitiikkaa tullaan jatkossa harjoittamaan.

Samoin, kun hän puolustaa sitä, että pitää arava-asuntotuotantoa varmistaa ja asumistukea varmistaa, tämä on mielestäni ainakin aravan osalta osoitus siitä, että ed. Ukkola oli päättämässä arava-asuntotuotannon ja peruskorjauksen heikentämisestä ilman, että hän itse ymmärsi, mistä oli kysymys.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Minäkin olen valmis yhtymään siihen epäluottamuslauseeseen, jota ministeri Rusaselle esitetään. Olen hyvin surullinen siitä, että johtopäätökseni on tämä, koska nyt jos koska tarvittaisiin asuntopolitiikkaa. Minun on vaikea ymmärtää, että oppositiosta käsin jotkut, niin kuin ed. Ukkola, todella voivat sanoa niin, että ensimmäistä kertaa meillä on jotain järkeä asuntopolitiikassa.

On kiistatonta, että asuntopolitiikkaa ollaan monelta osin romuttamassa. Sinipunahallituksen aikana syntyi asuntorahasto, jota kehittämällä ehkä olisi päästy järkevään asuntopolitiikkaan, mutta nyt sitä linjaa ollaan romuttamassa. Asuntopolitiikka on nyt purkautumassa sen takia, että hallitus on sitä mieltä, että markkinat hoitavat asuntopolitiikan.

Tämä asumistukiesitys on ehkä tuntuvin esimerkki siitä, miten ongelmia siirretään luukulta toiselle. Asumistuen saajat ovat jonottamassa kunnallista toimeentulotukea, ja se merkitsee monissa kunnissa jo ennestään sinne sysättyjen lisärasitteiden muuttumista vähitellen lähes sietämättömiksi.

Siitä olen samaa mieltä ed. Ukkolan kanssa — ja olen iloinen, että myös ed. Myller meni hieman itsekritiikin puolelle — että tässä maassa on kyllä tehty todellisia asuntopoliittisia munauksia aikaisemminkin. Ed. Ukkola on oikeassa, kun hän sanoo, että täällä on rakentajien, rakennuttajien ja puolueiden ehdoilla rakennettu. Asuntopolitiikka on itse asiassa koko sodanjälkeisen ajan ollut vain keinottelun kohde.

Nyt näyttää, että on muodostumassa vähän samanlainen trauma sinipunahallitusyhteistyön jälkeen kokoomuksen ja SDP:n asuntopoliitikkojen välillä, joka on muodostunut pidemmän ajan kuluessa pitkäaikaisesta hallitusyhteistyöstä nauttineiden ja sittemmin sen päättäneiden keskustan ja SDP:n maatalouspoliitikkojen välille.

Nyt olisi mielestäni aika siirtyä eteenpäin, miettiä sitä, miten voitaisiin korjata sodanjälkeisen asuntopolitiikan keskeiset virheet. Ensimmäinen suuri virhe on mielestäni se, että asuntopolitiikka on ollut suhdannepolitiikan armoilla. On muotoutunut suhdannekiipeli, jossa tiettyyn aikaan asunnonhankintaikään tulevat ihmiset ovat voineet saada lottovoiton, kun taas toiseen aikaan asunnon hankkimiseen ryhtyvät ihmiset ovat jääneet lähes täysin todellista tukea vaille.

Mielestäni ministeri Salolainen puolustaessaan viikonloppuna ministeri Rusasta antoi erittäin vastuuttoman käsityksen nykyisen hallituksen ansioista vuokra-asuntojen synnyttäjänä. Ministeri Salolainenhan sanoi, että sosialidemokraattisen asuntopolitiikan takia suomalaisilta asuntomarkkinoilta poistui vuosien kuluessa satojatuhansia vuokra-asuntoja. Tämä varmaankin pitää paikkansa, mutta se ei suinkaan johtunut siitä, mitkä tämä hallitus mainostaa nyt ansiokseen, eli vuokrasäännöstelystä, nyt kun tämä hallitus on poistanut vuokrasäännöstelyn, vaan se johtui suureksi osaksi siitä, että tässä maassa on pitkään ja systemaattisesti tuettu omistusasumista. Tämä hallitus jatkaa tätä linjaa entistä vahvempana. Se on suomalaisen asuntopolitiikan toinen suuri virhe.

On vastuutonta puhetta, että on saatu 14 000 uutta vuokra-asuntoa markkinoille vuokrasäännöstelyn purun ansiosta, ellei samalla todeta sitä, mistä äskeiset sosialidemokraattiset puhujat muistuttivat. Vuokrasäännöstelyn purun yhteydessä olisi ehdottomasti pitänyt varmistaa se, että tässä maassa edelleenkin jatkuu myös sosiaalinen asuntotuotanto. Kun tulee seuraava noususuhdanne, en mene arvailemaan lukumäärää, mutta aika suuri osa niistä 14 000 vuokra-asunnosta poistuu asuntomarkkinoilta vuokrakäytöstä, kun omistajat aikovat pistää ne rahoiksi.

Niin kuin ed. Myller täällä sanoi, korkovähennysedusta ovat nauttineet kolme ylintä tuloluokkaa, ja heidän oikeuksiaan, heidän asumistukeaan nyt tämä hallitus systemaattisesti lisää. Asumistuesta, jonka ehtoja ja määrää nyt ollaan heikentämässä, nauttii kaksi alinta tuloryhmää — lainaan ed. Mylleriä. On myöskin mielenkiintoista nähdä, että korkovähennyksen markkamäärä on kolminkertainen verrattuna asumistukimäärärahoihin.

Kolmas suuri suomalainen asunto-ongelma on rakennettu siitä, että ei ole osattu tukea asunnonhankkijoita siinä elinvaiheessa, kun tämä olisi eniten tarpeen. Meillähän yliväljää asumista tuetaan edelleenkin korkovähennysoikeuden kautta ja nimenomaan omistusasumista. Meillä pitäisi uskaltaa tehdä sellaisia perinpohjaisia ratkaisuja, joilla asumisen tukea kaikkinensa siirretään nuorempiin ikäluokkiin, eli pitäisi tehdä asuntopolitiikan elinkaarianalyysi. Se osoittaa, että suomalaisen asuntopolitiikan epäonnistuminen tässä on ollut melko perinpohjaista.

Ympäristövaliokunnassa kuultiin asiantuntijoita, ja eräs heistä totesi, että suomalainen asuntopolitiikka muistuttaa hämmästyttävässä määrin englantilaista asuntopolitiikkaa siinä, miten on tuettu omistusasumista ja miten vähän on edes yritetty vaimentaa vuoristoratamaisten suhdannevaihtelujen vaikutuksia. Tämän sijaan voitaisiin ottaa esikuvaksi pikemminkin saksalainen asuntopolitiikka, jossa asumisen tuki on kohdistunut selvästi nuoremmille ikäluokille, sellaisille, jotka ovat asunnonhankintaiässä, ja ollut selvästi vähemmän omistusasumista tukevaa.

Vihreät ovat aina sanoneet, että pitäisi ennemminkin tukea ja edistää ihmisiä heidän asunnonhankinnassaan eikä tukea seiniä. Toisin sanoen me olemme katsoneet, että pitäisi antaa ihmisten valita oma asumismuotonsa, pitäisi huolehtia siitä, että on koko asumisvaihtoehtojen kirjo tarjolla omistusasumisesta aravavuokra-asuntoihin ja kaikki välimuodot asumisoike-

usasunnot mukaan lukien. Me olemme korostaneet sitä, että tyhjät asunnot pitäisi saada käyttöön. Veropolitiikalla voitaisiin tehdä tässä yhtä ja toista.

Asuntorahasto on ehkä paras viime vuosien kehitelmä, jonka pohjalta olisi voitu siirtyä vähitellen siihen, että tuetaan ihmisiä eikä seiniä. Siitä olisi voitu kehittää pitkien lainojen, edullisten korkojen järjestelmä, jolla tuetaan monenlaisia asumismuotoja.

Tällä hetkellä, kun valtiontalous on tiukka, pitäisi myös keskustella asuntopolitiikan laadullisista haasteista. Täällä on jo mainittu maapolitiikka. Meiltä puuttuu sivistyneen maan edellytyksiä vastaava maapoliittinen lainsäädäntö. Pitäisin erittäin tärkeänä, että kun suuri osa suomalaisista lähiöistä on tulossa peruskorjausikään, niin lähdettäisiin miettimään, miten myös asumisalueiden laatua voitaisiin parantaa. Mutta tätähän ei hallituksen toiminta mitenkään edistä, koska keskeisin asuntopoliittisista säästölaeista, jotka ministeri Rusanen on tänne tuonut, heikentää selvästi peruskorjausmahdollisuuksia.

Vihreät haluaisivat, että itse asiassa ryhdyttäisiin puhumaan pikemminkin asumispolitiikasta kuin asuntopolitiikasta. Me haluaisimme, että valtiontalouden synkässäkin vaiheessa puhuttaisiin ekologisesta rakentamisesta ja siitä, miten kaavoitus liittyy kestävään kehitykseen.

Nyt ollaan keskustelemassa epäluottamuslauseesta yksittäiselle ministerille. Olen, arvoisa puhemies, sanonut, että aion äänestää epäluottamuslauseen puolesta. Itse asiassa tässä eduskunnassa enemmän kuin moni muu välikysymys olisi ollut paikallaan nimenomaan asuntopoliittinen välikysymys. Hyvin lyhyessä ajassa määrätietoinen ideologisesti ollaan muuttamassa asuntopolitiikan suuntaa vedoten valtiontalouden vaikeuksiin. Mielestäni koko hallitus ansaitsisi mm. asuntopolitiikkansa takia epäluottamuslauseen, ja keskeinen kysymys siinä on tietenkin korkopolitiikka. Tällä hetkellä hyvin monet ihmiset ovat sortumassa korkeiden korkojen taakkaan.

Suomessa tarvittaisiin sellainen asuntoministeri, jolla olisi arvovaltaa ja painoa myös vaikuttaa siihen, että asuntopolitiikka ei olisi muun politiikan ohella vain keinottelun kohde. Asumispolitiikan asema hallituksen talouspolitiikassa pitäisi tunnustaa. Siten ehkä päästäisiin suhdanneongelmista.

Olisi erittäin mielenkiintoista kuulla, onko hallitus lainkaan keskustellut siitä, mitä asuntopolitiikkaa sitten tehdään, kun nyt vuokra-asunnoissa asuvat ihmiset joutuvat ulos asunnoistaan asuntojen hintojen alkaessa nousta. Tästähän ei ole ollut mitään puhetta.

Ed. M y l l e r : Arvoisa puhemies! Olen ed. Hautalan kanssa kyllä aivan samaa mieltä siitä, että on tietyllä tavalla kohtuutonta asuntoministerille sälyttää koko se asuntopolitiikan hoitovastuu, josta toden totta tämä hallitus ja sen nimenomaan talouspolitiikasta vastaavat henkilöt ovat vastuussa.

Mutta erään asian haluaisin tässä korjata, joka on tullut monissa puheenvuoroissa esille. Se on se käsitys, että ikään kuin sosialidemokraatit jossakin vaiheessa olisivat olleet kannattamassa jotakin keinotteluluontoista asuntopolitiikkaa. Tämä ei pidä paikkaansa. Sosialidemokraattien tavoite on aina ollut se, että saadaan asuntorahaston tyyppinen rahasto. Tässä onnistuimme. Sen sijaan epäonnistuimme maapoliittisissa pyrinnöissämme, ja on varmasti hyvin selvillä, mistä johtui, ettei maapaketteja 20 vuodessa ole Suomeen aikaansaatu, vaikka sosialidemokraatit ovat olleet erittäin aloitteellisia ja erittäin aktiivisia.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Hautalan puheenvuoro antaa aiheen pohtia sitä, minkä vuoksi kovanrahan vuokra-asuntoja poistui semmoista tahtia vuokramarkkinoilta kuin niitä poistui, ja hänen mukaansa se johtui siitä, että meillä on aina tuettu omistusasumista. Kyllä se näinkin on, mutta lähinnä syy oli se, että silloin vuokraaminen pidettiin verotuksella niin kannattamattomana toimintana, että yksinkertaisesti siinä ei ollut mitään järkeä. Kannatti myydä pois asunto ja panna rahat pankkiin tai sijoittaa johonkin muualle.

Nyt pelätään sitä, että samalla tavalla käy niille 14 000:lle markkinoilla olevalle kovanrahan vuokra-asunnolle eli kun tulee hyvät ajat, ne poistuvat. Minä en tähän nimittäin nyt usko, koska meillä on nyt tulossa sellainen pääomaverouudistus, joka kohtelee kaikkia pääomatuloja tasavertaisesti, myös vuokratuloja. Tämä on uudistus, joka tukee sitä, että vuokra-asunnot myös pysyvät markkinoilla. Eihän siinä ollut mitään järkeä, että vuokratulot olivat sellainen kateuden kohde. Ahde ministerinä yritti neuvotella 80-luvun alussa, että jos nyt sopisi institutionaalisille vuokranantajille 4 prosentin tuotto. Eihän sellainen sopinut vakuutusyhtiöille ja mitä näitä nyt oli, joilla oli vuokra-asuntoja. Eiväthän ne tämmöistä voineet hyväksyäkään, vaan ne

myivät kaiken pois sen takia, että ne saivat tälle rahalle paljon paremman tuoton jostain muualta.

Ed. N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Minä en oikein usko, että tämä yksityismarkkinoitten vuokra-asuntojen katoaminen oli sittenkään pelkästään niin kylmästä asiasta kuin rahasta kiinni. Väittäisin oikeastaan, että pidemmälle kuin vuokrasäännöstely ongelma oli ylipäätänsä vuokrasuhteen sääntely. Myönnän, että kokemuspiirini saattaa olla huomattavasti ed. Hautalaa kapeampi tässä suhteessa, mutta niissä muutamissa sadoissa tapauksissa, joissa olen oikeudessa ollut niitä käsittelemässä, aivan selvästi näkyi vuokranantajien murhe, että he eivät kyenneet sitä lakia hallitsemaan. Se vuokrasuhde, joka ison riidan kanssa ehkä sitten joskus päättyi, jäikin heidän kohdallaan ja myös kaikkien niiden kohdalla, joille he sanomansa kertoivat, viimeiseksi.

Sen verran minä haluaisin olla tässä lojaali sosialidemokraateille, keskustapuolueelle ja myös vasemmistoliitolle sen edeltäjien suhteen, että en jaksa uskoa, että koko sodanjälkeinen Suomen asuntopolitiikka on aivan niin virheellistä ollut ja että nämä ed. Hautalan lääkkeet sitten osoittaisivat sen kaikilta osin täysin onnettomaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

8) Ehdotus laiksi ilmansuojelulain 9 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 307
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 15

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laeiksi laintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, Korkeimmasta oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 123
Lakivaliokunnan mietintö n:o 11

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys laintarkastuskunnan lakkauttamisesta on mielestäni, toisin siis kuin lakivaliokunnan enemmistön kanta, oikeaan osunut ja perusteltu.

Ensinnäkin, laintarkastuskunnalle asetetut tavoitteet eivät ole toteutuneet odotetulla tavalla. Myöskään laintarkastuskunnan rooli ja merkitys lainvalmistelun tason kohottajana ei ole muodostunut sellaiseksi kuin sitä perustettaessa ajateltiin. Tarkoituksenahan tuolloin oli se, että laintarkastuskunnan lausunto olisi hankittava kaikista laajakantoisista tai muutoin tärkeistä säädösehdotuksista.

Näiden lausuntopyyntöjen määrä laintarkastuskunnalta on ollut vuosien varrella vähäinen. Se on vakiintunut laintarkastuskunnan tehostamiseksi tehtyjen lainmuutosten jälkeenkin neljään, korkeintaan viiteen vuodessa. Tähän lausuntopyyntöjen vähäisyyteen on kiinnitetty huomiota ihan hyvin useissa eri yhteyksissä samaten kuin koko laintarkastuskunnan tehottomuuteen. Muun muassa valtiontilintarkastajat ovat siihen kiinnittäneet huomiota. Samaten valtiovarainvaliokunta on esittänyt asiasta useita huomautuksia.

Minusta on hyvin tärkeätä huomata se seikka, että laintarkastuskunnalta pyydettävien lausuntojen määrää ei myöskään voitaisi juuri nostaa nykyisestä, koska laintarkastuskunnan taholta esitetyn arvion mukaan sen kapasiteetti kaikki vuosilomat huomioon ottaen on todella noin viisi lakiehdotusta vuodessa.

Minusta tätä lausuntojen määrää täytyy tarkastella myös kustannuksia vasten, jotka eivät tietysti yleisessä mittakaavassa niin kovin suuria ole, mutta kun keskimäärin laintarkastuskunnan

kustannukset ovat noin pari miljoonaa vuodessa, niin tästä voidaan tietysti laskea, että yhden lausunnon hinnaksi tulee 400 000—500 000 markkaa.

Selvyyden vuoksi minusta on myös todettava, että oikeusministeriön laintarkastustoimistossa, joka on siis eri asia kuin laintarkastuskunta ja jonka toiminta siis jatkuu edelleen, on tarkastettu esimerkiksi vuonna 1991 vajaa 600 esitystä, kun esimerkiksi laintarkastuskunnassa on todella tarkastettu vuonna 91 5 esitysehdotusta. Samanaikaisesti kuitenkin esimerkiksi eduskunnassa käsiteltiin vajaa 250 lakiesitystä.

Näin ollen laintarkastuskunnan lakkautusesityksen syynä on se, että laintarkastuskunnan rooli säädösehdotusten tarkastajana ja lainvalmistelun tason kohottajana ei eri huomautuksista huolimatta eikä myöskään vuoden 89 lainsäädännöllisten kehittämistoimien jälkeenkään ole muodostunut sellaiseksi, kuin sitä perustettaessa ajateltiin.

Ihmettelen, miksi lakivaliokunnan enemmistö hylkäsi hallituksen esityksen ja päätyi laintarkastuskunnalta annetun lain soveltamatta jättämiseen kolmen vuoden ajaksi. Minun mielestäni hallituksen esitys toteutuessaan tehostaisi hallintoa, purkaisi turhaa byrokratiaa ja säästäisi myös kustannuksia.

Minun mielestäni lakivaliokunnan tehtävänä on erityisesti huolehtia sisällöllisesti ja teknisesti hyvästä ja korkeatasoisesta lainsäädännöstä. Tästä syystä lakivaliokunnan jäsenenä en voinut yhtyä lakivaliokunnan enemmistön kantaan jättää laki latenttina voimaan. Toisin sanoen lakivaliokunnan enemmistö tukee sisällöllisesti huonoa hallintoa, tukee turhaa byrokratiaa ja haluaa näin ollen ylläpitää ja jopa lisätä myös valtion kustannuksia. Näistä syistä en voi yhtyä lakivaliokunnan enemmistön kantaan.

Tämän vuoksi ehdotan, että käsittelyn pohjaksi ensimmäisen lakiehdotuksen osalta otettaisiin vastalauseen mukaisesti hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä näyttää nyt olevan sellainen tilanne, että hallituksen esitys saa eniten tukea oppositiolta. Hallituspuolueen edustajat lakivaliokunnassa lähtivät kyllä liikkeelle siitä, että me haluamme turvata lainsäädännön tasoa, ja sen vuoksi, myönnettäköön, hivenen ehkä taktisella tavalla laintarkastuskunta pantiin jäihin kolmeksi vuodeksi, jotta hallitukselle muodostuu sinä aikana selvä velvoitus hoitaa asia jollain muulla tavalla tai sitten laintarkastuskunta palaa henkiin. Minusta on aihetta toimia tällä tavalla, pitää pientä painostusta yllä.

Kun ed. Luhtanen tulee olleeksi pidempään lakivaliokunnassa, hän huomaa kyllä, että oikeusministeriön laintarkastusyksikössä tehdään varmasti paljon töitä, mutta vahingoitta se ei ole käynyt. On kyllä erittäin hyvä, jos meillä on ulkopuolinenkin tarkastelukulma mukana sen vuoksi, että jos omaa työtään tarkastaa, kuten oikeusministeriö pääasiassa tekee, siinä saattaa jäädä jotain huomaamatta.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ollut parikymmentä vuotta opetusministeriössä valmistelemassa ja esittelemässä lakeja, joten minulla on kyllä varsin hyvä omakohtainen kokemus sekä laintarkastuskunnasta että erityisesti laintarkastustoimistosta.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Luhtasen tekemää ehdotusta, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin hallituksen alkuperäinen esitys.

Kannatin tätä esitystä myös vähemmistöön jääneenä mielipiteenä lakivaliokunnassa. Perustelut tulivat tässä hyvin pitkälle jo esille, myös se, että tähän on myös valtion tilintarkastuksessa aikaisemmin kiinnitetty huomiota.

Pidän aika huonona tekniikkana, että laki jätetään kolmeksi vuodeksi tavallaan piilolaiksi ja sitten siihen palataan. Ymmärtääkseni näiden uusien laintarkastusmenetelmien kehittäminen olisi voitu hoitaa ponnen tai muun muodossa, tuoda esiin ne tarpeet, mitä laintarkastukseen on ja antaa hallitukselle tehtävä laintarkastuksen kehittämisestä. Mutta on aivan selvää, että laintarkastuskunnan puitteissa tätä tehtävää ei enää kyetä hoitamaan. Viisi lakia vuodessa on kerta kaikkiaan niin mitätön määrä, että se ei vastaa sitä tarvetta, mikä nyt on. Näin sanoessani yhdyn niihin käsityksiin, että laissa sinänsä ja lain valmistelussa on paljon puutteita, mutta tämä menettely ja järjestelmä ei enää toimi.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä eivät ole ihan luvuilla mitattavissa olevia asioita. Esimerkiksi viime eduskuntakauden ylivertaisesti suurin esitys oli rikoslain ensimmäisen vaiheen uudistaminen, joka varmasti vastasi, jos pienemmästä päästä

haettaisiin lakiehdotuksia, tuollaista 100—200 lakiehdotusta vähintään substanssiltaan.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Pohdinta lainvalmistelun tasosta on varmasti yhtä vanhaa kuin lainsäädäntötyö itsessään. Aina on lainsäätäjä pohtiessaan, onko syytä hyväksyä esitetty lainmuutos tai uusi säädös tai ei tai muuttaa esitystä, joutunut puntaroimaan, minkälaisia puutteita itse valmistelussa saattaa olla.

Täällä on tullut jo esille laintarkastuskunnan työn määrästä erilaisia tietoja. Ed. Niinistön huomautus siitä, että laintarkastuskunta todellakin vain tarkastaa isot, yleensä kokonaiset säädökset, pitää paikkansa siinä mielessä, että numeeriseen tarkasteluun ei pelkästään voida kannanottoa perustaa. On syytä toisaalta huomauttaa, että silloin kun kritisoidaan lainvalmistelun tasoa, yleensä kysymys on osittaisesta uudistuksesta, muutamista säännöksistä, ja melko monessa tapauksessa kritiikki palautuu siihen, että kysymyksessä ovat poliittisesti aika vaikeat asiat, joita ei ole voitu yksiselitteisesti kirjoittaa ulos, eli valmistelussa on jäänyt poliittisia erimielisyyksiä.

Siltä osin kuin kysymys on perinteisen juridiikan alan asioista, perintöoikeutta, perheoikeutta, rikosoikeutta, mihin ed. Niinistö viittasi, lainvalmistelun taso ei ehkä ole suurin kritiikin aihe, vaan siellä on ollut yksittäisiä säännöksiä, joista on aiheutunut poliittista erimielisyyttä, joka sitten on ehkä purettu kritiikiksi lainvalmistelua kohtaan.

En halua sinänsä kiistää sitä, etteikö lainvalmistelu voi olla hutiloivaa ja huonoa. Henkilökohtaisesti sillä kokemuksella, mitä itselläni on lainvalmistelijana ja nyt lainsäädäntöelimen jäsenenä, voin sanoa, että laintarkastuskunnan avulla näitä ongelmia ei pystytä poistamaan.

Ed. Aittoniemi edellisessä käsittelyssä sanoi, että hän on kuuden vuoden aikana huomannut säädösehdotusten, lakiehdotusten huononneen merkittävästi. Olen itse noin seitsemän vuotta sitten siirtynyt pois lainvalmistelutehtävistä tuomioistuinlaitokseen, mutta siltä ajalta kun itse olin toistakymmentä vuotta lainvalmistelija, tätä samaa kritiikkiä kyllä saimme jatkuvasti.

Arvoisa puhemies! En halua omilla kokemuksillani sinänsä yrittää vaikuttaa muiden mielipeisiin. Olen hyvästä kirjastostamme tänään saanut lainaksi Otto Hjalmar Granfeltin 70-vuotispäivän kunniaksi tehdyn juhlajulkaisun vuodelta 1934, ja siinä silloinen lainvalmistelukunnan vanhempi jäsen, entinen tasavallan presidentti, K. J. Ståhlberg, kirjoittaa laki- ja asetusehdotusten tarkastuksesta.

Itse asiassa nimittäin ajatus laintarkastuskunnasta on hyvin vanha. Ensimmäinen ehdotus tehtiin vuoden 1920 valtiopäivillä tohtori Georg Schaumanin ensimmäisenä allekirjoittajana ollessa, ja sitä toistettiin jatkuvati niin, että se oli 30-luvulla jo menossa aika pitkälle eteenpäin, kunnes Ståhlberg kirjoitti tämän kirjoituksensa.

Mielestäni voimme todeta kirjoittajasta, että hän oli asiantunteva. Hän oli lainsäätäjä ja lainvalmistelija. Hän oli tuolloin jo työskennellyt aika pitkään uudelleen lainvalmistelukunnassa. Hän oli ollut korkeimman hallinto-oikeuden presidenttinä. Ståhlberg kirjoittaa mm. seuraavasti, kun hän pohtii, olisiko hyvä laintarkastuselin sellainen, jossa on kaksi korkeimman oikeuden jäsentä ja yksi korkeimman hallinto-oikeuden jäsen lainkäytön asiantuntijoina: "Hyötyähän lainkäytön tuntemisesta ja siinä saavutetusta kokemuksesta epäilemättä olisi laki- ja asetusehdotusten tarkastuksessakin. Mutta tähän tehtävänään se ei riitä, vaan tarvitaan taipumusta ja tottumusta, jota voi olla yhtä hyvin ja paremminkin saatavissa rajoittumatta korkeinten tuomioistuinten jäsenten ahtaaseen piiriin, semminkin kun tarkastettavat ehdotukset enimmäkseen ovat hallinnonalalta, johon yleisissä tuomioistuimissa toimivat yleensä eivät ole perehtyneet."

Arvoisa puhemies! Tämän Ståhlbergin kannanoton jälkeen ajatus laintarkastuskunnasta hautautui pariksi vuosikymmeneksi, ja vasta vuonna 59 tuo toimielin saatiin perustettua. Nyt ehdotetaan, että laintarkastuskuntaa koskeva laki jätettäisiin ikään kuin latenttina lakikirjoihin, ilman että sitä sovellettaisiin, kolmen vuoden ajaksi. Tämä on todella erikoinen kannanotto, ja on kaikki syy yhtyä lakivaliokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessa esitettyyn kysymykseen, menisikö tämmöinen laki laintarkastuskunnasta lävitse. Epäilen, että sieltä tulisi aika ankaraa kritiikkiä. On syytä muistuttaa, että laki laintarkastuskunnasta on säädetty perustuslain säätämisjärjestyksessä, koska siinä ikään kuin velvoitetaan ylimmät tuomarit osallistumaan laintarkastustoimintaan. Tämä lisää järjestelyn erikoislaatuisuutta.

Arvoisa puhemies! Kuulun myös niihin, jotka lähtevät siitä, että jos hallitus esittää jotain järkevää, niin on myös oppositiossa kaikki syy yhtyä siihen ja hyväksyä esitys.

Tuon Ståhlbergin kirjoituksen perusteella muuten perustettiin oikeusministeriön laintar-

kastustoimisto, jonka toimintaa täällä on jo kuvattu. Sen lävitse kulkee noin kolmannes eduskuntaan tulevista laeista. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että ne esitykset, joita kohtaan voimakkain kritiikki nousee täällä valmistelun puutteellisuuden vuoksi — tai niin kuin nyt voidaan nähdä eräässä tapauksessa, että jopa perusteluissa tai esityksen pääasiallisessa sisällössä ei ole kaikkia asioita tyhjentävästi tuotu esiin — koskee niitä esityksiä, joita ei ole lainkaan viety laintarkastustoimistoon. Viittaan vain siihen, että valtiovarainministeriö ei koskaan ole lähettänyt esityksiään tarkastettavaksi. Verolait, joissa hyvin paljon on aina kritisoitu valmistelua, tulevat ohi kaikkien tarkastuselinten.

Arvoisa puhemies! Meillä on hyvin toimiva tarkastusjärjestelmä, ja viittaan presidentti Ståhlbergin näkemykseen, että ylimpien tuomioistuinten tuomarit valitaan toisilla meriittipuntareilla kuin lainvalmistelijat ja laintarkastajat. Sen vuoksi on korkea aika päästä eroon laintarkastuskunnasta.

Ed. M a t t i l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Laintarkastuskunta perustettiin 1.9.1960, ja sen tavoitteena oli yhtäältä lainvalmistelun tason kohottaminen tehostamalla säädösehdotusten tarkastusta ja toisaalta korkeimpien oikeuksien työmäärän keventäminen siirtämällä niiltä lausuntotehtäviä laintarkastuskunnalle. Tämä oli lähtökohta.

Kun tarkastellaan laintarkastuskunnan sinänsä kiistämättä hyvää työtä, voidaan todeta, että tätä periaatetta ei ole noudatettu. Kun tarkasteltaan vuosien 1960—91 aikana laintarkastuskunnan antamia lausuntoja, on todettava, että 117:stä laintarkastuskunnan antamasta lausunnosta vain 27 oli muiden kuin oikeusministeriön pyytämiä. Voidaan todeta, että laintarkastuskunnan rooli ja tehtävät eivät ole tulleet toteutettua sillä tavalla kuin alun alkaen oli ajateltu. Kun vielä ajatellaan sitä, että esimerkiksi viime vuonna, vuonna 1991, laintarkastuskunnan lausunnon keskimääräinen käsittelyaika oli 98 päivää, ja suhteutetaan tämä rahallisiin mittasuhteisiin, voidaan todeta, että yhden lausunnon keskimääräiseksi hinnaksi on tullut noin 300 000 markkaa. Ei tämä rahallisesti ole suuri, mutta merkittävyydeltään on sellainen, johon on syytä kiinnittää huomiota siinä mielessä, onko tämä todella enää tarkoituksenmukaista.

Valtiontilintarkastajat esittivät muutama vuosi sitten ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Zyskowicz merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Aivan kuten ed. Nikula totesi, niin aikaisemmin väitin, että lainsäädäntötyön taso on merkittävästi heikentynyt sen kuuden vuoden aikana, kun minä olen täällä ollut — on täällä ollut muitakin kuin minä. Se johtuu ihan selvästi siitä, että lakeja suolletaan tänä päivänä hallituksesta monin verrain enemmän kuin silloin ensimmäisinä vuosina, 87:n jälkeen, jolloin valiokunnassa aina joskus odoteltiin, että tulisi jotain, ettei olisi niin ankeata istua siellä. Toisin sanoen se valtava määrä, mikä tehdään lakeja ministeriöissä, tietysti vaikuttaa tasoon. Tuskinpa laintarkastuskunta — on se olemassa tai ei — pystyisi tätä sisällön heikkenemistä mitenkään valvomaan, koska se olisi mahdotonta.

Oikeastaan pyysin, rouva puhemies, tämän puheenvuoron siksi, että tämä tilannehan on tavattoman hauska ja olen tyytyväinen siitä, että ed. Mäkelä, joka edustaa ryhmäämme lakivaliokunnassa — hänellä ei ole hirveän paljon valiokuntakokemusta muiden tehtävien johdosta — ei ole kuitenkaan lähtenyt valiokunnan enemmistön mukaan, vaan lähtenyt vastalauseeseen tämän hulluuden vastustamiseksi. Minä ihmettelen, miten ed. Halonen, joka on entinen oikeusministeri, on lähtenyt käsitykseni mukaan vetämään tällaista linjaa, että tällainen muutos tehdään. Kokeilulainkin ymmärtää kolmeksi vuodeksi voimaan saatettuna, mutta kun kolmeksi vuodeksi otetaan letkut pois, niin se on kyllä aika hauska juttu.

Laintarkastuskunnasta yleensä minulla on sellainen käsitys, että se on semmoinen hämähäkinseittien peittämä huone, jossa pöllö kirjoittaa jotakin päretikun valossa. Ehkä tämä asia ei ole ihan näin, mutta jotakin samanlaista tuntoa minulla on tullut kuin myöskin Oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta: Niillä ei ole paljon mitään merkitystä yhteiskunnassa. Eli pitää kyllä lopettaa tämä touhu, mutta jotakin tarkastusta tietysti täytyy tulla. Sen sitten ministeriöt saavat itse ratkaista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

---

10) Ehdotus laiksi Posti- ja telelaitoksesta annetun lain 9 §:n kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 269
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1993

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 170
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—7 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus rehulaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 260
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, 1 luvun otsikko, 4—13 §, 2 luvun otsikko, 14—22 §, 3 luvun otsikko, 23—26 §, 4 luvun otsikko, 27 §, 5 luvun otsikko sekä 28 ja 29 § ja 6 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 31 c §:n muuttamisesta ja 31 d §:n väliaikaisesta muuttamisesta, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 ja 40 §:n, ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annetun lain 4 ja 16 §:n ja kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 315
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ajattelin käsitellä asiaa kuitenkin vähän laajemmin, vaikka salissa on vähän kuulijoita, mutta tämä jää pöytäkirjoihin. (Ed. Aittoniemi: Olemme hyvin tarkkana!)

Eduskunta käsitteli viime keväänä valtionosuusuudistusjärjestelmää — minkä jo totesin edellistä sivistysvaliokunnan valmistelemaa lakia käsiteltäessä — ja siihen liittyviä opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevia lakeja. Siinä yhteydessä todettiin asiantuntijoiden taholta, että näiden lakien tultua voimaan ei niiden kohdalla tarvitse tehdä muutoksia. Nyt olemme kuitenkin siinä tilanteessa, että käsittelyssä on hallituksen esitys n:o 315, missä ehdotetaan

muutettavaksi ammatillisista oppilaitoksista annettua lakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja näihin liittyviä eräitä muita säännöksiä. Tämä merkitsee sitä, että opiskelijan kotikunnan maksuosuutta koskevia säännöksiä tullaan muuttamaan valtion ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kotikunnan maksuosuutta määrättäessä lähinnä perustamishankkeiden kustannuksien kohdalta.

Tässä yhteydessä haluan todeta, että kunnallistalouden syvä kriisi on johtanut useimmissa kunnissa veroäyrin korotuksiin ja kasvavaan velkaantuneisuuteen. Velkataakkaan sisältyy erittäin vaikeita tilanteita kunnissa, joissa on jo menty äärimmäisyyksiin säästötoimenpiteissä. Mitä paremmin kaikkein vaikeimpana aikana kyetään estämään säästäminen koulutuksesta, sitä paremmat mahdollisuudet on selviytyä jatkossa edessä olevasta julkisen talouden reaalisopeutuksesta.

Totean, että nykyisen kaltainen meno ei kerta kaikkiaan voi enää jatkua kauan, ilman että se aiheuttaa rakenteellisen rahoitusongelman kunnille pitkälle tulevaisuuteen. Näin se syö myös toiminnan kehittämiseen tarvittavia varoja, kun niiden aika on. Nykyinen kuntien talouden joustamattomuus johtuu siitä, että kunnat on asetettu kireään tilanteeseen valtion ohjatessa yhä enemmän vastuuta kuntiin ja niiden rahoitettavaksi. Ne joutuvat tällä hetkellä vastaamaan kansalaisten peruspalvelujen tuotannosta, joiden osalta nopeat muutokset eivät ole mahdolllisia.

Arvoisa puhemies! Ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan aikuiskoulutuksen ja jatkokoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen tässä työllisyystilanteessa on erittäin tärkeätä ja kannatettavaa. Kennellä se maksatetaan? Sitä ei voida maksattaa enää kunnilla. Tämä on sosialidemokraattien kannanotto.

Käsittelyssä olevassa esityksessä siirretään yksipuolisesti kustannuksia valtiolta kunnille. Nämä ovat periaatteellisia päätöksiä. Lisärasituksina kunnille tulee noin 250 miljoonaa markkaa. Kunnilla ei ole omissa talousarvioissaan tähän varausta; ei ainkaan minun kotikuntani Kuopion talousarviossa ole esitystä tästä. Me emme ole osanneet varautua näin suuriin uusiin menoihin. Esitys ammatillisten oppilaitosten perustamishankkeiden ottamisesta huomioon määrättäessä opiskelijoiden kotikunnan maksuosuutta ei ole tässä yhteydessä perusteltu. Se ei ole perusteltu rakenteellisesti eikä sitä ole valmisteltu riittävän huolellisesti.

Haluan tässä ottaa esille erään asiantuntijan lausuntoon liittyvän kustannustarkastelun, joka koski kotikunnan maksuosuuden perusteena olevaa markkamäärää käsittäen opiskelijapaikan hinnan. Valtion ammatillisissa oppilaitoksissa valtioneuvoston päätöksen mukaisesti rakennuspiiritoimistojen kulutusmenot ovat jääneet kokonaan pois kotikunnan korvauksista. Asiantuntijana olevan Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimiston puolelta todettiin, että tilastotietojen puuttumisen takia eivät piirirakennustoimistot pystyneet valiokunnassa selvittämään tätä 3 000 markan kustannuserää, joka koskee oppilaspäivää. Tämän johdosta valiokuntaan toimitettiin myöhemmässä vaiheessa lausunto, jossa todettiin seuraavaa:

"Keskimääräistä enemmän on oppilaitoksia, jotka maksavat itse kiinteistöhoito- ja siivousmenonsa. Energiantarve pohjoisemmassa ja pohjoisimmissa oppilaitoksissa on suurempi. Paikkakuntaiset erot energian hinnoittelussa, oppilasmäärät joissakin haja-asutusalueiden oppilaitoksissa ja oppilaitokset ja niiden erot korjauskustannuksissa ovat isot, ja 3 000 markkaa oppilaspäivää kohden on liian suuri nimenomaan piirirakennustoimistojen keskimääräisinä menoina."

Asiantuntija korosti edelleen, että kiinteistömenot ovat pääosin riippuvaisia kiinteistön koosta, kulloisenkin laskentakauden korjaustöistä, ulkoilman lämpötilasta, ulkoalueiden koosta sekä lumisateiden määrästä. Kiinteistökustannukset ovat jokseenkin vakiot riippumatta oppilasmäärästä. Jos oppilasmäärä jonakin vuonna kasvaa, kasvavat kiinteistömenot varsin vähän, mutta oppilaspäivän hinta laskee. Sen sijaan oppilasmäärän vähetessä kiinteistömenot eivät vähene samassa suhteessa kuin oppilaspäivän hinta.

Tämän johdosta totean, että on valitettavaa, että kustannuksia siirretään rakennushallituksen kautta piirirakennustoimistoille. Niitä ei kuitenkaan ole kuunneltu tämän lakiesityksen valmistelun yhteydessä, eikä valtiolla ole rakennusinvestointeihin käytettävissä määrärahoja. Kun kunnat eivät pysty nykyisessä taloudellisessa tilanteessa näitä määrärahoja maksamaan, hallituksen esitys on kohtuuton myös tältä osalta. Esitykset pitäisi valmistella niin, että kuullaan asianomaisia kuntia, rakennushallitusta ja piiriviranomaisia, joita lainsäädäntö tulee välittömästi koskemaan.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä sitä, että valtion ammatillisten oppilai-

tosten keskimääräisten kustannusten mukaan laskettu yksikköhinta on korkeampi kuin vastaavasti kunnallisissa ja yksityisissä oppilaitoksissa. Valtiolla on paljon sellaista koulutusta, jonka oppilaskohtaiset käyttömenot ovat erittäin korkeat. Esimerkiksi otan metsäalan oppilaitokset. Korvausperusteen pitäisi olla lähempänä koulutuksen todellista hintaa. Kotikuntakorvausta esitetään sovellettavaksi jopa alle puolen vuoden mittaiseen koulutukseen. Tämä ei kuulu kotikuntakorvauksen piiriin, sillä valtio ei hyväksy näin lyhyttä koulutusta.

Hallituksen esityksen mukaan kuulo-, näkösekä liikuntavammaisten kouluissa ei oppilaan kotikunnan maksuosuutta laskettaessa ole otettu huomioon perustamishankkeista aiheutuneita menoja. Korvausperuste on siis tarkoitettu pysymään muuttumattomana, mikä on näiden koulujen osalta erityisen hyvä.

Arvoisa puhemies! Edellä esittämieni kannanottojen perusteella sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä hallituksen esitystä 315, koska se asettaa kunnat eriarvoiseen asemaan. Lakiesityksen kolmannessa käsittelyssä tulen esittämään hallituksen esitykseen sisältyvien lakiesitysten hylkäämistä.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Meillä on toisessa käsittelyssä hallituksen esitys n:o 315.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden vähentäminen koulutusta lisäämällä on hyvin myönteinen toimenpide. Lakiesityksen mukaan valtion opetusviranomaiset voivat vuonna 93 ostaa ammatillista koulutusta ammattioppilaitoksilta sekä sivistysvaliokunnan lisäyksen perusteella myös muilta julkisen valvonnan alaisilta oppilaitoksilta ja valiokunnan toiveen mukaan jopa etäopiskeluna.

Sen sijaan kielteistä on, että lisäys ehdotetaan rahoitettavaksi tavalla, joka on Suomen kuntia kohtaan suoranaista rosvouspolitiikkaa, kuten kuntien keskusjärjestön edustaja meille kertoi mielipiteenään, siis kuntien rosvouspolitiikkaa.

Nyt käsittelyssä oleva koulutus on luonteeltaan työllisyyskoulutusta, joka nykyisen työnjaon mukaan kuuluu valtiolle. Kunnalliset keskusjärjestöt vastustavat kotikuntakorvauksen ulottamista tähän koulutukseen, ja heillä on varsin vahvat perusteet siihen. Tämä esitys muuttaa sekä valtion ja kuntien tehtäväjakoa että kustannusjakoa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmäkään ei voi tällaista hyväksyä.

Hallituksen esitys lisää kuntien kustannuksia ensi vuonna noin 250 miljoonaa markkaa. Lisäksi on todettava se asia, jonka ed. Tykkyläinenkin jo toi julki, että päätökset tästä asiasta tulevat siinä vaiheessa, kun kunnat ovat jo tehneet päätöksen veroäyrin hinnasta ja talousarviot on lähestulkoon käsitelty. Aikataulukin on siis sietämätön. Ei ole edes teoreettisia mahdollisuuksia kunnissa käsitellä asiaa. Alamaisille vain ilmoitetaan, että näin on.

Kotikuntakorvausmenettely, joka perustuu hallituksen periaatepäätökseen 1.10.92, tuo kunnille lisärasituksia 134 miljoonaa markkaa. Kun hallituksen 14.10. tekemän periaatepäätöksen mukaan myös valtion ammatillisten oppilaitosten oppilaiden kotikuntakorvauksiin otetaan perustamiskustannukset mukaan, menetys on 100 miljoonaa markkaa ja yhteensä siis noin 250 miljoonaa markkaa kunnille lisäkustannuksia. Tästä huolimatta hallituksella on otsaa kirjata lakiesityksen perustelujen vaikutusosaan seuraavaa: "Koulutuksen nopeaa lisäämistä koskevilla järjestelyillä ei ole vaikutusta valtion ja kuntien väliseen kustannusten jakoon."

Niinpä niin. Tosin asian valmisteluosassa todetaan, että kunnalliset keskusjärjestöt ovat vähän toista mieltä. En ymmärrä tämän kaltaista moraalia lainkaan. Kun kaikki tosiasiat kertovat, että kunnille tulee lähes 250 miljoonan markan lisäkustannus, niin sitten hallituksen valmistelijat kirjoittavat, että kunnille ei tule mitään lisäkustannuksia.

Lakiesityksessä on muitakin heikennyksiä. Kotikuntakorvauksen määrittelyn perustana olevan oppilaspaikan keskimääräinen hinta on myöskin epäoikeudenmukainen kuntia kohtaan, koska koulutuskustannukset ovat hyvin erilaisia eri koulutuksessa. Nyt tässä otetaan keskimääräinen kustannustaso.

Lisäksi 24.9.92 tehty valtioneuvoston päätös kotikuntakorvauksen perusteista ei edes riitä. Se päätös merkitsi sitä, että kotikuntakorvauksen peruste oli 38 014 markkaa. Mutta tällä välin hallitus on keksinyt — tai ministeriö, tiedä kuka on keksinyt — että tätä summaa määriteltäessä olivatkin erehdyksessä jääneet pois piirirakennustoimistojen kulutusmenot, jotka opetusministeriön käsityksen mukaan ovat 3 000 markkaa per oppilas. Varsinainen kummajainen koko asia, eikä siitä toden totta minkäänlaista tolkkua eikä selvyyttä valiokunnassa tullut. Mutta 3 000 markkaa tuli kotikuntakorvauksen perusteena olevaan summaan siitä vain lisää, ja kunnat kärsivät siitäkin. Nyt kotikuntakorvauksen peruste on 41 000, siis oppilaspaikan hinta.

Kotikuntakorvaus investointimenot ja piirirakennustoimistojen kulutusmenot mukaan luettuina olisi 20 250 markkaa per oppilas. Nämä kustannukset tulevat nyt siis kaiken kunnallisen budjetoinnin lisäksi. Siis niitä ei ole osattu ottaa huomioon kuntien päätöksissä. 60 000 opiskelijan mukaan laskettuna valtion oppilaitosten kotikuntakorvauksen laskentaperusteen muutos lisää valtion tuloja vuonna 93 noin 108 miljoonaa markkaa. Tämäkin kuvastaa tämän asian sisältöä.

Kun laki sitten tulee voimaan kokonaisuudessaan vuonna 94, muuttuu myöskin kuntien välinen kustannusjako, siis ei vain valtion ja kuntien välinen kustannusjako, vaan myöskin eri kuntien väliset kustannusjaot. Kotikunnat eli maksajat jäävät oppilaitosten perustamiskustannuksista päätettäessä edelleenkin ilman vaikutusmahdollisuuksia. Tässä järjestelmässä ei ns. kotikunnalla ole mitään mahdollisuutta puuttua toisen kunnan oppilaitosten perustamiskustannuksiin, maksaa vain pitää.

Esimerkkinä siitä, mitä yksittäisessä kunnassa seuraukset nyt käsittelyssä olevan lain kustannuksista merkitsevät, on pieni Sipoon kunta, jossa ei ole ammatillisia oppilaitoksia. Nettokustannukset kasvavat kunnassa tämän muutoksen johdosta arviolta noin 800 000 markkaa. Siitä 500 000 markkaa on työllisyyskoulutuksen hinta ja 300 000 markkaa kotikuntakorvaukseen liitetyt perustamiskustannukset. Se on kyllä aika paljon pienessä Sipoon kunnassa, 800 000 markkaa, ilman että se on voinut ottaa sen edes huomioon budjettia tehtäessä.

Arvoisa puhemies! Siis työllisyyskoulutuksen lisääminen on hyvin kannatettava asia, mutta rasitusten syytäminen kunnille sen sijaan on kohtuutonta, eikä sitä voi mitenkään hyväksyä. Kuntien tilanne on muutenkin erittäin surkea. Ensi vuonna verotulot vähenevät 5 prosenttia, lainakantojen nousuprosentti on 7 prosenttia ja lainojen korkojen hoitokulut nousevat 15 prosenttia. Tässä koko totuus karmeudessaan. Eräiltä osin löytyy vielä muitakin esimerkkejä.

Tämä kaikki on perusteena sille, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei voi tätä lakiesitystä hyväksyä nimenomaan tämän kustannusmenettelyn vuoksi. Tulemme olemaan hylkäyksessä mukana.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 31 c ja 31 d §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 9 ja 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 4 ja 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 17 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotus laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 161
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä hallituksen esitys n:o 161, esitys laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Lakiesitys on oiva esimerkki hallituksen poukkoilevasta lainsäädännöstä. Tässähän esitetään muutoksia lakiin, joka ei ole vielä edes astunut voimaan. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksestahan astuu voimaan vasta vuonna 1993.

Nykyhallituksella tuntuu säästöleikkurissaan olevan erityisesti kaksi kiinnekohtaa: Joko leikataan sosiaaliturvaa ja hyvinvointipalveluja tai syydetään suoraan menoja kunnille joko sopien kuntien keskusjärjestöjen kanssa tai suoranaisesti vastoin niiden tahtoa.

Menojen syytäminen kunnille on erittäin vauhdikasta. Kuntien keskusjärjestöjen edustajat sanovat, että vauhti on sellaista, että noin 100 miljoonaa markkaa menee viikoittain kunnille lisäkustannuksia ja noin 5—6 miljardia markkaa on lähiaikoina mennyt. Kuten edellisessä puheenvuorossa totesin, kuntien talous ei todellakaan kestä tällaista menoa. Varsinaisista säästöistähän ei ole kysymys yhteiskunnassa, kun valtio niin sanotusti säästää siirtämällä menoja kunnille. Se on valtion käymistä toisen kukkarolla ja toisen taskussa. Tämä menettely on

hyvin epäoikeudenmukainen myös siksi, että kunnallisverohan on tunnetusti jakovero ja me kaikki tiedämme, mitä se merkitsee mm. pienituloisemmille ihmisille.

Tässä lakiesityksessä esitetään, että vuoden 93 alussa maksamatta olevien valtionosuuksien loppuerien maksua lykätään vuodella ja että jälkirahoitusmenettely säädettäisiin vaihtoehtoiseksi perustamishankkeiden rahoitusmuodoksi vuoden 1997 loppuun. Näin ollen lähes 700 miljoonaa markkaa valtion menoja siirretään kuntien rahoitettaviksi. Tällaista menettelytapaa ei voida hyväksyä. Eivät sitä hyväksy kunnalliset keskusjärjestöt, eikä sitä hyväksy myöskään vasemmistoliiton eduskuntaryhmä.

Merkillepantavaa on se, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaan lain voimaan tullessa maksamatta olevien loppuerien maksatus jo myöhennettiin viidelle vuodelle eli maksettavaksi vuosina 1993—1997. Käsiteltävänä olevan lakiesityksen mukaan maksatusajankohtia siirrettäisiin vuodella kautta linjan. Sen seurauksena vuonna 93 maksettavaksi tuleva valtionosuus siirtyy maksettavaksi vuonna 98, siis vuonna 93 maksettavaksi tuleva valtionosuus siirtyy maksettavaksi vuonna 98, ja kunnat joutuvat rahoittamaan 379 miljoonan markan saatavansa viideksi vuodeksi. Tämä jos mikään on puhdasta rahoitusvastuun siirtämistä valtiolta kunnille, eikä sitä sen tähden voi hyväksyä.

Uusi valtionosuuslainsäädäntö ei tunne toista asiaa, jota tässä lakiesityksessä nyt ehdotetaan. Uusi valtionosuuslainsäädäntö ei nimittäin tunne lainkaan perustamiskustannusten jälkirahoitusta. Rakentamisaikaisen rahoituksen ja valtionosuusasteikkojen yhdenmukaistamisen lopputuloksena olisi säilynyt likimain entinen valtion ja kuntien välinen kustannusjako. Jälkirahoitusvaihtoehdolla siirretään valtion menoja kuntien rahoitettaviksi.

On myös huomattava, että peruskoulun ja lukion käyttömenojen valtionosuusasteikon väliaikaisen alentamisen johdosta edellytetty rakentamismäärärahojen korottaminen vastaavana aikana vuosina 1989—1993 ei toteudu vuoden 93 talousarvioesityksessä, joten tässäkin asiassa kuntia ollaan jälleen kerran pettämässä. Kuntien taloudellisen tilanteen, asteikkojen yhdistämisen ja jälkirahoituksen seurauksena mm. koulurakentaminen käytännössä putoaa noin puoleen entisestään.

Arvoisa puhemies! Tässä ovat vasemmistoliiton perustelut sille, että tulen pykäläkohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan 49 ja 50 §:n hylkäämistä vastalauseen mukaisesti, ja vastalauseessa ovat myös sosialidemokraatit mukana.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen ryhmä on aivan samaa mieltä, niin kuin ed. Astala totesi. Me emme voi hyväksyä valtionosuuksien maksamisen lykkäämistä emmekä myöskään tätä jälkirahoitusmenettelyä. Haluan tässä yhteydessä todeta, että jälkirahoitusmenettely tulee koskemaan peruskoulujen, lukioiden, iltalukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja kirjastojen rakennushankkeita ja lisäksi myös musiikkioppilaitosten ja kansalaisopistojen perustamishankkeita. Näillä perusteilla tulemme kannattamaan vasemmistoliiton tekemiä pykälämuutosesityksiä.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ed. Astalan käyttämään puheenvuoroon voin yhtyä monilta osin. Nimenomaan tällaisena työttömyysaikana ja erityisesti, kun rakennusalalla vallitsee suurtyöttömyys, tuntuu jotenkin käsittämättömältä se, että nyt lähdetään nimenomaan heikentämään niitä mahdollisuuksia, että kunnat pääsisivät rakentamaan ja työllistämään ihmisiä sellaisissakin kohteissa, joihin on tavallaan luvat saatu ja kaikki on ollut kunnossa ja lääninhallituksessa jonotuksen listalla numerolla kaksi tai kolme. Nyt todetaan vain, että rahaa ei ole kuin mahdollisesti jälkirahoitukseen. Se aiheuttaa määrätyissä kohteissa miljoonien markkojen ylimääräisiä korkomenoja, mikäli kunta lähtisi rakentamaan, ja sen johdosta rakennustoiminta ei käynnistykään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

15) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain 66 ja 68 §:n ja sairausvakuutuslain muuttamisesta sekä laiksi kansaneläkelaitoksen hallintokustannusten enimmäismäärästä vuonna 1993

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 322
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 45

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 45. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskus-

telu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Tämä on säästölakeja, joka tällä kertaa kohdistuu Kansaneläkelaitoksen toimintaan. Haluan puuttua kahteen asiaan tämän lakiesityksen kohdalta.

Ensinnäkin tässä supistetaan sosiaalivakuutuksen käsittelytoimikuntien kokoa, mikä käytännön kannalta saattaa olla jopa joustavaa. Mutta ongelmana on se, että aiemmin laissa on määrätty, että sosiaalivakuutustoimikuntaan on lääninhallitusta kuultuaan Kansaneläkelaitos nimennyt lääkärijäsenen. Nyt tämä osuus puuttuu, ja pelkään, että lääkärin asiantuntemus tulee kuulluksi ainoastaan Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalääkärin osalta. Koska tiedämme, että monta kertaa terveyskeskuslääkärien, hoitavien lääkärien, ja Kansaneläkelaitoksen lääkärien näkökulmat saattavat olla erilaiset, tämä saattaa koitua asiakkaan haitaksi.

Toinen näkökulma on säästäminen hallintomenoissa, jotka esitettäisiin rajattavaksi. Tähän mennessähän eduskunnan säätämällä lailla, kansaneläkelain 59 §:n mukaan, hallintokustannuksille ei ole säädetty mitään enimmäismäärää. Nyt esitettiin enimmäismäärää, ja olisin pitänyt sitä kohtuullisena muidenkin säästöpäätösten ohessa. Tämä kuitenkin valiokunnassa haluttiin hylätä. Toivon, että eduskunnan nimeämät valtuutetut tulevat olemaan yhtä aktiivisia näiden hallintomenojen rajaamisessa kuin tämän lain hylkäämisessä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ensin mainittuun asiaan eli lääkärin, muun kuin toimikuntalääkärin, asiantuntemukseen eläke-, sairauspäiväraha- ja muita Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoissa tehtäviä ratkaisuja koskien ed. O. Ojalan kanssa ehdotimme pykälän muutosta, jolla uusissa toimikunnissa edelleen olisi ollut pysyvä lääkärijäsen. Hallitus esittää, että siellä on vain toimikuntalääkäri tarvittaessa kuultavana. Mutta me emme saaneet tälle laajempaa kannatusta valiokunnassa. En muista, miten ed. Puisto äänesti. (Ed. Puisto: Kyllä oppositio oli yhtenäinen tässä asiassa!) — Ei ollut kyllä kovin yhtenäinen niissä keskusteluissa, mitä valiokunnassa käytiin.

Toisen ed. Puiston esille ottaman asian osalta minua on koko ajan hämmästyttänyt, että ed. Puisto, joka on Kelan tilintarkastaja, ei ole missään vaiheessa ainakaan valtuutettujen tietoon erikseen saattanut sitä, että Kansaneläkelaitoksen hallintokuluissa olisi jotain ilmaa. Kelassa, joka on suoraan eduskunnan valvonnan alainen, on jo nyt ilmoitettu, että ensi vuonna hallintokulut tulevat tämänvuotisesta putoamaan 70 miljoonaa markkaa, ja on ilmoitettu, että valmius ja pyrkimys on siihen, että sitäkin enemmän hallintokuluja alennetaan.

Niin kauan kuin Kansaneläkelaitos on eduskunnan alaisena suoraan, mielestäni eduskunnan valitsemien valtuutettujen ja tilintarkastajien tehtävä on huolehtia siitä, että hallintokuluissa säästetään. Se on ensisijainen kohde, jossa säästöjä tulisi tehdä, eikä leikata etuuksia. Tämä on valtuutetuissa täysin tiedostettu, ja tähän on pyritty koko ajan.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Niin valtuutettujen kuin ennen kaikkea tilintarkastajien toimenkuva on sen kaltainen, että monta kertaa olemme seuraamassa jo tapahtuneita asioita. En näe ristiriitaa siinä, että vaikka eduskunta on nimennyt valtuutetut ja tilintarkastajat, ettei eduskunta voisi silti asettaa myös rajoja valvonnassaan olevan laitoksen toiminnalle. En katso, että eduskunnan nimeämät valtuutetut tai tilintarkastajat olisivat toimivaltansa myötä eduskunnan yläpuolella vaan päinvastoin.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Perustuslaissa Kelan hallintoa ja toimintaa on asetettu valvomaan 12 valtuutettua, eikä missään ole sanottu, että se valvontatehtävä tulee suorittaa vasta jälkikäteen. Itse olen ymmärtänyt sen niin, että nimenomaan toimintaa on valvottava ja hallintoa on seurattava ja valvottava koko ajan ja ennen kaikkea jo etukäteen pyrittävä tiettyihin tavoitteisiin, jotta Kela toimii lainmukaisesti. Tässä suhteessa Kelan valtuutettujen toiminnassa on varmasti ollut parantamisen varaa. Ilmeisesti aikaisemmin, niin kuin ed. Puisto toteaa — hän on varmaan ollut pidempään tilintarkastaja kuin itse olen ollut valtuutettu — on ollut niin, että vasta jälkikäteen näitä asioita on seurattu.

On täysin tarpeetonta tehdä mitään erillistä lakia. On todella eduskunnan häpeä, jos ei tämä asia suoraan hoidu, kun laitos on meidän valvonnassamme suoraan.

Kun meillä on toinen vastaavassa asemassa oleva laitos, Suomen Pankki, niin en ole nähnyt yhtään esitystä, jolla esitettäisiin, että Suomen Pankkiin tehtäisiin samanlainen hallintokuluja

koskeva rajoitus. Luulen, että pankkivaltuusmiehet hoitavat tehtävänsä.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Vertaus Suomen Pankkiin ontuu moneltakin osin. Mielestäni ainakin keskustelunomaisesti hyvin paljonkin Suomen Pankin toimintaa rajaavia esityksiä tuli esiin välikysymyskeskustelunkin yhteydessä.

Olen iloinen siitä tietysti, että Kansaneläkelaitoksen valtuutetut ovat hyvin yhtenäinen ryhmä toinen toistansa tukien tässä asiassa, ja toivon, että myös työskentelyssä yhtä aktiivinen. Arveluttavaa on se, että Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen entinen puheenjohtaja, nykyinen ministeri Huuhtanen, on esittämässä tätä lakia.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 66 ja 68 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 71, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen kolmannen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Vihriälä merkitään läsnä olevaksi.

---

16) Ehdotus laiksi työllisyyslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 305
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan lakialoite n:o 31/1992 vp. Tämä on vasemmistoliiton ryhmäaloite.

Herra puhemies! Työllisyyteen liittyy kaksi erilaista filosofiaa. On olemassa sääntelemättömästä markkinataloudesta lähtevä filosofia, jossa myös työvoimatavara on tavaraa siinä kuin minkä muukin tavara tahansa ja jossa kysyntä ja tarjonta ratkaisevat, minkä verran työvoimatavaralle on kysyntää. Kun kysyntää on, on töitä. Kun työvoimatavaran kysyntä vähenee, työttömyys kasvaa. Tässä tilanteessa sitten ollaan siihen saakka, kunnes taas markkinat työvoimaa lisää tarvitsevat.

Tätä linjaa edustaa nykyinen porvarihallitus, joka ei ole ryhtynyt minkäänlaisiin toimiin järjestääkseen työtä työttömille. Päinvastoin valtion vastuuta työllisyyden hoidosta on vähennetty kautta linjan. Tältä osin kaikkein rujoin esimerkki on juuri työllisyyslain romutus. Meillä on yli 400 000 työtöntä. Meillä on yli 50 000 pitkäaikaistyötöntä. Meillä on hyvin paljon nuoria työttömiä. Tässä tilanteessa sitten romutetaan työllisyyslaki, joka velvoittaa järjestämään työtä sentään nuorille ja pitkäaikaistyöttömille. Tämä on tätä sääntelemättömän markkinatalouden filosofiaa, joka siellä taustalla on. Valtiolla ei ole vastuuta eikä sen pidä kantaa vastuuta työllisyydestä.

Vasemmiston linja on toinen. Me lähdemme täystyöllisyyden tavoitteesta. Se on meidän filosofinen, ideologinen lähtökohtamme. Tähän olemme päätyneet sen vuoksi, että työ on meidän mielestämme ihmiselle tarpeellista ja välttämätöntä. Vain työn kautta ihminen voi antaa luovan panoksensa, ja työ on tässä ajattelussa paitsi toimeentulon lähde myös sosiaalisten yhteyksien perusta. Kun ihminen syrjäytetään työstä, hän menettää sosiaaliset yhteytensä myös hyvin laajasti työyhteisöön ja sitten vähitellen kaikkeen ja syrjäytyy asteittain kaikesta. Näinhän se käytännössä myös tapahtuu, kuten voimme hyvin nähdä. Työttömäksi joutuminen tarkoittaa ensin syrjäytymistä työyhteisöstä ja vähitellen kaikesta ja lopullistakin syrjäytymistä monissa tapauksissa.

Kun olemme pyrkineet täystyöllisyyteen, olemme hyvin pitkään toimineet työllisyyslain aikaansaamiseksi. Työllisyyslaki on keskusteluissa kavennettu liian kapeaksi, siitä on otettu esille vain yksi sen osa eli velvoitetyöllistäminen, joka onkin aivan olennainen ja ratkaiseva osa työllisyyslakia. Mutta täytyy kerran vielä muistuttaa siitä, että työllisyyslaki on kokonaisuus, jonka perimmäinen idea on täystyöllisyyden tur-

vaaminen, jossa ensimmäisinä tulevat talouspoliittiset toimet, sitten tulevat harkinnanvaraiset toimet ja viime kädessä vasta velvoitetoimet. Velvoitetoimet ovat tärkeitä sen vuoksi, että ne ovat suojaverkko, joka estää sen, että putoaisi tylyyn pitkäaikaistyöttömyyteen tai että nuori heti joutuisi työttömän kirjoihin.

Mutta ei ole vain pelkkää velvoitetyöllistämistä työllisyyslaki, joka on ollut romutuksen kohteena. Nyt on kysymys siitä, että nimenomaan suojaverkko eli velvoitetyöllistäminen aiotaan romuttaa ja näin työllisyyslaista jäävät jäljelle vain yleiset hurskaat toiveet, jotka eivät viime kädessä velvoita mihinkään muiltakaan osin. Kun on velvoitetyöllistäminen, silloin se on tavallaan velvoittanut suorittamaan muitakin toimia, koska on kuitenkin tullut toinen tekijä eli velvoittavuus lopuksi eteen. Jollei muita toimia ole tehty, on pitänyt kuitenkin ryhtyä velvoitetöihin. On siis ollut myös tavallaan painostuskeinona velvoitetyöllistäminen tai painostuspykälänä velvoitepykälistö, ja se on johtanut siihen, että on täytynyt yrittää järjestää muita töitä tai sitten velvoitetyöllistäminen on kasvanut.

Kun velvoitetyöllistäminen lopetetaan, ei ole mitään tekijää, joka edesauttaisi edes muilta osin työllisyyden parempaan hoitoon. Voidaan antaa yleisiä kehotuksia, yleisiä pyyntöjä, luvata olla aktiivinen jne., mutta kun mikään ei velvoita mihinkään, itse asiassa mitään ei ole tulossa.

Jos vaikkapa ensimmäisessä vaiheessa käytetäänkin rahaa harkinnanvaraisen työllistämisen lisäämiseen, käy kuitenkin niin, että ne ovat eri ryhmät, jotka siinä sitten töitä saavat. Kaikkein huono-osaisin joukko, pitkäaikaistyöttömyyteen suistunut joukko, ei tule töitä saamaan, ja näin sen osaksi tulee pysyvä syrjäytyminen.

Tämä on erittäin kovaa politiikkaa, ja pidän työllisyyslain romutusta tämän hallituksen tylyimpänä toimena. Se on laadullisesti kaikkein rujoin toimi, koska siinä lähdetään kokonaan väärään suuntaan. Se ei ole mikään määrällinen heikennys mihinkään, vaan se on laadullisesti toisenlaiseen linjaukseen siirtymistä eli hyvin kovaan ja välinpitämättömään linjaukseen siirtymistä työllisyyden suhteen. Valtio siinä heittää vastuut sikseen, ja siirrytään tältä osin todellakin sääntelemättömään ja kovaan markkinatalouteen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Viimeinenkin hallituspuolueen edustaja poistui salista, kun puhutaan työllisyyslaista!)

Herra puhemies! Kuten totesin, me yritämme parantaa työllisyyslakia. Meidän ehdotuksessamme ovat käsittelyssä olevien pykälien osalta lakialoitteeseen kirjattuina. Nuorten osalta me lähdemme siitä, että velvoitetyöllistäminen koskee kaikkia alle 25-vuotiaita nuoria, jotka eivät ole kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittauduttuaan saaneet työtä; heille kaikille kuuluu työ- tai harjoittelupaikka. Siis ikärajan me haluamme nostaa 25 vuoteen. Pitkäaikaistyöttömien osalta me lähdemme siitä, että heidät niin kuin nuoretkin työllistetään kerralla vuodeksi, koska puoli vuotta on liian lyhyt aika.

Mitä alueelliseen kertoimeen tulee, se on ollut vaikeimpien työttömyysalueiden kannalta hyvin tärkeä pykälä. Siitä on ollut erilaisia käytäntöjä. Me lähdemme siitä, että valtion on ryhdyttävä tietyllä työssäkäyntialueella erityisiin toimiin silloin, kun tuolla alueella työttömyys ylittää 50 prosentilla keskiarvon maassamme. Tämä on meidän kantamme. Silloin saadaan nopeammin apua vaikeimmille työttömyysalueille, joita on hyvin paljon maan pohjoisosissa, mutta on alueita myös maan teollistuneimmissakin osissa, missä ennen muuta rakennemuutoksen seurauksena työttömyys on erittäin vakava ja erityistoimet olisivat olleet jo tarpeen.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Huomautan ed. Tennilän ehdotuksen johdosta, että koska lakialoite n:o 31 ei ole ollut valmistelevasti käsiteltävänä valiokunnassa tämän asian yhteydessä, sitä ei voida ehdottaa käsittelyn pohjaksi.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys työllisyyslain muuttamiseksi on todella onneton ja huonoudessaan vertaansa vailla. Samaan aikaan, kun maassa on 400 000 työtöntä, tuodaan käsittelyyn tällainen laki, jolla huononnetaan pitkäaikaistyöttömien ja nuorten asemaa entisestään. Aika kuvaavaa tälle välinpitämättömyydelle mielestäni, kuinka työllisyyslakiin ja koko vakavaan työllisyystilanteeseen suhtaudutaan, on se, että kun asiaa käsitellään eduskunnassa, ei ainoatakaan hallituspuolueen edustajaa ole salissa. Kaikeksi onneksi puhemies Pesälä edustaa sentään hallitusta tällä kertaa. Työvoiministeristä ei ole näkynyt jälkeäkään, ei sen paremmin perjantaina kuin tänäänkään, asian käsittelyn yhteydessä.

Hallitus romuttaa työllisyyslain ja nimenomaan työttömien ihmisten perusoikeuden: oikeuden saada velvoitetyötä. Samalla ollaan romuttamassa juuri niitä hyvin tärkeitä turvaverk-

koja, joita on aikoinaan rakennettu silloin, kun laki on voimaan saatettu. Työllisyyslain velvoitetyö on ollut todella turvaverkko. Se on ollut taloudellinen turvaverkko, mutta se on ollut myös hyvin pitkälle henkinen turvaverkko, koska ihmiselle, joka on pitkään ollut työttömänä, velvoitetyön kautta on tullut eräänlainen silta päästä kiinni niin sanotusti normaaliin elämään. Väitän ja oletan olevani oikeassa, kun sanon, että valtaosa työtä tekevistä ihmisistä kokee kuitenkin työnteon kaikkein tärkeimmäksi osaksi, jolla kiinnittyy yhteiskuntaan. Se ei ole pelkästään väline siihen, että saadaan elanto ja tullaan toimeen, se on myös yhteiskuntaan kiinnittymiseksi ja sosiaalisten kontaktien ylläpitämiseksi erittäin välttämätöntä.

Lain romuttamista on perusteltu sillä, että laki ei ole toiminut korkean työttömyyden vallitessa. Kun valiokunnassa asiaa käsiteltiin, tuli hyvin seikkaperäisesti esiin se, miten laki on toiminut erittäin hyvin Lapissa, se on toiminut hyvin myös Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa ja melko hyvin myös vielä Keski-Suomessa. Tampereen seudulla ja erikoisesti pääkaupunkiseudulla, missä työttömyys on kasvanut räjähdysmäisesti, kiistatta on ollut vaikeuksia lain velvoitteen toimeenpanossa, mutta se ei suinkaan voi edellyttää sitä ja antaa oikeutta siihen, että laki romutetaan. Olisi paljon muitakin lakeja, jotka pitäisi sitten romuttaa, jotka eivät ole täysimittaisesti toimineet.

Lain romuttamista on perusteltu myös sillä, että laki on ollut jäykkä ja työllistettävien tilannetta yritetään parantaa sillä, että rahat suunnataan harkinnanvaraiseen työllistämiseen. Kuitenkaan samanaikaisesti ei ole osoitettu mitään huomattavia määrärahoja, vaan kuvitellaan samalla rahamäärällä saatavan työllistetyksi useita tuhansia henkilöitä enemmän. On aika hämmästyttävää, että tällainen esitys on hallituksen perusteluihin kirjattu. Puhutaan 7 000 työtöntä enemmän työllistettävän. Rohkenen epäillä sitä, että näin tulisi käymään.

Pitkäaikaistyöttömiä on hallituksenkin esityksen mukaan ennakoitu olevan ensi vuonna 100 000, ja pelkään, että se luku on jo paljon enemmän, koska hyvin useitten ammattiliittojen jäsenten työttömyys on jo jatkunut hyvinkin pitkään ja 500 päivän ansiosidonnaisen työttömyysturvan maksupäivät tulevat jo tämän vuoden puolella ja vuodenvaihteen tienoissa hyvin suurelle määrälle täyteen.

Mitä siitä seuraa? Arkirealismia on se, että pitkäaikaistyötön ihminen putoaa 116 markan työttömyyspäivärahalle. Tarvitaan aika suurta mielikuvitusta, jos kuvittelee, että 116 markan peruspäivärahalla joku tulee toimeen, ja sekin on vielä harkinnanvarainen, kun siinä huomioidaan aviopuolison tulot. Se voi olla pienempi kuin 116 markkaa, ja tietyssä tulotasossa sitä ei saa lainkaan. Seuraava siirto onkin sitten se, että pitkäaikaistyötön ihminen joutuu pallottelun kohteeksi. Hänen on pakko hakeutua kunnan toimeentulotukiasiakkaaksi. On todella ikävää ja nöyryyttävää se, että sittenkin vähäinen toimeentulo, jolla pitää elää kituuttaa, on kuin palapeli tai tilkkutäkki, jota pitää eri puolilta etsiä.

Vastuutonta politiikkaa on myös se, että pitkäaikaistyöttömien elättämisestä siirretään vastuu kuntien harteille. Kunnat ovat jo nyt suurissa vaikeuksissa. Kuntien toimeentulotuen saajien määrät ovat erittäin voimakkaasti lisääntyneet. Kaikki tilastot osoittavat, että ne ovat nimenomaan lisääntyneet pitkäaikaistyöttömyyden johdosta. Kunnat ovat sitä paitsi aika paljon joutuneet kiristämään taloudellisista vaikeuksistaan johtuen toimeentulotuen saantia. Kerrottakoon esimerkki, että on tullut tietoon sellainenkin, että kun viime keväänä muutettiin lakia niin, että väliaikaisesti oli oikeus luopua työn oikeudesta, ja silloin sovittiin siitä, että työvoimaviranomaisilla pitää olla tarkat tiedot ja hyvät selvitykset asianomaiselle työn oikeudesta luopuvalle siitä, mitä siitä saattaa seurata, on tullut ongelmia. On käynyt kuitenkin esimerkiksi niin, että väliaikaisesti työn oikeudesta luopuva ihminen, jolla on ollut esimerkiksi eläke aika lähellä, on kuvitellut tulevansa toimeen. Sitten on tullut jotakin yllättävää, ja kun hän on mennyt hakemaan kunnallista toimeentulotukea, niin se onkin evätty häneltä siitä syystä, että hän on luopunut lakisääteisestä työn oikeudestaan.

Se, että työllisyyslakia velvoitetyön osalta ollaan romuttamassa, on todella työttömiä ihmisiä huolestuttanut kovasti. Varmasti kymmeniä puhelinsoittoja ovat saaneet yksittäiset kansanedustajat. Täällä on käynyt lähetystöjä kymmenittäin ja ne ovat edustaneet yhteensä varmasti satoja, elleivät tuhansia, ihmisiä. Puhelinsoittoja on tullut myös siihen suuntaan, miten tämä laki mahdollisesti astuu voimaan, ja kun on kertonut, että jos oikeus työhön täyttyy tämän vuoden puolella, niin työttömällä on vielä oikeus vaatia velvoitetyötä, se on ollut sellainen pieni ilon pisara työttömien ihmisten kohdalla. He ovat olleet iloisia siitä, että ainakin kerran voi vielä

vaatia työtä itselleen. Erittäin suurta henkistä hätää ja tuskaa työttömien kohdalla tunnetaan tämän asian osalta nyt.

Haluan kertoa yhden esimerkin. Toin sen perjantaina täällä jo esille, mutta tulkoon nyt kerrotuksi vielä, vaikka salissa ei olekaan sen enempää kuulijoita kuin perjantainakaan. Esimerkkitapaus oli seuraava: perheenisä, jolla on neljä lasta, 4—15-vuotiaat, viisi vuotta sitten rakennettu omakotitalo, velkaa parisataatuhatta ja molemmat vanhemmat työttöminä. Isällä olisi täyttynyt velvoitetyönoikeus ensi vuoden alkupuolella, tammikuussa. Tuska ja hätä on aikamoinen, eikä tämä perhe varmastikaan ole ainoa.

Olisin todella toivonut, että tähän asiaan olisi voitu palata, kuten jo perjantainakin sanoin, ja toivoin, että hallituspuolueidenkin kansanedustajien kohdalla olisi vielä asiaa harkittu. Mutta näyttää siltä, että tämän asian kohdalla ei ole sen paremmin sydäntä kuin rohkeuttakaan puuttua hallituksen tekemään esitykseen.

Arvoisa puhemies! Asian kolmannessa käsittelyssä vastalauseiden mukaisesti tulemme esittämään lakiesityksen hylkäämistä.

Ed. L i n d r o o s : Herra puhemies! Kun työllisyyslaki tuli aikoinaan voimaan, työttömyystilanne oli vallan erilainen kuin tällä hetkellä. Silloin työttömiä oli kohtuullisen paljon alle 100 000. Tällä hetkellä työttömiä on 400 000 ja lisää on tulossa. Tilanne on muuttunut.

Monelta kohdin myös tämän lain toteuttaminen on ollut kieltämättä ongelmallista. Yksi kohta, minkä takia se on ollut ongelmallista, on se, että kuntien taloudet ovat lirissä ja kunnat tuntevat entistä vähemmän kiinnostusta ja innostusta työllistää yleensä lakien perusteella ketään. Toinen on se, että kun laki tuli voimaan, niin minua fiksummat ihmiset laskivat tietokoneilla, että yhteiskunta kestää noin 300 000 työtöntä. Nyt kun työttömiä on kaikki mukaan laskien, myös erityistoimenpitein työllistetyt mukaan laskien, lähes 600 000, niin silloinhan kaiken kaltaista tasoa pitää alentaa, jotta jollakin tavalla rahat työttömyysturvaan piisaisivat.

Kuitenkin se nopeus, se epämääräisyys, jolla asioita nyt uudistetaan, ei sovi ollenkaan hämäläiseen pintaani. Nyt on otettu pikajuoksijan vauhti kaikkiin näihin asioihin. Otan pari esimerkkiä. Suomesta lopetetaan henkilöliikenne poikittaisilta raiteilta, perusteena VR:llä se, että budjetti tulee alentamaan valtionosuuksia henkilöliikenteeseen. Budjetista tullaan äänestämään kuitenkin vasta tammikuun 11 päivänä,mutta mainitulla perusteella raideliikenne vähenee jo vuodenvaihteessa. Tänä päivänä lopetetaan työsuojeluhallitusta tietämättä, miten käytännössä asiat hoidetaan henkilöstön kanssa ja miten hoidetaan siihen työhön liittyvät asiat. Siis vauhti on varsin raju ja kova.

Tähän työllisyyslakiin on tulossa kokonaisuudistus. Sitä valmistellaan nyt jo. Arvoisa herra työministeri henkilökohtaisesti — kansliapäällikkönsä tuella — on alun perin ollut sitä mieltä, että myös velvoitetyöllistäminen pitäisi sisällyttää työllisyyslain kokonaisuudistukseen, jonka kuvitellaan ja suunnitellaan tulevan voimaan vuoden 1994 alusta. Nyt kuitenkin haluttiin tehdä pikaisesti tällainen minun mielestäni varsin kurjistava laki.

Tässä kohtaa haluaisin myös osoittaa jollain tavalla syyllistävän sormeni meitä kansanedustajia kohtaan. Salissa istuu tällä hetkellä — ei minua tarvitsisi kuunnella, mutta olisivat muuten kiinnostuneita asiasta — kaksi kansanedustajaa SMP:n eduskuntaryhmästä, kaksi meitä sosialidemokraatteja ja neljä vasemmistoliiton kansanedustajaa. Kyllä tästä salista on tullut varsin voimakas markkinapaikka, kun täällä tehdään päivänkohtaista politiikkaa koskiensuojelulla taikka maa-aineslaeilla taikka joillain tällaisilla. Mutta silloin kun puhutaan Suomen tasavallan tämänhetkisestä suurimmasta ongelmasta, niin myöskään me kansanedustajat emme ole kiinnostuneita tästä asiasta. Me olemme kuin ajopuu: kunhan herrat hoitavat, niin sillä selvä.

Kun nämä velvoitteet nyt laista poistuvat, olen myös sitä mieltä, että kun se kohdistuu kahteen ryhmään, nuoriin ja ns. pitkäaikaistyöttömiin, niin tietysti omaa sydäntäni lähellä ovat ne nuoret, jotka eivät työllisty omatoimisesti taikka vapaaehtoisen työnhaun kautta. Heidän tulevaisuutensa näyttää nyt todella ankealta. Meistäkin on suuri osa kasvattajia. Ajatellaanpas sellaista omakohtaista kokemusta, että jos meidänkin pennut kerkiävät olla tekemättä mitään vuoden, kaksi raitilla ja jostain on rahaa saatava kulutukseen, niin jos ei sitä saada hyvällä, jos ei sitä saada vanhemmilta, se otetaan pahalla ja ehkä muualta kuin kotoa taikka työnteosta. Tähän lisätään vielä sellainen asenteellinen kasvatuskysymys, että jos nuori kerkiää olla vuoden, kaksi työttömänä, niin en ollenkaan kuvittele, että on helppo jonain iltana mennä sanomaan, että huomenaamulla, Virtanen, läh-

det kello 6 töihin. He ovat jo tavallaan laitostuneet myös työttömyyteen. Toivottavasti mielipiteeni on väärä, mutta näin minä sen asian ajattelen.

Eräässä eurooppalaisessa sivistysvaltiossa, missä myös on hyvin suuri työttömyysluku, on yliopistojen kirjoilla 50 000—60 000 nuorta, jotka olisivat oppinsa puolesta valmiit menemään loppututkintoon vaikka huomenaamulla, mutta eivät sitä halua tehdä, koska sen onnistuneen loppututkinnon jälkeen heidät uloskirjoitettaisiin yliopistosta ja he siirtyisivät työttömien armeijan yhdeksi jäseneksi. Parempi roikkua siellä koulun ja oppilaitoksen kirjoilla kuin olla työttömien armeijassa ilman kohtuullistakaan toimeentuloa. Onko niin, että meille rakas Suomi on ajautumassa nyt jopa väkisin tällaiseen tilanteeseen nuorten kohdalta?

Kun tätä asiaa valiokunnassa käsiteltiin, eräs myös omasta mielestäni kritiikin aihe on haluttomuus muuttaa mitään, mikä on kirjoihin ja kansiin laitettu. Hallituksen esitys oli pilkusta pilkkuun se, mikä oli jossain kabinetissa kirjoitettu. Ei ollut mitään mahdollisuutta käydä siitä neuvotteluja, ei mitään mahdollisuutta ollut muuttaa sitä. Äänestää rätkytetään valiokunnassa ja äänin 10—7 hallitus voittaa. Se on se, minkä ympärillä tässä joutuu jokapäiväisen elämäntyönsä tekemään. Ei siinä oikein suurta hohtoa ole. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei ole!)

Työministeriön kansliapäällikkö Pertti Sorsa on pitämässään julkisessa puheenvuorossa vaatinut nuorille työttömille koulutus- ja harjoittelupaikkoja, työharjoituspaikkoja. Siihen valiokunnan mietintöön, joka on tehty, tuli hyvin suuren yksimielisyyden vallitessa kohta, jossa todetaan, että niitä resursseja pitäisi olla riittävästi, joilla koulutus- ja harjoituspaikkoja luodaan. Se on ainoa myönteinen asia, joka siinä on esitetty. Minäkin vetoaisin, että sekä eduskunta että myös toimeenpaneva komitea eli työministeriö ja työministeri erityisesti voisivat olla edesauttamassa sitä, että näille nuorille tarjottaisiin yhteiskunnan kädestä muutakin kuin keppiä, edes vähäpätöistä porkkanaa.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Niin kuin ed. Lindroos totesi, hallitus etenee työllisyyslain muutosesityksen kohdalla erittäin kovaa vauhtia. Itse olen toista kautta eduskunnassa ja muistan, että jo silloin, kun työllisyyslaki oli tulossa voimaan, sitä lähdettiin porrastamaan. Viimeksi kesäkuussa oli hallituksen esitys, jossa puututtiin nimenomaan alle 20-vuotiaitten nuorten asemaan sillä tavoin, että silloin lisättiin kolmella kuukaudella sitä aikaa, ennen kuin järjestettiin työ- tai harjoittelupaikka.

En tiedä, minkä johdosta hallitus on halunnut lähteä tälle linjalle nimenomaan nuorten osalta. Minusta tuntuu käsittämättömältä se, että nyt poistetaan alle 20-vuotiailta tällainen velvoite, mikä laissa on ollut, ja samoin pitkäaikaistyöttömien osalta.

Niin kuin ed. Rimmi totesi ja osittain myös ed. Lindroos, lain perusteluissa on maininta nimenomaan siitä, että näin tehdään sen johdosta, että ei pystytä työtä järjestämään. Esimerkiksi omalla paikkakunnallani ja ympäristökunnissa, joissa työttömyys on viime vuosina ja viime aikoina ollut pitkästi yli 15 prosenttia, joissakin kunnissa Keski-Suomessa ja Pohjanmaalla Suomenselän alueella jopa yli 20 prosenttia, se on kyllä pystytty järjestämään. Minulle on valitettavasti jäänyt se käsitys ainakin perustuslakivaliokunnassa, jossa osittain kuultiin myös lain sisältöön liittyvistä asioista, että Etelä-Suomessa ei ole edes haluttu järjestää. Tällainen valitettava käsitys minulle on tullut. En muista, kuka edustaja se oli, joka totesi perjantaina vastauspuheenvuorossaan, kun viitattiin siihen, että lakia ei ole pystytty noudattamaan, että eihän rikoslakiakaan muuteta, vaikka tiedetään, että tappoja ja murhia tapahtuu. Se on ollut minun mielestä typerin peruste, että sen johdosta joudutaan muuttamaan, kun joudutaan rikkomaan näitä velvoitteita.

Lakia on perusteltu, niin kuin äsken totesin ja täällä aikaisemmin on todettu, sillä, että sitä ei pystytä toteuttamaan. Kuten lakiesityksen perusteluista käy ilmi, ensi vuonna pystytään säästämään 100 miljoonaa markkaa ja seuraavana vuonna säästö olisi ehkä noin 550 miljoonaa markkaa. Kun tämä todetaan lakiesityksen perusteluissa, niin minun mielestä silloin pitäisi lähteä nimenomaan yksinkertaisesti siitä, että tämä laki on säästölaki ja tehdään sen johdosta, että valtion rahoja säästetään. Minun mielestä on turha väittää enää silloin näin voimakkaan toteamuksen jälkeen, että muutos on vain sen johdosta, että lakia on vaikea toteuttaa.

Herra puhemies! Minun mielestäni tämä lakiesitys on myös ristiriidassa meidän kansainvälisten sopimustemme kanssa. Suomi on tehnyt eräitä kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, jotka Suomi on ratifioinut, kuten esimerkiksi taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen sekä myös Euroo-

pan sosiaalisen peruskirjan. Suomi on sitoutunut näissä siihen, että jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa vapaasti valitsemallaan tai hyväksymällään työllä. Näiden sopimusten mukaan Suomi on lisäksi sitoutunut ryhtymään toimenpiteisiin käytettävissä olevilla voimavaroilla työn oikeuden toteuttamiseksi asteittain kokonaisuudessaan. Asiantuntijoiden mukaan nimenomaan tämä määräys on tulkittu sillä tavoin, että se on ns. huonontamis- taikka heikentämiskielto. Tältä osin mielestäni hallituksen esitys on täysin ristiriidassa näiden kansainvälisten sopimusten kanssa, joita Suomi on tehnyt ja nyt tätä perustellaan nimenomaan suurtyöttömyydellä ja sillä, että ei ole rahaa, vaihtotaseen vajeella, valtion velkaantumisella jne.

Perustuslakivaliokunta, joka tätä asiaa käsitteli myöskin nimenomaan lainsäätämiskysymyksen osalta, on koko ajan puhunut aikaisemmin siitä, että muutokset voidaan tehdä, kun lain sisältö säilyy, nimenomaan se että pyritään täystyöllisyystavoitteeseen. Täytyy antaa suuri arvo nimenomaan valiokunnan sihteerille siinä, että olkoon melkein minkälainen lakiesitys hyvänsä, sihteeri kyllä osaa pyörittää asian enemmistön tahdon mukaisesti. Tietysti meillä perustuslakivaliokunnassa on sellainen puheenjohtaja, joka viime aikoina on hyvin voimakkaasti korostanut hallituksen esityksiä, ja lähes kaikkia esityksiä, mitkä ovat olleet hieman vaikeuksissa mennä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä, on pitkitetty ja vatvottu edestakaisin ja lopulta on jouduttu eräin kohdin jopa siihen, että lainsäätämisjärjestys on jouduttu ratkaisemaan arvalla.

Mielestäni tämä lakiesitys heikentää nimenomaan sitä työllistämisvelvoitetta, joka sisältyy hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttiin nimenomaan sen johdosta, että tämä kohdistuu juuri vaikeimmassa asemassa oleviin ihmisiin eli alle 20-vuotiaisiin pitkäaikaistyöttömiin. Tulkitsen voimassa olevaa lakia eli perusoikeutta työhön: Vaikka se ei olisi jatkuvaa ja pysyvää, tällaisen pitkäaikaistyöttömän ja nuoren kohdalla tämä velvoite, joka lailla on täytetty, on siltä osin ja sinä aikana ollut nimenomaan kyseisen hallitusmuodon periaatteen ja tahdon ilmaisu.

Kun tämä lakiesitys puuttuu nimenomaan nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin, niin vaarana on se, että nuoret alle 20-vuotiaat joutuvat olemaan vuosikausia mahdollisesti työttöminä. Saattaa olla niin, että sen jälkeen, jos joskus tässä maassa on vielä heille tarjota työtä, kun he vuosikausia ovat olleet työttömänä, nämä ihmiset ovat silloin tavallaan yhteiskunnan ulkopuolella ja vieraantuneet täysin työelämästä, koska eivät ole kertaakaan olleet vieraan työssä.

Valiokunta toteaa mietinnössään nimenomaan tästä syrjäytymiseen, että suurtyöttömyyden vaarana on syrjäytyminen yhteiskunnasta. Mutta itse hieman jäin miettimään kyseisen kappaleen viimeistä lausetta, jossa valiokunta katsoo, että asian selvittäminen tulisi käynnistää mahdollisimman pian. Mielestäni on tietysti kaunis tapa, että laitetaan sinne hartaita toiveita sellaisistakin asioista, jotka ainakin talonpoikaisjärjellä ajateltuna ovat päivänselviä, eli haittaahan siitä tulee.

Oli mielenkiintoista kuulla ed. Lindroosin puheenvuorossa se kohta, jossa hän totesi, että työllisyyslaki on valmisteilla ja hakee uutta muotoa, jossa myös velvoitetyöllisyys olisi mukana. Siltä osin en voi kyllä ymmärtää, mikä tarkoitus tällä lakiesityksellä tosiasiallisesti on.

Erityisesti minua huolestuttavat vajaakuntoiset, se tieto, jonka itse olen saanut esimerkiksi oman läänini työvoimapiirin päälliköltä. Hän totesi, että nykyinen laki on hyödyttänyt nimenomaan nuoria ja vajaakuntoisia. Hän totesi, että tämän muutoksen jälkeen vajaakuntoisilla ei ole minkäänlaista mahdollisuutta päästä työelämään. Valiokunta on todennut myös vajaakuntoisista sen, että heidän osaltaan on tärkeää, että he ovat mukana työelämässä, mutta tältä osin minä en löytänyt tästä kappaleesta sellaista harrasta toivetta, mikä liittyisi esimerkiksi suurtyöttömyyden vaarana olevaan yhteiskunnasta vieraantumiseen. Siellähän puhuttiin nimenomaan näistä haitoista, niitten selvittämisistä eli suurtyöttömyyden aiheuttamista haitoista. Vajaakuntoisten osalta en löytänyt, ainakaan ymmärtänyt edes rivien välistä, tämän suuntaista toteamusta. Olisin todella toivonut, että vajaakuntoiset olisi huomioitu nimenomaan sen johdosta, koska nykyinen laki on palvellut heitä hyvin merkittävällä tavalla.

Perustuslakivaliokunnan kannanotosta voi todeta lyhyesti sen, että siellä ei käsitelty toimeentulon lakisääteistä perusturvaa muutoin kuin maininnalla kyseisessä lausunnossa. Asiantuntijoista professori Sipponen kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että hänen käsityksensä mukaan velvoitteen poistaminen alle 20-vuotiailta on nimenomaan valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momenttiin liittyvää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Muut asiantuntijat eivät siihen merkittävästi puuttuneet eivätkä tuoneet yhtä voimakkaasti esiin niitä näkemyksiä, joita professori Sipposella asian joh-

dosta oli. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kansleri Sipponen!) Kansleri Sipponen, ilmeisesti hän on professori ainakin ollut. — Mielestäni kuuden kuukauden velvoitetyöllistämisjakson poistaminen pitkäaikaistyöttömien osalta myös, mutta erityisesti nuorten ja vammaisten osalta olisi sellainen perusturvaan liittyvä asia, joka liittyy nimenomaan äsken mainitsemaani valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momenttiin. Tähän ei valitettavasti puututtu. Vastalauseessani olen siihen ottanut kantaa ja katsonut, että perustuslakivaliokunnan olisi tullut tarkemmin perehtyä siihen ja selvittää asiaa.

Herra puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä tulee kolmannessa käsittelyssä äänestämään lakiesityksen hylkäyksen puolesta.

Ed. Enestam merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ehkä oli hyvä, että oli pieni tauko ed. Lindroosin hyvän puheenvuoron jälkeen ennen kuin alan moittia sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimia liittyen koko tähän työllisyys- ja työttömyysturvalainsäädäntöön.

Ed. Lindroos puolusti työllisyyslakia erittäin pätevin perustein. Kuten ed. Tennilä totesi, tämä työllisyyslain heikentäminen on varmasti rujoin teko työttömien perusturvaa vastaan. Mutta ei riitä, että suojaverkkoa, jonka työllisyyslaki on tarjonnut, heikennetään, vaan työttömyysturvaa ollaan heikentämässä erityisesti nuorten kohdalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on käsiteltävänä neljän kuukauden karenssin asettaminen ensi kertaa työmarkkinoille tuleville. Karenssi on nykyisin kuusi viikkoa. Tämän osaltahan perustuslakivaliokunta totesi, että tämä esitys heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, joten se voitaisiin jättää lepäämään. Mutta mitä tekee sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä? He tarjoavat kolmen kuukauden karenssiaikaa ja käyvät lisäksi kauppaa ties mistä. Meille valiokunnassa se ei ole vielä selvinnyt. Ilmeisesti huomisaamuna saamme kuulla, minkälainen lehmänkauppa on tehty. Ed. Taina voisi tietysti meitä valaista. Hän varmaan tietää, mistä on kysymys.

Mutta jälleen tässä tulee esille se, että on meillä minkälainen perustuslaki tahansa ja lepäämäänjättämismahdollisuus tahansa, niin aina joku ryhmä on valmis tekemään lehmänkaupat, joilla heikennetään lakia. Pidän erittäin valitettavana sosialidemokraattisen ryhmän toimintaa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Täällä on puhuttu hyvin surumieliseen tyyliin, ja se on ihan aiheellista tällaisessa vaiheessa, mutta täytyy kyllä hiukan sanoa siihenkin suuntaan, että ei ne työnhalutkaan kaikilla pitkäaikaistyöttömillä ole kovin korkeata tasoa. Toisin sanoen työ ja työn tarjoaminen saattaa olla kyllä kauhistuskin. Tampereella eräs baari halusi saada myyjän. Siellä kävi yhdeksän yrittäjää paikalla ja yksi oli neljä tuntia. Muut eivät ottaneet vastaan. Palasivat mieluummin työttömyysrahalle. Tätä esiintyy nimenomaan pitkäaikaistyöttömissä. Ei tämä nyt tästä miksikään muuttunut, vaikka työttömyystilanne on muuttunut surkeaksi. Nyt ei vain uskalleta tällaisista asioista puhua.

Näin ollen ja kun on selvä asia, että yleensä esimerkiksi kunnilla ei ole mahdollisuutta tarjota järkevää työtä enää, kun on kysymys näin suuresta määrästä työttömiä, niin silloin tietysti painopistealueen pitäisi olla jollakin puolella. Silloin, niin kuin täällä on tuotu esille myös ed. Lindroosin puheessa, erityisesti nuorten osalta on hyvin tärkeää poistaa syrjäytymis- ja vieraantumisilmiö pyrkimällä työllistämään nimenomaan nuoria henkilöitä, joissa työn vieroksunta ei esiinny varmaan kovinkaan merkittävänä ilmiönä.

Tämä on sikäli tärkeätä, että joissakin tutkimuksissa on sanottu, että meillä suomalaisilla on yksi vuosi aikaa, enintään yksi vuosi aikaa, siihen, kun nämä kovin negatiiviset ilmiöt alkavat näkyä suomalaisen nuorison keskuudessa. Näin ollen velvoitetyöllistämisessä olisi pitänyt kohdistaa huomio nimenomaan nuorten suuntaan. Nythän se viedään molemmilta, sekä pitkäaikaistyöttömiltä että nuorilta, mutta pitkäaikaistyöttömissä on paljon sellaisia, joihin ei voida enää vaikuttaa. Nuorissa on vielä se voima, johon pystyttäisiin vaikuttamaan.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty hyvin hyviä puheenvuoroja. Ed. Lindroos puhui kokonaisvaltaisesti ja kantoi vahvasti huolta nuorten työllisyystilanteesta samoin kuin ed. Rimmi ja useat muutkin puhujat. Haluan kiinnittää huomiota myös ed. Vistbackan puheessa erääseen asiaan, jonka hän otti esille, joka koskettaa minua hyvin kovasti, eli nämä nuoret ja vammaiset ja heidän työllistämisensä. Se on merkittävä ja tärkeä asia. Sitä asiaa ei usein opi, mitä on esimerkiksi, kun menettää

työpaikan tai tulee vammaiseksi, kuin oman henkilökohtaisen kokemuksen kautta. Voin todeta, että itse olen joutunut kokemaan äitinä ja kansanedustajana nämä molemmat, nähnyt sekä liikenneonnettomuudessa olevat lapset että myös tänä päivänä joutunut kokemaan, että he ovat joutuneet työttömiksi.

Tämän johdosta toivoisinkin, että myös vahvemman oikeutta käyttävät kokoomus ja keskustapuolue alkaisivat ymmärtää niitä työttömiä, joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia selvitä tämän päivän yhteiskunnasta. He ja heidän lapsensa varmaan selviävät, mutta ne, jotka ovat heikommassa asemassa olevia perheitä, äitejä ja isiä, eivät voi maksaa lapsien elämään liittyviä kustannuksia. Kun ajatellaan vammaisia, heille on erittäin tärkeätä jo mielenterveyden kannalta, että on olemassa työpaikka.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että pitkäaikaistyöttömien joukossa on paljon jo niitä, joille ei ole enää mitään — ajatus oli tämän suuntainen — ei ole enää mitään tehtävissä. Kyllä varmasti näin onkin, koska on ihmisiä, joilla pitkäaikaistyöttömyys on kestänyt jo vuosia, ja he ovat jo henkisestikin useat sillä tavalla vammautuneet, että heistä ei ole työntekoon. Mutta kun 400 000 työtöntä on, niin siihen joukkoon kyllä todella mahtuu jo monenlaista. Mutta tiedän myös tapauksia, että on menty työhön esimerkiksi pienemmällä palkalla, mitä on työttömyysturva, juuri pitääkseen itsensä henkisesti vireänä, ollakseen kiinni elävässä elämässä ja yhteiskunnassa. Molempia esimerkkejä löytyy.

Sitten olisin parilla sanalla puuttunut vammaisten työllistämiseen. On todella hyvin suuri huoli myös siitä, kun tämä laki muuttuu, kuinka vammaiset henkilöt tulevat työllistetyiksi. Vammaisjärjestöjen edustajat työasiainvaliokunnassa käydessään asiantuntijana todella kiinnittivät vakavaa huomiota tähän, ja huoli siitä, miten tässä vastaisuudessa tulee myös vammaisten kohdalla käymään, oli kyllä käsin kosketeltava. Toivoa sopii, että esimerkiksi vammaiset otetaan huomioon silloin, kun on kyse harkinnanvaraisuudesta, kun nyt näyttää siltä, että tämä laki toteutuu, niin että vammaisia ei myöskään tässä unohdettaisi.

Ed. L i n d r o o s : Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi käytti äsken puheenvuoron, niin hän kosketteli siinä erästä asiaa, ja se oli henkilöt, joille ei enää työ maita. Minä olen ed. Aittoniemen kanssa aivan samaa mieltä, että kyllä tällaisia henkilöitä tilastollisesti löytyy ja löytyy myös käytännössä. Mitä enemmän putoaa ihmisiä pitkäaikaistyöttömyyden loukkuun, niin varmasti aina siinä porukassa on joku, joka ei enää niin kauheasti töitä edes haluakaan.

Minä käytän itseäni esimerkkinä. Minä olen ollut maailman parhaan vessapaperin tekijän maineessa aikoinaan Mäntässä. Nyt kun minä olen ollut sieltä koneelta pois 21 vuotta, niin jos minut komennetaan sinne töihin, niin metriäkään ei tule paperia sieltä. Minkä takia pitää sitten ihmisten pilkattavaksi ja naurettavaksi viedä? Ihan sama se on pitkäaikaistyötön, joka on pois työelämästä vuosia. Ei hänellä sinne kauheaa kaipuuta, edes moraalista kaipuuta, ole. Mutta minun mielestäni kuitenkin jokaisen terveen suomalaisen ihmisen perustarpeisiin kuuluu halu tehdä omin käsin jotain, ja siihen tietysti perustan tämän kantani.

Erään asian vielä otan tässä, vaikka se on tullut jo esille, mutta aika painokkaasti haluan sanoa, että jossain on silloin vika, jos ministeri tietäessään, että pitkäaikaistyöttömien lukumäärä vuoden aikana tuplaantuu, kaksinkertaisuu, siitä huolimatta laittaa nimensä hallituksen esitykseen, jolla velvoitetyö poistuu. Kyllä silloin on jossain vika. Pitkäaikaistyöttömyys tulee nousemaan noin 50 000:sta jopa runsaaseen 100 000:een ensi vuoden loppuun mennessä. Kyllä minä itse olen sitä mieltä, että tämä on suurimpia ongelmia, mitä tällä hetkellä tässä talossa on.

Ed. Stenius-Kaukonen puhui demareitten lehmänkaupoista. En tiedä sosiaali- ja terveysvaliokunnasta enkä heidän suunnitelmistaan, mutta työasiainvaliokunnassa olisin ollut valmis tekemään jopa lehmänkaupan hallituksen kanssa, jos olisi voitu välttää hallituksen tavoite velvoitetyön poistamiseksi. Se olisi ollut kyllä neuvottelun paikka eikä yksinomaan se, että lyödään nyrkkiä pöytään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

17) Ehdotus laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1993 perittävästä maksusta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 248
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Ehdotus laiksi ulkomaanliikenteen kauppaalusluettelosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 263
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Ehdotus lannoitelaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 226
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 27

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 27.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ehdotus laiksi näkövammaisten kirjastosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 299
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 4 ja 32 c §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 332
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Ehdotukset laeiksi vakuutuksenvälittäjistä ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 323
Talousvaliokunnan mietintö n:o 56

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 56.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.05.

Täysistunto lopetetaan kello 18.52.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio